

MOKSLO LIETUVA

2002 m. spalio 24 – lapkričio 6 d.

LIETUVOS MOKSLININKŲ LAIKRAŠTIS

Nr. 18 (264)

Leidžiamas nuo 1989 m., du kartus per mėnesį

Kaina 2 Lt

Iš pirmtakų perėmėme visa, kas geriausia

Iškart po Vilniaus universiteto rektoriaus rinkimų, vos nuščiuvus pirmiesiems sveikinimams, naujasis rektorius – Lietuvos mokslų akademijos tikrasis narys prof. BENEDIKTAS JUODKA atskakė į keletą *Mokslo Lietuvos* klausimų.

Dabar žodis humanitarams

Pirmiausia leiskite pasveikinti Jus, užėmusį garbingas senojo Vilniaus universiteto rektoriaus pareigas. Kone dešimtį metų Jums teko būti Universiteto prorektoriumi mokslo reikalams. Tarp rektoriumi kiek jaučiatės galįs veikti mokslo reikalus Universitete? O gal nuo rektoriaus čia nedaug priklauso?

Gali veikti, jeigu jaučia atsirančias naujas mokslo kryptis. Jeigu nieko nedarytume, tai ir toliau gyvotų dabar esančios mokslo mokyklos, kuriomis didžiuojamės, ir jos, aišku, turi išlikti. Bet kai kurių sričių mokslas daro sparčią pažangą ir reikia pa-

Pirmasis naujajį rektorių prof. Benediktą Juodką pasveikino jo varžovas dėl rektoriaus kėdės prof. Feliksas Ivanauskas

jausti, kur yra dabartinės pasaulio naujovės. Vargu ar rektorius būdamas chemikas gali pajusti ekonomikos, filosofijos ar kitų humanitarinių mokslų naujoves. Tiesa, yra ir kitokių pavyzdžių: rektorius akad. Jonas Kubilius, kuris būdamas matematikas pajuto, kad Lietuvoje reikia biochemijos, padarė viską, kad būtų įkurta nauja katedra.

Jeigu man pasisektų pajusti naujas mokslo tendencijas, stengsiuos paveikti naujų mokslo krypčių plėtotę. Manau, kad Universitete šiek tiek apleisti buvo humanitariniai ir socialiniai mokslai. Suprantama kodėl: sovietiniais laikais iš Maskvos šiems reikalams gauti lėšų buvo beveik neįmanoma. Fizikai, biologai, chemikai, bet ne humanitarai

sugebėdavo iš Maskvos, Sąjunginio mokslo ir technikos komiteto, parsivežti vieną kitą naują etatą. Todėl humanitariniuose ir socialiniuose moksluose per 50 metų nesukūrė mokslo darbuotojų grupės.

Jeigu humanitarai ar socialinių mokslų atstovai pasiūlys vieną kitą naują idėją, kaip tas nedideles mokslines grupes burti, tai būtina tokius pirmuosius „kristalus“ palaikysime, o apie juos jau turėtų kristalizuotis ir kitos naujovės.

Vertina pirmtakus

Kaip vertinate savo pirmtakų Lietuvos MA tikrųjų narių rektoriaus Jono Kubiliaus ir rektoriaus Rolando Pavilionio veiklą vadovau-

jant Vilniaus universitetui?

Turėjau garbės pažinti keletą pokario Vilniaus universiteto rektorių, pradedant prof. Kazimieru Bieliuku. Su rektoriumi Jonu Kubiliumi daug metų dirbau kartu, o su rektoriumi Rolandu Pavilioniu – taip pat geroką gyvenimo ir veiklos tarpsnį – 10 metų.

Du paskutiniai Universiteto rektoriai – išties neeilinės asmenybės. Jie labai skirtingi, bet abu – didžiai intelektualūs žmonės. Ypatingą vaidmenį Vilniaus universiteto istorijoje suvaidino akad. Jonas Kubilius, lygiai kaip Nepriklausomybės laikais nepaprastai svarbus vaidmuo reformuojant visą studijų sistemą teko akad. Rolandui Pavilioniui. Tai

Nukelta į 13 p.

S V E I K I N A M E

Prof. Vytautas Landsbergis

Sveikiname Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo pirmininką, Lietuvos Nepriklausomos Valstybės Atstatymo Akto signatarą, Lietuvos mokslininkų sąjungos garbės pirmininką, profesorių Vytautą Landsbergį, garbingo septyniadešimties metų Jubiliejaus proga.

Gerbiamasis Profesoriau, pažįstame Jus kaip pasaulyje plačiai žinomą politiką, dešynių šalies ir užsienio universitetų garbės dėkara arba garbės narį, daugelio iškilnių muzikologijos veikalų ir mokslinių straipsnių autorių, didžiai vertiname Jūsų parašytas knygas, enciklopediją, politinę valią, visuomeninę veiklą. Linkime sėkmingos tolesnės kūrybinės ir visuomeninės raiškos bei didelės sėkmės visuose gyvenimo ir veiklos banuose.

Lietuvos mokslininkų sąjungos taryba
Mokslo Lietuvos redakcija

Jubiliumui skirtąsias publikacijas skaitykite 8-9, 12-13 p.

2-3 p.

GALVIJININKYSTĖS
MOKSLAS
LIETUVOJE

5 p.

MAŽOSIOS
LIETUVOS
GENOCIDO
DIENA

6-7 p.

VILNIAUS
SVEČIAI
PRISIMENA
BOS 2002

10-11, 19 p.

LIETUVA MINI
IGNOTO
DOMEIKOS
200-METI!

18-19 p.

EKONOMISTŲ
KLUBUI – 15
METŲ

Ar reikia Lietuvai galvijininkystės mokslo? (2)

Pradžia Nr. 17

Tešiamie pašnekės su Lietuvos veterinarijos akademijos profesoriumi, Lietuvos mokslų akademijos nariu korespondentu, LMA Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus Zootechnikos ir veterinarijos medicinos sekcijos pirmininku habil. dr. ČESLOVU JUKNA, rugsėjo mėnesį atšventusiu savo 70-meči. Jubiliatą kalbina Gediminas Zemlickas.

Gražus Lietuvos kraštovaizdis, bet dar labiau jį papuošę galvijų bandos

Gyvulys – ne metalo apdirbimo staklės

Tikiuosi, kad šis klausimas Jums nepasirodys piktokas: gal apskritai nėra nereikia Lietuvoje turėti gyvulininkystės mokslo? Kas trukdo taikyti vokiečių, anglų, amerikiečių patirtį ir jų sukurtas bei patvirtintusias technologijas? Imkime geriausias jų veisles ir auginkime, siekime didžiausio produktyvumo ir naudos. Kas, Profesoriau, prašau, šitaip samprotaujant?

Žmogui, nežinančiam gyvūnų biologinių ypatybių, šitaip ir gali atrodyti. Matyt, kai kam ir atrodo. Lygiai tas pat, kai tenka auginti kitose šalyse išvestas augalų veisles – juk pirmiausia tenka atlikti daugybę bandymų veislių tyrimų stotyje. Augalų veislės adaptuojasi ne taip paprastai, tas pat pasakytina ir apie gyvulius. Įvairiose šalyse auginami gyvuliai per šimtmečius yra prisitaikę prie tam tikrų klimato sąlygų, pašarų ir pan. Net mūsų nedidelėje Lietuvoje įvairiuose regionuose skirtinga augmenija, derlingumas. Augindami tokio pat genetinio potencialo gyvulius Rytų Lietuvoje ir Suvalkijoje, ir viename, ir kitame regione galime negauti to, ką gautume augindami tuos gyvulius tik jiems tinkamomis sąlygomis. Antai Holšteino veislės karvę, duodančią 18–20 tūkst. kg pieno per metus, atvežę į Rytų Lietuvą nieko gero negausime – nei pieno, nei mėsos. O savo karvę čia be laikydami sugebame gauti bent jau 3–4 tūkst. kg pieno per metus. Veislių susiderinimas – labai specifiskas klausimas.

Sukryžminę Vokietijos juodmargę su limuzinu gausime vienokį rezultatą, o sukryžminus su Lietuvos juodmarge bus visai kita išdava.

Nuo seno biologijoje žinoma, kad turi būti sprendžiami veislių deriniai, genotipai konkrečiomis tos zonos sąlygomis. Net toje pačioje Lietuvoje vienaip bus Telšių rajono smėlėtose dirvose – ten reikia auginti vienos veislės mėsinius galvijus. O vešlesnėse ganyklose būtų racionaliau auginti stambesnių veislių galvijus. Negalima veislių perkelti lyg kokių metalo apdirbimo staklių, kurios vienodai gerai veikia Šveicarijoje ir Lietuvoje. Gyvos būtybės turi savo ypatybių, fiziologinių poreikių, savo medžiagų apykaitą, skiriasi ir jų realizacija. Jeigu sugebėsime pasirinkti tinkamus, optimalius veislių derinius, tai turėsime ir didesnę naudą.

Šiuo metu Lietuvoje turime 14 kiaulių veislių ir jos visai neatsitiktinai čia auginamos. Šiandien rinka reikalauja liesos mėsos, o grynaveislės Lietuvos baltosios neatitinka visų poreikių. Tačiau tai puiki nepakeičiama motininė veislė. Todėl nežinantys specifinių reikalavimų ir sąlygų, žiūrėk, ir pareiškia: kam ta Lietuvos baltoji. Atsivežiau liesų – Danijos landrasų, Švedijos jorkšyrų grynų veislių kiaulių ir sukryžminau – ir turiu norimą rezultatą. Išties kartą sukryžminęs rezultatą gausi, bet ką antrą kartą darysi? Be Lietuvos baltosios, masiškai adaptuoti naujų kiaulių veislių nepavyks. Atskiruose veislynuose galima sudaryti

ypatingas tai veislei sąlygas, bet kokia bus tos kiaulienos kaina?

Gyvuliai turi būti auginami keliant konkrečius tikslus: kokią produkciją ir kokios kokybės norime gaminti. Pagaliau viską lemia ekonominiai skaičiavimai: gali būti produktyvumas mažesnis, bet jeigu ekonomiškai produkcija pigesnė, kokybė geresnė, tai ir ūkininkui apsimokės. Tegu jis ir nesieks didžiausio produktyvumo lubų, bet gamins pigiai ir konkurencingai. O tai ir yra pagrindas.

Užbaigdamas norėčiau pasakyti, kad norint greičiau sumažinti Lietuvos gyvulių produktyvumo genetinio potencialo ir šėrimo bei laikymo technologijų skirtumus nuo ES šalių, kur siekiame integruotis, ir padidinti gyvulininkystės, kaip pagrindinės žemės ūkio šakos, konkurentiškumą, būtina padidinti šios srities mokslų finansavimą, panaikinti subjektyvias priežastis, trukdančias vykdyti bazinių šakų fundamentinius ir taikomojus tyrimus. Sudaryti bent minimalias sąlygas, kad jauni mokslininkai galėtų iš mokslinės veiklos pragyventi ir neiti į kitas veiklos sritis. Lietuvoje gyvulininkystės srities mokslinis potencialas yra nemažas ir teoriniu lygiu nėra kiek neatilieka nuo šalių, kur gyvulininkystės lygis labai aukštas. Tik, deja, realizuoti jį ir mūsų mokslo potencialą sąlygos labai skirtingos. Jeigu to nesuvoksime, ir ateityje mūsų šalies agrarinis sektorius su savo produkcija nepajėgs konkuruoti pasaulinėje rinkoje, o kaimas ir toliau skurs bei nyks.

Aklai dirbdamas naudos nepasieksi

Siaurinu savo klausimą, Profesoriau: gal atsisakykite fundamentinių galvijininkystės mokslų ir pereikite į taikomąją sritį? Taikykite technologinius metodus ir nesukime sau galvos.

Fundamentiniai tyrimai yra taikomųjų tyrimų teorinis pagrindas. Jei fundamentinių tyrimų neturėsime (o jų šiuo metu praktiškai vykdoma labai mažai), tai strigs ir taikomoji sritis, technologijų taikymas.

Kodėl fundamentinių tyrimų atliekama daug mažiau negu ankstesniais metais?

Nuostata aiški: fundamentiniai tyrimai turi būti atliekami universitetuose. O juk pedagogų darbo krūvis universitetuose kaip ir pradinės mokyklos mokytojų – po 700–800 auditorinių valandų per metus ir menkas finansavimas. Galima pasakyti, kad moksliniams tyrimams universitetuose išvis neskiriama lėšų.

Mūsų fundamentinių tyrimų rezultatai jau baigiami išsemti. Ateityje taikomojus mokslus vis labiau skurdinsime. Taikomasis mokslas gali būti rizikingas, bet tai turi būti teoriškai pagrįsta rizika. Jeigu dirbsime akla, tai tik atsitiktinai galime pasiekti gerų rezultatų. Jeigu noriu kryžminti veisles, tai labai gerai turiu žinoti tų veislių biologinius ypatumus ir kaip bus realizuotas visas mechanizmas. Jeigu nežinosiu teorijos, kaip tą mechanizmą įgyvendinti, koks bus paveldėjimo laipsnis, produktyvumas ir pan., tai negalėsiu sėk-

mingai parinkti derinių. Akla dirbdamas didelės naudos nepasieksi.

Kodėl būtina atlikti savo fundamentinius tyrimus

Suprantu, kad ne visų fundamentinių tyrimų reikia griebtis, nes šalies ekonomikai tai per brangu. Bet pagrindinius gyvulio organizme vykstančius fiziologinius procesus, medžiagų apykaitos mechanizmus, naujos šakos – probiotikos, prebiotikos (saugių priešdų, mikrokultūrų produktų) teikiamas galimybes būtina tyrinėti. Tą patį galėčiau pasakyti ir apie fitobiotikus – augalinės kilmės medžiagas, skatinančias arba stabdančias atskirų rūšių bakterijų veiklą. Antai jaunų veršelių fermentinė sistema būna neišsivysčiusi, ji normaliai pradeda išsivystyti augalinį pašarą maždaug nuo 4 mėnesio. Į pašarus pridėjus prebiotikų galima išauginti prieauglį daug pigiau – naudojant mažiau pieno (pieno baltymai veršeliams padeda išsivystyti augalinį pašarą).

Žinoma, tai jau taikomojo pobūdžio elementai, manipuluojama fundamentine produktų sudėtimi. Tačiau būtina žinoti, kaip virškinimo trakte veiks fiziologinis mechanizmas. Jeigu veršeliams aklai kišime pašarą, probiotikus ir fitobiotikus, tai gero rezultato nereikėtų tikėtis. Fundamentiką reikia sieti su taikomaisiais tyrimais.

Jeigu mėginsime prisigaudyti, kas kur užsienyje padaryta ir akla taikysime sau, tai toli nenuvažiuosime. Būtina turėti savo fundamentiką, kad ji formuotų pagrindines taikomąsias kryptis. Svarbu žinoti, ko mums artimiausiu metu reikia.

Kas ką veda

Kas ką veda galvijininkystės moksle: ar fundamentika iškelia savo reikalavimus taikomajai sričiai, o gal priešingai – fundamentiniai tyrimai turi atsakyti į gyvenimo praktikoje formuojamas užduotis?

Taikomajai sričiai reikalavimus iškelia ekonomika, realus gyvenimas. Būtų labai blogai, jei kurtume teorijas norėdami pagrįsti praktiškai gautus rezultatus. Kitaip tariant, pirma padarę mėgintume paaiškinti, ką gavome. O turėtų būti priešingai: kuriame teorinius sprendimus fundamentikoje, pasakui geriausiai pavykusius reikėtų mėginti taikyti praktiškai.

Jeigu darytume priešingai, tai kam reikalingas mokslas? Gavus teigiamą rezultatą ar labai galvijų augintojai rūpėtų, koks ten vidinis fiziologinis mechanizmas sukelia tą efektą. Pvz., labai sudėtingas tešmens fiziologijos mechanizmas, bet jeigu vieningumas didėja, tai ar gamintojui svarbu kodėl.

Gamintojui gal ir nesvarbu, bet mokslininkas tuo ir skiriasi nuo gamintojo, kad jam visada rūpi klausimas kodėl?

Mokslininkui, žinoma, svarbu. Tačiau jei aš žinočiau, dėl ko padidėjo prisvoris ar pieningumas, tai taikomojus metodus ir elementus atsiirinkęs visada geriau pataikysiu, veiksiu tikslingai. Mokslas ir padeda išvengti aklos paieškos.

Kur dar turime parako

Kokios gyvulininkystės mokslo kryptys šiuo metu Lietuvoje sėkmingiausiai plėtojamos?

Nėra paprasta išskirti. Nepaisant visų didelių problemų ir sunkumų, apie kuriuos kalbėjau, entuziastų dėka tos visos kryptys vis dėlto plėtojamos. Skurdžiausiai šiandien atrodo, ko gero, galvijininkystė: pieninė ir tuo labiau mėsinė, kuri yra nauja šaka ir dar tik pradeda. Priežastis minėjau.

Česlovą Jukną 70-mečio proga sveikina Lietuvos žemės ūkio ministerijos darbuotojai, tarp kurių yra ir buvusio profesoriaus studentų

Kiek daugiau pažengta, galimas dalykas, paukščių mityboje. Tai dėl to, kad turėjome didelius paukštynus. Turint tokią koncentruotą industrinę bazę daug lengviau išbandyti naujoves. Be to, ir patys paukštynai turi savo finansinį potencialą, gali skirti papildomų lėšų tyrimams.

Kiaulininkystėje, kur taip pat esama didelių kompleksų, mitybos problemos daugmaž ištyrta, nors ir ne tuo lygmeniu, kokių reikėtų.

Galvijininkystėje šėrimo, mitybos klausimai neblogai ištyrinėti. Kita vertus, visada galima rasti, kas nepadaryta, pageidauti radikalesnių sprendimų. Tačiau selekcijos, ypač technologijų klausimai, deja, atsilieka. Pvz., reikėtų patikslinti telyčių auginimo technologijas atskirais ūkininkavimo sąlygomis, nes nuo nepriklausomybės pradžios tie klausimai visiškai neanalizuojami. Išauginti telyčiai – ilgas ciklas. Kad gautume karvę, kuri užbaigtų laktaciją, reikia 4–5 metų.

Sustojo įvairūs genetinio pobūdžio tyrimai, pvz., atskirų veislių panaudojimo efektyvumo tyrimai. Tarkime, apskė-

Labai daug kur iš įvairiausių tribūnų esu šnekėjęs, kad šitos mokslo šakos padėtis nepavydėtina. Išties pieninė galvijininkystė yra pagrindinė Lietuvos žemės ūkio šaka, mūsų gamtinėmis ir klimato sąlygomis ji geriausiai save pateisintų. Kaip ir Olandijoje, Lietuvoje vešliai auga žolynai, o tai pigiausias pašaras. Turime šios šakos plėtos tradicijas, didelę patirtį. Kas nors gali norėti ar nenorėti, bet ši šaka ir toliau plėtojis: kas empiriškai dirbs, kas šiek tiek teorijos taikys literatūros pasiskai-

Su 70-mečio gėlėmis – prof. Česlovas Jukna

kia ir gerų eksperimentų.

Nejaugi ši ūkio šaka nebuvo pastatyta ant tvirtų pagrindų netolimes praetis laikais, kai geležinkelio ešelonai su lietuviškais pieno ir mėsos produktais riedėjo į Maskvą, Leningradą (dabar Sankt Peterburgas)?

Buvo pastatyta ant tvirtų mūsų sąlygomis pamatų. Bet kokia buvo bėda: lėmė ne racionalus ūkininkavimas, bet planai. Ir blogiausia, kad ne produkcijos gamybos planai, o karių skaičius. Sausio 1 d. būtinai reikėjo laikyti griežtai numatytą karių skaičių. Vieną karvę duodavo 6 tūkst. kg pieno per metus, o kita – 2 tūkst. Privalėjome laikyti abi, nors abiejų nesugebėdavome šerti iki soties.

Šiemet ūkininkai žiemai apsirūpino 80 proc. pašarų. Aišku, kad ūkininkai nelaikys badmiriaujančių galvijų, įjaus karves, kad iš likusių gautų geros produkcijos. Niekas nenorės tuščiai laikyti galvijų.

Bus daugiau

Valstybinės maisto ir veterinarijos tarybos direktorius, vyriausiasis inspektorius, Lietuvos veterinarijos akademijos tarybos pirmininkas dr. Kazimieras Lukauskas sveikina jubiliatą

liname kitos veislės karvę. Tik po 9 mėn. atsives veršelį, kuris augs ir apsisėrius dar po 24 mėnesių. Taigi iš viso jau prabėgęs 33 mėnesiai. Karvė dar laktuoja 10 mėn. – jau 43 mėn. O juk pirma laktacija dar ne viskas, nes jos metu karvė duoda tik 75 proc. pieno. Dar anksti daryti išvadas ir po 43 mėn., nes pieningumo rodikliai gali smarkiai kisti.

Sakykite, kas duos 43 mėn. laiko žaisti su atskirais veislėmis, esant dabartiniams mokslo vertinimo kriterijams? Iš manęs reikalaujama straipsnių užsienio žurnaluose su svorio koeficientu, man reikia atsiskaityti, tai kada užsiimti mokslu? Juk tol negalium rimto straipsnio parašyti apie naujų veislių derinius, kol nepasieksiu pirmos stadijos – negausiu bent jau pirmos laktacijos. Juk kam visi tie bandymai daromi: kad padidėtų pieningumas, pieno riebumas, baltymingumas, sumažėtų somatinių ląstelių skaičius, sustiprėtų nagos (tai labai svarbu taikant įvairias galvijų laikymo technologijas – laikant palaidus ir ant grindų), atsparumas mastitams. Būtina atlikti daug tyrimų, tik tada mokslinis darbas bus vertingas.

Kodėl reikia gerų eksperimentų

Lietuvos žemės ūkis tradiciškai nuo seno specializavosi pieninės galvijininkystės srityje. Logiška būtų manyti, kad ir galvijininkystės mokslas turėtų vyrąti bent jau tarp kitų žemės ūkio mokslų. Tačiau mūsų mokslų plėtojei, matyt, būdingi kiti logikos dėsniai? O gal jie išvis jokiai logikai nepavaldūs? Ką manote Jūs, pripažintas galvijininkystės mokslo profesionalas?

LIETUVOS ŽEMĖS ŪKIO UNIVERSITETAS

skelbia konkursą etatinėms vietoms užimti

Docento:

1. Ekonomikos katedroje;
2. Profesinės saugos ir inžinerinės vadybos katedroje (2,5 etato);
3. Šilumos ir biotechnologijų inžinerijos katedroje;
4. Mechanikos katedroje (2 etatai);
5. Agroenergetikos katedroje.

Eiti docento pareigas:

1. Vandentvarkos katedroje (0,25 etato).

Lektoriaus:

1. Augalų apsaugos katedroje;
2. Ekonomikos katedroje;
3. Žemėtvarkos katedroje (2 etatai);
4. Mechanikos katedroje;
5. Profesinės saugos ir inžinerinės vadybos katedroje;
6. Transporto ir jėgos mašinų katedroje (0,4 etato);
7. Šilumos ir biotechnologijų inžinerijos katedroje;
8. Agroenergetikos katedroje (2 etatai).

Asistento:

1. Kūno kultūros katedroje;
2. Botanikos katedroje;
3. Administravimo ir kaimo plėtos katedroje (2 etatai);
4. Statybinių konstrukcijų katedroje.

Prašymus dalyvauti konkurse pateikti Rektoriaus vardu į Studijų skyrių (LŽŪU c.r. 217 kab.) per mėnesį nuo paskelbimo dienos. Kartu su prašymu pateikiami tokie dokumentai: diplomų kopijos, mokslinių, metodinių darbų sąrašas ir jų kopijos.

Rektorius

2003 m. gegužės 21–25 d. Pasaulio lietuvių centre Lemonte, Čikagos priemiestyje, įvyks XII pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumas. Simpoziumo taryba kviečia visus mokslininkus rengti pranešimų tezes. Programos metmenis, reikalavimus tezėms ir kitos informacijos jau galima rasti XII simpoziumo svetainėje <http://mks.lms.lt>

Lietuvos mokslininkų sąjungos informacija

Gyvenimas greitesnis už enciklopediją, bet vytišis reikia

Knygynuose pasirodė *Visuotinės lietuvių enciklopedijos* 2 tomas. Kaip enciklopedininkai atsizvelgė į pastabas ir pageidavimus, gautus po 1 tomo pasirodymo, rašoma šioje publikacijoje.

Šalia kitų enciklopedininkų labai vertintinų savybių bei ypatybių lietuviškajai šios srities brolijai dar būtina turėti ir labai kietą stuburą. Iš nendrės siuravimo į kairę ir dešinę, nelygu, koks vėjas, čia nepasimokysi. Mat skirtingai nuo nendrės ar svyrakloko beržo enciklopedininkai, jeigu ir turi gyvai reaguoti į aplinką, vis dėlto turi išlikti ištikimi pasirinktai ir *Visuotinės lietuvių enciklopedijos* (VLE) Mokslinės redakcinės tarybos patvirtintai koncepcijai ir principams. Antai išleisdamas 1 tomą pagal autentišką svetimvardžių rašybos būdą būtų gal ir neprotinga kitus tomus jau imti leisti pagal kitą. Perkėloje arkliai nekeičiami.

O tokių pageidavimų ir net primygiminių spaudimo būta. Kaip ir VLE redakcijos kaltinimų dešinumu ir kairumu. Mūsų sąlygomis, matyt, tai neišvengiama. Dar tik rengiamame straipsnyje apie buvusį funkcionierių

Reikia pripažinti, kad nors enciklopedininkai VLE 2 tome ir išsaugojo kietą stuburą, vis dėlto pasirodė besą pakankamai lankstūs. Išleisdamas 1 tomą buvo gauta įvairių organizacijų pasiūlymų ir pageidavimų, kaip reikėtų pagerinti kitų tomų informatyvumą, įtraukti naujasių žinių. Visų pirma tai pasakyta apie Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimų centrą, Lietuvos kariuomenės karių, nukentėjusių nuo sovietinio ir nacistinio genocido, artimųjų sąjungą, Lietuvos vyskupų konferenciją, Lietuvos žydų bendruomenę, Nepriklausomybės Akto signatarų klubą, Pasaulio lietuvių bendruomenės atstovybę Lietuvoje, Valstybinį Vilniaus Gano žydų muziejų ir kitas organizacijas. Tą patį galima pasakyti apie Lietuvos centrinę valstybės archyvą, Lietuvos dailės muziejų, Lietuvos nacionalinę Martyno Mažvydo biblioteką, Lietuvos nacionalinį muziejų, Lietuvos nacionalinio

Visuotinės lietuvių enciklopedijos antras tomas jau skaitytojų rankose: enciklopedininkai laukia atsiliepimų

užtekdamas praslysti bendraminčiams nepatinkančiai informacijai – ir tu jau dešinysis, sąskaitų suvedinėtojas. Įdėjus žinią apie tai, kad kokiame nors miestelyje tarybiniais metais pastatyta tiek ir tiek gamyklų bei gyvenamųjų namų – ir tu jau kairuolis, tarybinės praeties šlovintojas. Dar blogiau, jei pro akis praslydo aprašomos apylinkės ar rajono miškuose pokario metais veikęs Lietuvos partizanų būrys ar įvykęs mūšis su sribais – enciklopedininkai vėl išgirdavo priekaištų dėl šališkumo, faktų nutylėjimo ir pan. O juk dažniausiai pristigdamas paprasčiausio žinojimo, informuotumo. Rezistencinės kovos faktai, daug medžiagos apie 1918–1940 m. Lietuvos kariuomenę tik dabar išplaukė iš specialiųjų fondų ir tyrinėtojų sunkiai prieinamų archyvų.

Tačiau skaitytojai neatlaidūs. Gal ir teisingai. Juk pati ši sąvoka – *enciklopedininkas* – mums siejasi su plačiu ir įvairiapusiu žinojimu, žinių visuma. Pamišę, kad enciklopedininkų laikai seniai baigėsi, šioje srityje dirbantiems esame itin reiklūs, o ypač dirbantiems prie VLE. Nenoriai atleidžiame menkiausią klaidą. Įrodydams, kad ši *Enciklopedija* skaitoma, nagrinėjama, yra tarsi visų bendras kūdikis, todėl apgaubtas ypatingu dėmesiu.

operos ir baletų teatro archyvą. Visoms šioms institucijoms ir organizacijoms Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas su VLE 2 tomu rado progą padėkoti už vaisingą bendradarbiavimą, į jų pastabas atsizvelgta. Tai pat pažymėtina, jog už informacinę pagalbą dėkojama Baltarusijos ambasada Lietuvoje bei leidyklai *Беларуская энцыклапедыя*.

Beje, dar apie Baltarusiją. Taip jau išėjo, kad pasirodžius 2 t. šių eilučių autorius buvo tik ką sugrįžęs iš Minsko, kur apie Baltarusijos nacionalinę mokslų akademiją teko kalbinti jos mokslinį sekretorių. Todėl pirmas VLE 2 tomo straipsnis, kurį teko atsiversti, buvo kaip tik apie šią Akademiją. Nurodoma, jog remiantis 2000 m. duomenimis, Baltarusijos nacionalinės mokslų akademijos sudėtyje yra 53 institutai. Deja, tai jau vakarykštė diena, nes šiuo metu jau yra apie 70 mokslų institutų bei centrų. Vos pasirodanti Enciklopedija jau atsilieka nuo realaus gyvenimo. Ši pastaba neturėtų būti suprasta kaip priekaištas rengėjams. Tai tik patvirtinimas, koks dinamiškas yra mas supantis pasaulis. Seniai žinoma, kad gyvenimas visada greitesnis už visas net ir tobuliausias pasaulio enciklopedijas. Vargu ar būtų

Nukelta į 20 p.

TAI MŪSŲ BENDRAS TILTAS PER ATLANTĄ

Gedimino Zemlicko nuotraukos

Per dešimtmetį pagal Fulbright programą studijavo apie 90 mūsų šalies piliečių, kuriuos ir matome programos dešimtmečio Lietuvoje minėjime

Rugsėjo pabaigoje Amerikos centre, Vilniuje, buvo paminėtas akademinis mainų programos, kuri daugiau žinoma kaip Fulbright programa, veiklos Lietuvoje dešimtmetis.

Gleno Milerio muzikiniai kūriniai, kuriuos profesionaliai ir žaismingai atliko Balio Dvariono muzikos mokyklos Big Band (vadovas A. Kučinskas) ir Saksofonistų grupė (vadovai Albinas Guželis ir Arūnas Valiulis) renginio pradžiai suteikė puikios nuotaikos ir ją kitiems popietės veikėjams beliko tik palaikyti. Bendraminčių būryje tai nebuvo itin sudėtinga. Tačiau iš pradžių šiek tiek žinių apie garsiąją programą, dėl kurios ir vyko šios iškilmės.

JAV senatoriaus J. William Fulbright garbei pavadintoji akademinis mainų programa šios valstybės Kongreso sprendimu vykdoma

nuo 1946 m. Nuo 1961 m. programa administruojama pagal Dvišalių švietimo ir kultūros mainų aktą, kuris buvo pakeistas Viešuoju įstatymu (Public Law) 87-256. Tai ir yra teisinis Fulbright programos pagrindas.

Lietuvoje programa administruojama JAV ambasados Viešosios diplomatijos skyriaus (Public Affairs Section), kuris visiems geriausiai žinomas kaip Amerikos centras, kartu su Tarptautiniu švietimo institutu (Institute for International Education). Atsakingas asmuo – švietimo programų ir tarptautinių akademinis mainų specialistė Rasa Baukuvienė.

Į Fulbright stipendiją gali pretenduoti magistro studijų, doktorantūros ir stažuotčių JAV universitetuose, taip pat podaktarinių studijų atstovai. Norintiems dalyvauti konkurse priminsime, jog programoje gali dalyvauti tik Lie-

tuvos Respublikos piliečiai, be to, konkurso metu gyvenantys Lietuvoje. Turintiems bakalauro diplomus ir pretenduojantiems į magistrines ar doktorantūros studijas suteikiama galimybė pasirinkti iš trijų JAV universitetų.

Konkurso sąlygos kasmet skelbiamos rugsėjo mėn. Konkursas vykdomas trimis etapais. Pirmajame vertinamas projektas ir TOEFL egzamino rezultatas. Antrajame vyksta „pusfinalininkų“ interviu, o finalininkus tvirtina Tarptautinis švietimo institutas.

Per 10 metų Fulbright programos stipendijomis ir teikiamomis studijų galimybėmis spėjo pasinaudoti konkursus laimėję kandidatai: 44 mokslininkai, 46 studentai, 4 mokytojai ir 5 mokyklų vadovai.

Kadangi tai abipusių mainų programa, tai per tą patį laikotarpį iš JAV į Lietuvą pagal Fulbright projektus buvo atvykę 60 mokslininkų, 35 studentai, 2 mokytojai ir 5 mokyklų administratoriai.

Dar priminsime, jog Fulbright programa veikia daugiau kaip 150 šalių. Per 55 programos gyvavimo metus apie ketvirtis milijono dalyvių iš JAV ir kitų valstybių įgijo naujų žinių, perėmė turtingą tarptautinio bendradarbiavimo patyrimą, patobulino savo profesinę kvalifikaciją.

Į Amerikos centrą susirinkusius paminėti Fulbright programos Lietuvoje dešimtmetį sveikino Amerikos centro direktorius Michael Boyle, renginio atidarymo žodį tarė Fulbright programos alumnų (lot. *alumnus* – auklėtinis) prezidentas Lietuvoje dr. Danielius Pivoriūnas. Sveikinimo kalbas renginyje pasakė JAV ambasadorius John F. Tefft bei Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministras Algirdas Monkevičius.

Ministras A. Monkevičius pabrėžė, jog net Atlanto vandenynas nėra didelė kliūtis JAV ir Lietuvos akademinėms bendruomenėms vaisingai bendradarbiauti. Kurdamas žinių visuomenę ir įgyvendindama Lietuvos mokslo ir technologijų baltosios knygos nuostatas, tobulindama mokslo ir studijų teisėkūrą mūsų šalis domisi ir perima labiausiai išvystytų valstybių patirtį. Lietuva ir JAV 1994 m. pasirašė sutartį dėl dvišalio bendradarbiavimo mokslo ir technologijų srityje. Ši sutartis kartu su papildomu protokolu, skirtu intelektinės nuosavybės apsaugai užtikrinti, šiemet pratęsta dar 5 metams. Ministras išreiškė viltį, jog Lietuva ir toliau stiprins ry-

šius su JAV ir šios valstybės Nacionaliniu mokslo fondu, tai patvirtina ir šiemet pasirašytoji sutartis su Teksaso pietvakarių mokslinio tyrimo institutu.

Fulbright programą ministras A. Monkevičius įvertino kaip jungiamąją grandį tarp visų mokslo institucijų abiejose bendradarbiaujančiose šalyse – to ir siekia mūsų vyriausybės. Akademinė bendruomenė ir yra ta geriausia terpė, per kurią sklinda naujų žinių poreikis, didžiulis noras pasidalyti profesine patirtimi, siekis pažinti kitas tautas ir kultūras.

Svarbus programos indėlis ir tobulinant Lietuvos anglų kalbos mokytojus. Pasak A. Monkevičiaus, mūsų mokytojai, kurie susipažino su Amerikos kultūra ir istorija, grįžo į savo mokyklas ne tuščiomis, bet gali savo žinias ir patirtį perteikti Lietuvos moksleiviams. 2001 m. buvo parengta ir išleista Amerikos studijų programa 9–12 klasioms. Šiuo metu visi Lietuvos baigiamųjų klasių moksleiviai gali rinktis Amerikos studijų modulius ir susipažinti su JAV istorija, geografija, socialiniu gyvenimu, verslu ir kultūra. Mokytojai ir moksleiviai gali pasirinkti vieną iš dviejų vadovėlių, siūlomų mokytis pagal šias temas. Pasak ministro, šie ir kiti mūsų bendri darbai, taip pat ir pati Fulbright programa Lietuvoje, yra puikus bendro tilto per Atlantą statybos pavyzdys.

Prakalbą sako JAV ambasadorius Lietuvoje John F. Tefft

Labai aukštai programą įvertino Lietuvos švietimo ir mokslo ministras Algirdas Monkevičius

Saksofonistų grupės muzikantai atlieka Gleno Milerio kūrinius

Fulbright programos dalyviai: prof. Algimantas Juozapavičius (VU, programoje dalyvavo 1997 m.), prof. Vyngantas Paulauskas (VU, 1992) ir jo sūnus Rytis Paulauskas (Užsienio reikalų ministerija, 2000), toliau stovi Lietuvos mokslo tarybos pirmininkas prof. Kęstutis Makariūnas

Spalio 16 d. Mažosios Lietuvos reikalų taryba Lietuvių katalikų mokslo akademijos salėje paminėjo ir pagerbė Mažosios Lietuvos gyventojų genocido aukų atminimą.

Degė žvakė, o šalia pirmininkaujančio stovėjo tuščia kėdė su užrašu: *Prūsų Lietuvos žuvusieji*. Susirinkusieji tylos minute pagerbė Mažosios Lietuvos gyventojų genocido aukų atminimą. Jos nepamirštos ir negali būti pamirštos, kol gyva dorų žmonių sąžinė, tautos atmintis, istorinio teisingumo ir atsakomybės jausmas.

Vakarui pirmininkavęs Mažosios Lietuvos reikalų tarybos pirmininkas Vytautas Šilas priminė, kad Mažosios Lietuvos, o plačiau kalbant, etniniai rytų Prūsijos gyventojai istorijoje genocidą yra patyrę net keturis kartus. Pirmąjį prieš senuosius prūsus vykdė Teutonų ordinas XIII–XV a., gavęs Romos popiežiaus palaiminimą. Carinės Rusijos armijos vykdytas genocidas prieš šio krašto gyventojus buvo surengtas 1914–1915 m., o nacistinės Vokietijos vyko daugiau kaip dešimtį metų – 1935–1944. Baisiausias buvo sovietinis genocidas 1944–1945 m., kai pagrindinė Mažosios Lietuvos dalis – Karaliaučiaus kraštas neteko savo etninių gyventojų, savo žemės vardo ir virto faktiška

SPALIO 16-OJI – MAŽOSIOS LIETUVOS GENOCIDO DIENA

Kad nebūtų pamiršta

Viena tuščia kėdė skirta Prūsų Lietuvos žuvusiesiems

kietijos civilių gyventojų žuodynes, išsità čia gyvenusių žmonių genocidą. Žmogaus protui nesuvokiamos metamorfozės!

Net ir po nacistinės Vokietijos kapituliacijos, taikos metų, 1946 m. žiemą, raudonarmiečiai kolonoms varė Mažosios Lietuvos gyventojus ant Kuršių marių ledo ir kulkosvaidžiais šaudė. Daugybė žmonių buvo numarinta tarybinėse koncentracijos stovyklose. Etninio valymo metu žuvo apie 330 tūkst. civilių krašto gyventojų.

Etniškai „išvalius“ kraštą prasidėjo jo kolonizavimas. Iš Rusijos gilumos pajudėjo ešelonai su kolonistais. 1846 m. liepos 1 d. Kaliningrado sritimi pavadintame Karaliaučiaus krašte gyveno 184 tūkst. gyventojų (neskaitant sovietinės armijos karių). Iš jų 67,6 tūkst. jau buvo atvykėliai iš Rusijos.

1947 m. spalio 11 d.

Petras Cidzikas nepailsta kelti valdžiai nepalankių klausimų

pakeitė skubotai sugalvotais ir nieko bendro su Mažąja Lietuva ir Rytprūsiais neturinčiais rusiškais pavadinimais.

Mažosios Lietuvos reikalų tarybos pirmininkas V. Šilas priminė, kad tarptautinės teisės požiūriu genocidas traktuojamas kaip nusikaltimas prieš žmoniškumą ir žmonių. 1968 m. vasario 26 d. JT Asamblėjoje priimta konvencija dėl senaties termino netaikymo tokio pobūdžio nusikaltimams. Tačiau ir prieš Mažąją Lietuvą įvykdytas genocidas neturi senaties termino.

Tačiau štai kas kelia didžiausią nuostabą: oficialusis Vilnius ir Lietuvos valdžia, atrodo, daro viską, kad prieš Mažosios Lietuvos gyventojus vykdytas genocidas būtų pamirštas. Karaliaučiaus krašto gyventojų genocido klausimą pirmą kartą 1947 m. sausio 15 d. iškėlė Vokietijoje atsikūrusios Mažosios Lietuvos Tarybos prezidentas. Šios Tarybos aktą didžiosioms valstybėms įteikė VLIK' as. Mažosios Lietuvos genocido faktą priminė ir žinomas Lietuvos rezistentas Petras Cidzikas 1989 m. per mėnesį trukusią pasninkavimo akciją Vilniaus katedros aikštėje. P. Cidzikas 1992 m. į Karaliaučiaus krašto gyventojų žudynių vietą buvo atvedęs ir maldininkų būrį, kuriems kelią pastojo vietos milicija. Ligi šiol nepavyko Lietuvoje valstybės mastu įteisinti ir spalio 16 d. kaip Mažosios Lietuvos gyventojų genocido dienos, nors Mažosios Lietuvos reikalų taryba su tokia iniciatyva į Lietuvos Respublikos Seimą kreipėsi 1994, 1997, 1998, 1999 ir 2000 metais. LR Seimas ir Lietuvos politikai tyli, vis dar neapsisprendžia, nes jiems atrodo, jog tai dar ne laiko keliamas klausimas.

Kalba Viktoras Libertis

Spaudos veteranas Juozas Lenktaitis; už jo – Vytautas Šilas

Sovietų Sąjungos kolonija.

To genocido pradžia – 1944 m. spalio 16 d., kai 3-ojo Baltarusijos fronto 5-oji ir 11-oji armijos pradėjo Karaliaučiaus krašto puolimą. Prieš tai ant pilkšvai melsvų atvirutės dydžio lapelių Vilniaus ir Kauno spaustuose buvo išspausdintas *Pravdos* ir *Krasnaja zvezda* laikraščių karo korespondento Iljos Erenburgo štai toks atsišaukimas: *Nėra nieko, kas vokiečiuose būtų be kaltės – nei tarp gyvųjų, nei tarp mirusiųjų. Raudonarmiečiai, šventai vykdykite draugo Stalino nurodymą ir sumindžiokite fašistinį žvėrį jo urve. Sulaužykite germaniškųjų moterų rasiinį pasididžiavimą. Pasimkite jas sau, kaip savo teisėtą grobį. Žudykite, narsieji raudonarmiečiai!*

Keršto žvėris buvo paleistas nuo grandinės. Tik vienas faktas. Spalio 21 d. raudonarmiečiai Nemierkiemyje (vok. Nemmersdorf, rus. Majakovskoje) surengė beginklių gyventojų skerdyne. Ant per Nemierkiemį einančio plento gulėjo tankų suvažinėti civiliai gyventojai. Prie vienos daržinės durų buvo kryžmai prikaltos nuogos mergaitės. Kitur gulėjo 72 sadištkai išniekintos ir nužudytos moterys. 84 metų moteriai kareivišku kastuvėliu buvo nuskelta pusė galvos. Skubiai sukviesta tarptautinė gydytojų ekspertizė nustatė, kad visos moterys, net 84 metų senutė ir 8–12 metų mergaitės, buvo išprievartautos. Šio žvėriško įvykio liudininkai, 50 prancūzų belaisvių, t. y. sovietų sąjungininkų, buvo sušaudyti.

Ir vis dėlto anglai ir amerikiečiai šio fakto, kaip ir daugybės panašių kitų, per tarptautinį Niurnbergo teis-

mą 1946 m. nedrįso skelbti, nes už protestavo TSRS generalinis prokuroras Andrejus Vyšinskis. Kaip čia dabar garsinsi sąjungininko karinius nusikaltimus, kai teisiami naciai. O juk tai tik vienas iš daugybės I. Erenburgo atsišaukimo materializavimo pavyzdžių Rytprūsioose. Nugalėtojams buvo nė motais, kad tai istorinės baltų žemės, kur gyvena ne vien vokiečiai, bet nemažai dar ir senųjų prūsų palikuonių. Šimtus pavyzdžių galima pateikti, kaip buvo prievartaujami, plėšiami ir be gailės žudomi Rytprūsiai civiliai gyventojai, atsidūrę „nugalėtojų“ kelyje.

S. Wiesentalio tyrimų centro ekspertams ir asmeniškai ponui E. Zuroffui, nuolat kaltinančiam lietuvius, galima priminti, kad rašytojas I. Erenburgas buvo tas pats Pasaulio taikos tarybos viceprezidentas, pagarsėjęs rašytojas, kuris intelektualinį ir europinės kultūros vertybių sėmėsi 1909–1917 m. gyvendamas Prancūzijoje. Maža to, 1921–1934 m. jis buvo tarybinės spaudos korespondentas Prancūzijoje, Belgijoje, Vokietijoje, o 1936–1939 m. Ispanijoje. Žodžiu, buvo persiėmęs Europos kultūros vertybėmis, 1952 m. net apdovanotas Lenino premija *Už taikos tarp tautų stiprinimą*. Ar gali būti didesnis pasityčiojimas iš žmonijos? Kas skaitė I. Erenburgo atsiminimų knygą *Žmonės, metai, gyvenimas* (6 knygos parašytos 1961–1965), nė į galvą nešautų, kad šių intelektualinių, europinės kultūros dvasia persunktų atsiminimų autorius yra tas pats žydų kilmės rašytojas ir karo korespondentas, kuris kvietė vykdyti nugalėtų Rytprūsiai ir nacistinės Vo-

TSRS Ministrų Tarybai priėmus nutarimą *Dėl vokiečių iškeldinimo iš Kaliningrado srities* 102 tūkst. vietos gyventojų, per stebuklą atlaikiusių prievartavimą, plėšimus ir žudymus, buvo iškeldinti į Vokietiją. Siekdama visiškai iš žmonių ir istorijos atminties ištrinti paskutinius čia tūkstančius metų gyvenusių žmonių pėdsakus sovietinė administracija 1946–1950 m. įvykdė dar vieną „reformą“: ilgaamžių senovės prūsų ar lietuvių vietų, kilmės, net vandenių vardus (teisybė, jau gerokai suvokietintus)

Vilko vaikai

Iš prisiminimų

1945-iejai. Iš Rytprūsiai krašto kaip iš ožio rago pasipylė paauglių ir mažų vaikų minia. Per Zanavykus ėjo jie dienų dienas ir tiesdami rankutes prašė valgyti. Alkani, žaizdoti slinko jie per kaimus, bažnytkaimius, nakvojo šieno kaugėse, slankiojo giriose, skindami medžių ūglius, rinkdami nokstančias uogas, o bręstant rugiams tarsi skėriai užgulė javų laukus. Žmonės jau nebeturėjo ką duoti. O jie ėjo, prašė duonutės ir balių žvalgėsi. Jų iškanintuose veidukuose žaižaravo nedidelės, bet piktos akutės, kuriose galėjai įskaityti ne tik baimę, neapykantą, bet ir kerštą. Gal dėl to šie jaunieji Karaliaučiaus krašto gyventojai ir buvo praminti „vilko vaikais“. Ne vienas iš jų tikriausiai buvo ir lietuvių kilmės, bet savo protėvių kalbos jie jau nebemokėjo. Tik ėjo ir ėjo. Ir kad tik toliau nuo sugriautų namų, nužudytų tėvų, artimųjų. Bet bėgantiems nuo siaubo vaikams kelią pastojo Nemunas. Ir tuomet ši gy-

va lavina traukė panemune per Zapyškį, Kačerginę. Ir Kauno senamiesčio šaligatviuose jie jau nesutیلpo. Aptekę votimis, žaizdoti, kiti šlubuodami skverbėsi į žuvų turgų, rausėsi šiukšlynuose, tikėdami surasti ką nors valgomo. Tai buvo siaubingoji 1945-ųjų vasara. Ir po vienos nakties šių „vilko vaikų“ Kaune nebeliko. Kas juos surinko ir kur išvežė – niekas nežino. Liko tarsi legenda.

Bet turime ir gyvų liudininkų, tik ne iš Kauno, bet iš Lietuvos kaimų. Apie 1965-uosius susipažinau su Biržų miškų ūkio Buginių girininkijos girininku Vagneriu. Pasirodo, jog ir jis – „vilko vaikas“.

Atklydęs iš Rytprūsiai prie Biržų surado gerus žmones, kurie jį su sesute priglaudė. Čia išmoko lietuviškai, baigė aštuonmetę, miškininkystės technikumą ir tapo geriausiu girininku Biržų krašte. Vedė. Žmona lietuvaite. Mokytoja. Augino šeimą. Ir daugiau kaip po 30 metų

Lietuvos nacionalinio fronto pirmininko, Mažosios Lietuvos reikalų tarybos nario Viktoro Liberčio trys ar keturios kartos gėntainių buvo kilusios nuo Tilžės ir Karaliaučiaus, bet jis pats, kaip ir jo kiti dar išlikę gėntainiai, niekaip negali suprasti tų Lietuvos politikų, kurie Karaliaučiaus kraštą laiko Rusijos dalimi. V. Libertis siūlo prisiminti 1945 m. Potsdamo konferencijos sprendimą buvusią Rytų Prūsijos teritoriją tarp Nemuno žemupio ir Priegliaus su Karaliaučiumi (Kaliningradu) laikinai, t. y. 50 metų, perduoti administruoti Tarybų Sąjungai. Šį sprendimą pasirašė Antrajame pasauliniame kare nugalėjusių valstybių vadai – Haris Trumenas, Vinstonas Čerčilis ir Josifas Stalinas.

Potsdamo sutartyje numatytas laikas praėjo, tačiau didžiausios valstybės tarsi būtų „pamiršusios“ Rytprūsiai klausimą, neskuba spręsti šio krašto likimo. Matyt, joms kol kas patogiau šio klausimo neeskaluoti. Taikstomasi net su tuo, kad Tarybų Sąjungos teisių perėmėja Karaliaučiaus krašte turi didžiules karines pajėgas. Faktiškai tai karinis anklavas pačioje Europos širdyje.

Buvusi LR Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo deputatė teisininkė Rūta Gajauskaitė, lietuvininkų bendrijos *Mažoji Lietuva* seimelio narys Vytautas Gocentas, lie-

Rūta Gajauskaitė įsitikinusi, kad veikiant rytingai galima daug pasiekti

tuviškos spaudos veteranas Juozas Lenktaitis ir kiti kalbėtojai apgailėstavo, kad oficialios Lietuvos Respublikos institucijos neiškelia Karaliaučiaus krašto ateities klausimo į tarptautines diplomatijos ir politikos plotmę, kad Lietuvos valstybės mastu ligi šiol neminama ir Mažosios Lietuvos genocido aukų diena. Visa tai palikta visuomeninių organizacijų ir pavienių asmenų iniciatyvai.

Ramūnas Daugandas

surado savo tėvą, tuomet gyvenantį Rytų Vokietijoje. Teko būti ir šio jaudinančio susitikimo liudininku ir įamžinti tas akimirkas, kai dukra, tuomet vieno kolūkio karvių melžėja, glostė tėvo ranką, glaudėsi prie savo šaknų, bet negalėjo ištartį nė vieno žodžio savo gimtąja kalba.

Atgimimo metais „vilko vaikų“, besiburiančių į *Edeheiso* draugiją, teko ir daugiau sutikti. Prisimenu tais 1945 m. į Zanavykus atklydusius brolių ir seserį, kurie vienas kitą susirado po 45 metų, prasidėjus Atgimimui, nors visą laiką gyveno greta: vienas kairiajame Nemuno krante – Šakių rajone, o kitas dešiniajame – Jurbarko rajone. O kiek Lietuvoje tokių kankintų, bet išgyvenusių vaikų, kurie kažkada nemokėjo lietuviškai, o dabar pamiršę savo gimtąją kalbą. Ir išliko tik tie, kurie prisiglaudė kaimo. O kur tie, kurie prieglobščio ieškojo miestuose ir per vieną naktį dingę? Koks jų likimas? O gal jie Maskvos ypatingojo pasitarimo nutarimu – sunaikinti?! Kas ir kada atsakys į šį klausimą?

Bernardas Aleknavičius

PRAĖJUSIA VASARĄ VILNIUJE VYKUSI TARPTAUTINĖ ORGANINĖS SINTEZĖS KONFERENCIJA BOS 2002 (BALTICUM ORGANICUM SYNTHETICUM) PALIKO ŽYMŲ PĖDSAKĄ TARP KITŲ SVARBAUSIŲ ŠIŲ METŲ MOKSLO RENGINIŲ. TODĖL SPAUSDINDAMI DVIEJŲ UŽSIENIO VALSTYBIŲ – KAIMYNNINĖS BALTARUSIJOS IR TO-

LIMOS JAPONIJOS – MOKSLININKŲ MINTIS DAR KARTĄ GALIME NE TIK IŠGYVENTI REIKŠMINGO MOKSLINIO RENGINIO ĮSPŪDŽIUS, BET IR ĮSIKLAUSYTI Į KITŲ KRAŠTŲ PATIRTĮ, KAIP SAKOMA, IŠ PIRMŲ LŪPŲ IŠGIRTI, KAIP LIETUVIŲ MOKSLININKUS IR TARPTAUTINĮ BENDRADARBIAVIMĄ VERTINA KOLEGOS IŠ SVETUR.

Vilniuje matėme pasaulio organinės chemijos įžymybes

Bendraujame su organinės chemijos atstovu prof. OLEGU KULINKOVIČIUMI iš Minsko, BOS 2002 konferencijos dalyviu. Jis yra Baltarusijos valstybinio universiteto, Organinės chemijos katedros vedėjas.

Gedimino Zemlicko nuotraukos

Prof. A. Sniečkus ir prof. O. Kulinkovičius po konferencijos Vilniaus senamiestyje

Gerbiamasis Profesoriau, Jūs nedalyvavote pirmojoje konferencijoje BOS 2000. Kokį įspūdį išsivežate iš BOS 2002?

Dalyvauti BOS 2002 konferencijoje mane pakvietė Vilniaus universiteto prof. Eugenijus Butkus ir Kanadoje dirbantis prof. Viktoras Algirdas Sniečkus. Vilniuje man neteko lankytis 10 metų, tad malonu pastebėti, jog miestas labai pasikeitė į gera. Žmonės ramūs, bent jau daug ramesni negu Minske. Čia daugiau tvarkos.

O konferencija buvo labai gero lygio. Esu nustebintas, kad atvyko tiek daug gerų, pasaulyje žinomų chemikų. Pranešimai buvo labai turiningi, aš net pasakyčiau – puikūs. Tai labai naudinga Lietuvos, Latvijos ir Estijos chemikams.

Džiugina ir tai, kad ne itin didelis buvo dalyvio mokestis – apie 350 JAV dolerių. Gaila, kad neatsivečiau į konferenciją savo bent vieno mokinio. Mačiau tarp konferencijos dalyvių daug jaunų latvių ir estų chemikų, jaunimui ypač naudinga keistis mokslinėmis idėjomis ir patirtimi.

Kokius girdėtus pranešimus galėtumėte išskirti?

Man labai didelį įspūdį padarė pirmiausia prof. Roberto H. Grubso (Robert H. Grubbs), Kalifornijos technologijos instituto atstovo iš JAV, pranešimas, 2001 m. Nobelio premijos laureato taip pat amerikiečio prof. K. Bario Šarpleso (K. Barry Sharpless, The Scripps Research Institute, La Jolla, California) bei Latvijos organinės sintezės instituto atstovo Ivaro Kalvinio (Ivars Kalvins) pranešimai. Taip pat išskirčiau savo seno bičiulio iš Estijos Uno Mäeorgo pranešimą. Apskritai prastų pranešimų aš Vilniuje neišgirdau.

Jūs paminėjote savo kolegų iš Latvijos ir Estijos pranešimus. Užsiminėte, jog sena bičiulystė Jus sieja su estu Uno Mäeorgu. Ką galėtumėte apskritai pasakyti apie dabarti-

nius pirmiausia savo mokslinius ryšius su Baltijos šalių mokslininkais? Ar jų labai sumažėjo?

Sumažėjo ir smarkiai. Net Rusijoje tokių konferencijų dabar nerenčiama. Bent jau 10 metų tokio lygio konferencija Rusijoje nebuvo surengta. Noriu pabrėžti, kad tai iš tiesų labai aukšto tarptautinio lygio konferencija.

Dirbu Baltarusijos valstybiniame universitete Minske. Esame neblogai išplėtoję organinę chemiją ir apskritai chemiją, tačiau tokio lygio konferenciją surengti būtų toli gražu ne taip jau paprasta. Neabejoju, kad prof. Viktoro A. Sniečkaus asmeninis vaidmuo čia itin svarbus. Chemikai, ypač Vakaruose, yra labai užsiėmę žmonės, tad jiems atvykti į vieną ar kitą renginį sudėtinga net ir tuo atveju, jeigu jokio dalyvio mokesčio ir nereikėtų mokėti. O į Vilnių susirinko labai daug organinės chemijos mokslo įžymybių.

Jeigu taip, tai kas juos priviliojo į mūsų sostinę? Kas tokio yra Viktoro Algirdo Sniečkaus asmenyje, kad jis sugeba tiek didelių autoritetų pritraukti į Vilnių?

Pirmiausia pats V. A. Sniečkus yra

labai žymus chemikas. Neseniai jis minėjo savo jubiliejų ir jam buvo skirti net pasaulyje žinomi organinės chemijos žurnalai. Pagaliau jis pažįsta daugybę žymiausių pasaulio organinės chemijos mokslininkų. Ne paslaptis ir tai, jog Vakarų valstybės labai palankiai nusiteikusios Baltijos šalių atžvilgiu ir stengiasi jas palaikyti.

Daug dalyvių buvo iš JAV, ir visai neatsitiktinai: tai Baltijos valstybių ir Lenkijos išeiviai bei jų palikuonys. Netenka stebėtis, kad jie jaučia savo Tėvynės ar tėvų gimtinės trauką. Tam tikra prasme ir aš save vadinu pabaltijiečiu. Gimiau Estijoje, karo topografo šeimoje, todėl Estija mane visada traukia.

Jaučiate sentimentus?

Gal tie sentimentai šaliai ir nėra labai dideli, bet Saaremos salai išties jaučiu didelius sentimentus. Ten teko gyventi, kai jau buvau sąmoningas paauglys. Prisimenu daug tuomet uždaroje saloje apleistų namų, kuriuos man teko „tyrinėti“. O tėvas ten darė žemėlapius.

Kokius tyrimus Jūs atliekate Baltarusijos universitete?

Mano tyrimų sritis – „kaimyninių“ elementų (anglies organinių junginių ir tarpinio elemento titano) reaktivumas bei nauji pritaikymo būdai organinėje sintezėje. Titano junginių pagrindu išplėtoju naujus organinės sintezės metodus. Jie pripažinti pasaulyje, todėl ir esu tarp šios konferencijos dalyvių. Galiau pasakyti, kad šioje srityje užimame lyderių pozicijas.

Kaip Jums sekasi bendradarbiauti su užsienio šalių chemikais?

Mes gauname gana didelę paramą bendradarbiaudami pagal tarptautines programas. Viena jų – INTAS. Daugiau kaip pusę savo finansinių išteklių mes gauname iš Vakarų Europos programų. Tai geri ryšiai. Bendradarbiaudamas per pastaruosius penkerius metus išmokau laisvai bendrauti angliškai, nors seniau mokėjau tik skaityti. Tad skūstis tikrai negaliu.

Kalbėjosi Gediminas Zemlickas

Prof. B. Sharpless, prof. H. Kagan ir prof. R. H. Grubbs su karaimiškais kibiniais rankose per kavos pertrauką

Vilniaus konferencija padarė labai gerą įspūdį

Mokslo Lietuvos pašnekovas – BOS 2002 konferencijos dalyvis, Kioto farmacijos universiteto Japonijoje prof. KAORU FUJI (Institute for Chemical Research, Kyoto University, Uji, Japan). Retsykiais į pokalbį įsiterps ir vienas BOS 2002 konferencijos organizatorių prof. VIKTORAS ALGIRDAS SNIČKUS iš Kanados, kuris kartu su savo kolega, Vilniaus universiteto prof. EUGENIJUMI BUTKUMI, buvo malonus šio bendravimo su svečiais iš Japonijos dalyvis. Abu profesoriai buvo ir savanoriški šio pokalbio vertėjai.

Gerbiamasis prof. Kaoru Fuji, malonu Jus buvo matyti Vilniaus konferencijoje BOS 2002, į kurią atvykote kartu su žmona. Kaip Jums sekėsi, su kuo daugiausia bendravote? Kokį pranešimą skaitėte?

Kaoru Fuji. Konferencijos organizavimas man padarė gerą įspūdį. Išgirdome tikrai puikius pranešėjus iš universitetų ir firmų. Tačiau man pačiam knieti paklausti prof. Viktoro Algirdo Sniečkaus, kaip jam pavyko į Vilnių sukviesti šitiek gerų pranešėjų?

V. A. Sniečkus. Tai mano didelė paslaptis (juokiasi). **Gerbiamas svečias gal bent trum-**

dome sukurti metodikas, kurios padėtų gauti vienokio ar kitokio chiraliskumo, kaip kad mes sakome, molekules.

V. A. Sniečkus. Įsivaizduokime du antibiotikus, kurie yra veidrodinis vienas kito atspindys. Vienas tų antibiotikų užmuš bakteriją, kitas – ne.

Kiek galiu spręsti kad ir iš BOS 2000 ir BOS 2002 konferencijose skaitytų pranešimų, tų molekulių chiraliskumą intensyviai tyrinėja japonai, amerikiečiai, prancūzai, matyt, ir kitų šalių organinės sintezės chemikai. Ar jų darbuose yra kokių nors skirtumų?

Prof. Kaoru Fuji, jo žmona Chizuko Fuji, prof. Eugenijus Butkus ir prof. Viktoras Algirdas Sniečkus lauko kavinėje, šalia restauruojamos T. Vrublevskio gatvės

pai galėtų išdėstyti savo darbo esmę?

K. Fuji. Dirbu toje pačioje organinės chemijos srityje kaip K. Barry Sharpless (*The Scripps Research Institute, La Jolla, California*), Henri Kagan (*Université Paris-Sud, France*) ir BOS 2000 konferencijos Vilniuje dalyvis prof. Ryoji Noyori iš Nagojos universiteto Japonijoje. Beje, kaip ir prof. R. Noyori, tuo pačiu metu mokslo laipsnį gavau baigęs savo daktaratą ir dirbdamas Kioto universitete.

Dabar apie savo darbo esmę. Vaizdžiai kalbant, vaisto molekulė turi sąveikauti su organizmo ląstele ir ją paveikti. Ląstelės yra chiralinės asimetrinės molekulės, nesutapdinami atvaizdai, panašiai kaip kairės ir dešinės rankų plaštakų atvaizdai. Biologijoje tai labai svarbu, o chemijoje sąveika tarp tokių skirtingų formų būna labai nevienoda. Todėl ir siekiama gauti norimos konkrečios struktūros ar formos molekulių. Mes ir ban-

K. Fuji. Principai tie patys, bet visi naudoja savo tyrimų būdus, eina savo keliu.

Kokių pastaraisiais metais didžiausių laimėjimų galėtume laukti chiralinės chemijos tyrimų srityje? Kokį poveikį organinė chemija gali turėti kitiems mokslams?

K. Fuji. Ne kas kitas, o chemikai gali pagaminti naujų medžiagų, tokių, kokių reikia kitų mokslų atstovams. Yra įvairių metodų, kurie padeda gauti įvairių naujų medžiagų. Jeigu chemikams stinga junginių, tai ir jų naudojami metodai ne kažin kokią naudą gali duoti. Galų gale organinė chemija įvairiausioms mokslų sritims atveria galimybę gauti puikių naujų ir būtent reikiamų medžiagų.

Ar tuo neužiima medžiagotyra?

E. Butkus. Todėl ir vadinasi medžiagotyra, kad tyrinėja tas medžiagas, bet jų nekuria.

Kaip Japonijos mokslininkams sekasi bendradarbiauti su kitų šalių

Gedimino Žemlicko nuotrauka

BOS 2002 konferencijos dalyviai Prezidentūroje įteikiant valstybės apdovanojimą prof. V. A. Sniečkui

mokslo centrais ir mokslininkais? Ar iškyla kokių nors sunkumų? Gal vis dėlto natūrali konkurencija tarp įvairių mokslo institucijų, universitetų, pagaliau kompanijų įneša į bendradarbiavimą ir savų niuansų?

K. Fuji. Labai keblus klausimas. Universitetuose mokslas yra ganėtinai atviras ir prieinamas. Kompanijose – kitaip, ten informacija konfidenciali. Jeigu esi kurios nors firmos konsultantas, tai ta tema jau nieko negali pasakoti.

V. A. Sniečkus. Kartais tenka būti konsultantu dviejose, trijose ar net keturiuose kompanijose. Pasitaiko, kad jos sprendžia tą pačią problemą, bet konsultantas negali, neturi teisės padėti, net ir kalbėti ta tema. Jeigu tokios nuostatos nesilaikys, tai neberekės ir tokio konsultanto.

Europos Sąjunga turi daug įvairių tarptautinių mokslo programų, pavyzdžiui, 6-ąją bendrąją programą. Jų įgyvendinimas ir ES valstybių tarptautinis bendradarbiavimas mokslinių tyrimų srityje turi padėti Europai konkuruoti su JAV ir, ne paslaptis, su Japonijos mokslo bei pramonės laimėjimais. Kaip Jūs visa tai vertinate?

K. Fuji. Japonija tokių ryšių su kitomis šalimis neturi. Nėra ir tokių bendrų programų ar kitų darinių. Antai Europoje yra net ir valiutų sąjunga. Tačiau Japonija vyk-

do su atskiromis valstybėmis bendras mokslines programas. Pvz., su Vokietija, Prancūzija, rengiamos reguliarios konferencijos, aptariamai mūsų šalims aktualūs bendradarbiavimo įvairiose mokslo srityse klausimai.

Gerbiamasis prof. K. Fuji, grįšite su savo miela žmona, kuri dabar kantriai klausia šio pokalbio, į Japoniją. Kokių darbų pirmiausia imsitės? Gal Vilniaus konferencijoje išklaupti pranešimai turės tiesioginio poveikio ir Jūsų tyrimams?

K. Fuji. Šiuo metu man kaip tik teko palikti Tokijo universitetą, nes jame negalėjau dirbti konsultacinio darbo. Todėl perėjau į Kioto farmacijos universitetą, kur man pirmiausia reikia pasiruošti darbui. Tęsiu tuos pačius tyrimus, kuriuos ligi šiol dariau Tokijo universitete.

Dirbate su bendradarbių grupe, o gal esate mokslininkas vienišius? Ar turite studentų, kurie ilgai galėtų tęsti Jūsų tyrimus?

K. Fuji. Didesnės grupės kaip tik ir neturiu, daugiausia dirbu vienas. Tiesa, turiu padėjėją, kuris apsigynęs disertaciją taip pat kartu su manimi iš Tokijo persikelia į Kiotą, kur dirbs su kitu profesoriumi ir jo bendradarbiais.

Kaip apibūdintumėte Kioto farmacijos universitetą? Prisipažinsiu, jog mūsų ausiai skamba kiek ne-

įprastai – farmacijos universitetas.

V. A. Sniečkus. Jeigu leisite, pamėginsiu aš atsakyti. Tame pačiame universitete gali būti daug įvairių institutų. Dabar prof. K. Fuji, kiek žinau, yra pensininkas. Japonijoje mokslininkui nuo 65 metų išėjus į pensiją tenka pereiti dirbti į kitą universitetą, kur galima tęsti mokslinį darbą, bet tokio paties dydžio tyrėjų grupei vadovauti jau negalima.

Jeigu profesorius emeritas, tai ar Japonijoje jam sudaromos normalios veiklos sąlygos? Ar neiškyla kliūčių vykstant į tarptautines konferencijas?

K. Fuji. Man svarbus klausimas. Žinoma, mokslinėje veikloje galima aktyviai dalyvauti, tačiau sunkiau. Negalima turėti tiek pat studentų kaip anksčiau. Suprantama, tada ir daromo mokslo rezultatyvumas būna mažesnis.

Prieš dvejus metus BOS 2000 konferencijoje Vilniuje dalyvavo Jūsų kolega prof. Ryori Noyori. 2001 m. jis tapo Nobelio premijos laureatu už organinės chemijos srityje atliktus darbus. Prof. V. A. Sniečkui ir prof. E. Butkui tai buvo didelė šventė, nes prof. R. Noyori yra jų kolega. O kaip Jūs sutikote žinią, kad prof. R. Noyori suteikta Nobelio premija?

Visos Japonijos žmonės labai džiaugėsi ta Nobelio premija, kuri buvo suteikta prof. R. Noyori. Prieš tai, 2000 m., vienas Japonijos mokslininkas Hideki Shirakawa buvo tapęs Nobelio premijos laureatu už darbus polimerų srityje. Ta premija buvo didelis netikėtumas, o Nobelio premijos prof. R. Noyori Japonijoje buvo tikimasi, to aukšto tarptautinio įvertinimo laukta.

Ką reiškia japonams Nobelio premijos laureatas? Kaip paprastai žmonės vertina laureatą?

Tai labai didelė garbė. Visi japonai pažįsta savo Nobelio premijos laureatus. Pvz., rašytojus K. Ojė, J. Kawabatą.

Labai dėkoju už malonius atsakymus ir gerą Vilniaus konferencijos įvertinimą. Prof. Kaoru Fuji, leiskite Jums ir Jūsų mielai žmonai palinkėti geros sveikatos, o Jums asmeniškai dar ir didelės sėkmės moksle. Ligi malonaus susitikimo BOS 2004 konferencijoje Vilniuje.

Kalbėjosi Gediminas Zemlickas

VILNIAUS PEDAGOGINIS UNIVERSITETAS

praneša, kad 2002 m. gruodžio 5 d. 14 val. Vilniaus pedagoginiame universitete (T. Ševčenkos g. 31, 222 aud.) įvyks Vilniaus pedagoginio universiteto doktorantūros komiteto posėdis, kuriame **AUŠRA ŽEMIENĖ** viešai gins daktaro disertaciją tema „**XVIII–XIX a. RAGINĖS APSKRITIES LIETUVININKŲ PAVARDŽIŲ DARYBA IR KILMĖ**“ (humanitariniai m., filologija, 04 H).

Doktorantūros komiteto pirmininkas ir darbo vadovas –
prof. dr. **V. DROTVINAS** (Vilniaus pedagoginis universitetas, humanitariniai m., filologija, 04 H).

Nariai:
prof. habil. dr. **A. GIRDENIS**, Lietuvos MA narys korespondentas (Vilniaus pedagoginis universitetas, humanitariniai m., filologija, 04 H);
habil. dr. **V. MACIEJAUSKIENĖ** (Lietuvių kalbos institutas, humanitariniai m., filologija, 04 H);
prof. habil. dr. **S. SKRODENIS** (Vilniaus pedagoginis universitetas, humanitariniai m., etnologija, 07 H);
prof. habil. dr. **Z. ZINKEVIČIUS**, Lietuvos MA tikrasis narys (Lietuvių kalbos institutas, humanitariniai m., filologija, 04 H).

Oponentai:
prof. habil. dr. **J. JURKĖNAS** (Vilniaus pedagoginis universitetas, humanitariniai m., filologija, 04 H);
dr. **M. RAZMUKAITĖ** (Lietuvių kalbos institutas, humanitariniai m., filologija, 04 H).

Nuo 2002 m. lapkričio 4 d. su disertacija galima susipažinti Vilniaus pedagoginio universiteto bibliotekoje.

Rektorius

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS

praneša, kad 2002 m. lapkričio 29 d. 14 val. VDU CR posėdžiui salėje (Daukanto g. 28, Kaunas) bus ginama **ANDRIAUS PIKČIŪNO** daktaro disertacija tema „**ORGANIZACIJOS IDENTITETO, ĮVAIZDŽIO IR RYŠIŲ VALDYMAS**“ (socialiniai mokslai, vadyba ir administravimas, 03 S).

Doktorantūros komitetas:
pirmininkas – prof. habil. dr. **Pranas ŽUKAUSKAS** (Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai, vadyba ir administravimas, 03 S).

Nariai:
prof. habil. dr. **Antanas BURASČAS** (Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai, vadyba ir administravimas, 03 S);
prof. habil. dr. **Vytautas PRANULIS** (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, ekonomika, 04 S);
prof. habil. dr. **Vladas GRONSKAS** (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, ekonomika, 04 S);
doc. dr. **Nina KLEBANSKAJA** (Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai, vadyba ir administravimas, 03 S).

Oponentai:
prof. habil. dr. **Antanas SEILIUS** (Klaipėdos universitetas, socialiniai mokslai, vadyba ir administravimas, 03 S);
doc. dr. **Violeta BARVYDIENĖ** (Tarptautinė aukštoji vadybos mokykla (ISM), socialiniai mokslai, psichologija, 06 S).

Su daktaro disertacija galima susipažinti Lietuvos nacionalinėje M. Mažvydo ir Vytauto Didžiojo universiteto bibliotekose.

Rektorius

LIETUVOS VETERINARIJOS AKADEMIJA

skelbia konkursą užimti šias etatines vietas:

Informatikos ir inžinerijos katedroje – lektorius,
Anatomijos-histologijos katedroje – einančio profesoriaus pareigas ir lektorius,
Fiziologijos ir patologijos katedroje – profesoriaus ir einančio profesoriaus pareigas,
Biologinės chemijos katedroje – 2 docentų,
Gyvulių mitybos katedroje – 2 docentų ir asistento,
Gyvulių veisimo ir genetikos katedroje – einančio profesoriaus pareigas ir docento,
Specialiosios zootechnikos katedroje – docento,
Užkrečiamųjų ligų katedroje – docento ir einančio docento pareigas,
Vidaus ligų katedroje – docento,
Zoohigienos ir maisto produktų sanitarijos katedroje – einančio docento pareigas,
Gyvulių reprodukcijos laboratorijoje prie Akušerijos ir ginekologijos katedros – vyresniojo mokslo darbuotojo,
Virškinimo fiziologijos ir patologijos moksliniame centre – vyresniojo mokslo darbuotojo bei jaunesniojo mokslo darbuotojo.

Dokumentai priimami dvi savaites po paskelbimo dienos adresu: Studijų skyrius, Tilžės g.18, 3022 Kaunas, tel. 36 21 90, el.paštas: studiju.sk@lva.lt

Rektorius

Stendinių pranešimų sesijos metu diskutuoja dr. Arvydas Stončius (Bielefeldo universitetas, Vokietija, apgynęs daktaro disertaciją VU, kairėje) ir R. Duthaler (Šveicarija, dešinėje)

SPALIO 18 D. PROFESORIUI VYTAUTUI LANDSBERGIUI SUKAKO 70 METŲ

Daugeliui mūsų žmonių prof. V. Landsbergis – tai visų pirma politikas, su Sąjūdžiu atvedęs mūsų šalį į Nepriklausomos valstybės atkūrimo kelią, kurį laiką buvęs pirmuoju valstybės asmeniu, daug kam užsienio šalyse ir šiuo metu geriausiai žinomas Lietuvos politikas, savotiškas Lietuvos simbolis. Beveik mitologinis Dovydas, nepabūgęs stoti į kovą ir nugalėti Galijotą.

Profesorius jubiliejaus proga nutarėme pasielgti netradiciškai – pakalbinti jubiliejaus kolegas, kuriems ne vienerius metus teko eiti bendru keliu. Vienas jų – Lietuvos muzikos akademijos Kamerinio ansamblio katedros prof. DONATAS JUOZAS KATKUS. Antrasis – Lietuvos teisės universiteto Valstybinio valdymo fakulteto Filosofijos katedros vedėjas prof. BRONISLOVAS JUOZAS KUZMICKAS.

Prof. Vytautas Landsbergis ir Lietuvos Prezidentas Valdas Adamkus LR Seimo rūmuose

Prof. Vytautas Landsbergis su bendraminčiais: prof. Antanu Tyla ir Lietuvos piliečių chartijos pirmininku prof. Vytautu Kubiliumi

Tos knygos negalėjome atsiskaityti

Lietuvos muzikologijos baruose prof. Vytautas Landsbergis yra išaręs ne vieną gilią vagą. Kiek ta vaga sutrumpėtu, jeigu iš muzikologijai skirtų lentynų išimtumė profesoriaus darbus?

Pirmiausia norėčiau pasakyti, kad sovietmečiu, o ypač pokariu, lietuvių muzikologijos reikalai atrodė liūdnotai. Turėjome oficialią muzikologą Juozą Gaudrimą, apie kurio mokslinį lygį gal dabar ne metas kalbėti. Pradėjus reikšti Vytautui Landsbergiui mūsų muzikologijoje, muzikos istorijoje ir ypač to meto muzikai skirtoje publicistikoje pirmiausia atsirado literatūrinė, labai graži kalba. Pasakyti, kad V. Landsbergis buvo grynas mokslininkas, kaip kad mes kartais įsivaizduojame, būtų ne visa tiesa. Šis autorius ir kūrėjas į savo veikalus įnešė kai ką daugiau, o būtent – eseistinį literatūrinį kalbėjimą. Aš V. Landsbergį net pavadinčiau ne grynu muzikologu, o labiau muzikos ir kultūros istoriku – būtų tiksliau.

Man sunku ką nors pasakyti apie pirmąją V. Landsbergio knygą, jos pasirodymo nelabai prisimenu. Užtat prisimenu, kaip visa Lietuva laukė pasirodant šio autoriaus antrosios knygos – apie Mikalojų Konstantiną Čiurlionį. Mes negalėjome jos atsiskaityti, nes pati knygos kalba to meto oficialinėje aplinkoje buvo tarsi iš kito pasaulio. Su šiuo autoriumi mūsų spaudiniuose prasidėjo laisvo kalbėjimo, subjektyvaus vertinimo, žodžio asmeniškumo metas. Tuo laikotarpiu tai buvo nepaprastai reikšmingas dalykas. Juk visas to meto kalbėjimas buvo sustumtas į vadinamąją mokslinę ir oficialinę kalbą.

V. Landsbergis reikšėsi ne tik to meto muzikologijoje, bet visame kalbėjime apie meną, man atrodo, jis buvo absoliutus lyderis. Jis daug rašė ir apie M. K. Čiurlionio dailę, ir tai buvo absoliučiai laisvo žmogaus kalba.

V. Landsbergį pavadinčiau unikalia figūra apskritai visoje to meto lietuviškoje meno padangėje, net ir literatūrinėje kritikoje. Manau, kad literatūrinėje kritikoje juk

LAISVAM ŽMOGUI NĖRA REIKALO KEISTIS

Profesorius Vytauto Landsbergio 70-mečio proga kalbiname Lietuvos muzikos akademijos Kamerinio ansamblio katedros profesorį, Vilniaus savivaldybės Šv. Kristoforo kamerinio orkestro dirigentą ir meno vadovą, Lietuvos kompozitorių sąjungos ir Muzikų sąjungos narį DONATĄ JUOZĄ KATKŲ.

taip pat pakako tam tikro uždaro, neesminių smulkmenų nagrinėjimo. V. Landsbergis į savo rašinius, knygas ir straipsnius įnešė labai platų ir gilų kultūrinį kontekstą. Šia prasme jis mums buvo unikalus reiškinys to meto kultūrinėje padangėje.

Laisvas totalitarinėje aplinkoje

Gal jau pats laikmetis, visa to meto kultūrinio gyvenimo atmosfera buvo subrandusi „normaliam“, meniškam kalbėjimui apie meną?

Man atrodo, jog be to meto

V. Landsbergio publicistikos ir mokslo veikalų mes tos dvasios nebūtume turėję, nes kažkodėl kitos panašaus masto asmenybės juk neatsirado. Laikmetis paprastai prikelia ar iššaukia ištiesą asmenybių kartą, tačiau to meto kultūrinėje aplinkoje V. Landsbergiui skirčiau išskirtinę vietą. Būti laisvu žmogui to meto aplinkoje – man tai fenomenalu. Iš tos laisvės pojūčio ir pačioje to meto aplinkoje ėmė rasti meno vertinimo reikaluose taip reikalingo subjektyvumo. Neatsitiktinai iš LKP CK V. Landsbergiui tuo metu kartkartėmis būdavo vis pagrūmojama piršteliu.

Kur to meto puikiuose – juk visi pripažįsta – prof. V. Landsbergio rašiniuose sistema išvelgė pavojų?

Bet koks laisvas kalbėjimas, individualybės pasireiškimas atrodė netoleruotinas. Nesvarbu, apie ką kalbėtum: pati autoriaus pozicija, nusiteikimas sistemai jau galėjo atrodyti pavojinga tendencija. Be abejonės, V. Landsbergis buvo tos mūsų kultūros tradicijos, einančios iš tarpukario ir senosios lietuviškosios inteligentijos, gaivintojas ir tęsėjas. Tuo ir buvo pavojingas.

Matyt, tai ir garsios Landsbergių giminės tam tikra gyvenimo ir veiklos nuostatų įtaka.

Pirmosios lietuviškos knygos 450 metų sukakties minėjimo valstybinės komisijos pirmininkas prof. Vytautas Landsbergis, buvęs Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto pirmininkas dr. Žibartas Jackūnas ir buvęs Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto direktorius prof. Leonardas Sauka baigiamajame posėdyje (1998 m.)

Be abejonės. Tai vienas iš nedaugelio mūsų inteligentijos atstovų, išaugęs gilių inteligentiškumo tradicijų aplinkoje. Juk profesoriaus senelis Gabrielis Landsbergis-Žemkalis XX a. pradžioje buvo reikšminga kultūrinio gyvenimo figūra. Daug nuopelnų Lietuvos kultūrai paliko profesoriaus tėvas architektas Vytautas Landsbergis-Žemkalis. Taigi šeimoje įtvirtintos tradicijos ir nuostatos prof. V. Landsbergį ir kėlė dideliems kultūriniais darbams.

Kaip tapo likimo broliais

Kolektyvinės sąmonės visuomenėje už bet kokią kūrybinę laisvę ar tiesiog individualybės pasireiškimą visada teko mokėti. Ko gero, kiekvienas, ypač inteligentai, tą sistemos presą yra pajutęs savo kailiu.

Prisimenu, jau pabaigos link ėjo „brežnevinis“ laikotarpis, o Lenkijoje jau kilo Solidarumo organizuoti mitingai. Kaip Lietuvos kompozitorių sąjungos Muzikologų sekcijos ilgameitis pirmininkas V. Landsbergis vis kojo, kad būtų įsteigtas muzikinis žurnalas, o laikraščiuose būtų daugiau vietos skiriama muzikai. Susirinkime, prisimenu, skėlėme kalbas, kad Centro komitetas, valdžia nežino susikaupti muzikologų problemų, o jas reikia spręsti ir t. t. Kultūros ministerijoje ir LKP CK sujūdimas: kokį ten sąjūdį kuria Landsbergis? Lietuvos kompozitorių sąjungos valdybos pirmininkui Vytautui Laurušui buvo pasiūlyta „imtis priemonių“. V. Laurušas labai daug buvo padėjęs to meto Lietuvos muzikinei kultūrai, ir jeigu skirtingai nuo kitų sąjunginių respublikų Lietuvos muzikai nebuvo taip spaudžiami, tai čia ir V. Laurušo nuopelnas. Tačiau V. Landsbergis iš Muzikologų sekcijos pirmininkų buvo pašalintas. Mes tau profesoriaus vardą davėme, mes galime ir atimti, – dažnai buvo kartojama garsi LKP CK sekretoriaus ideologijai Liongino Šepečio frazė, tada pasakytą V. Landsbergiui.

Didelį populiarumą tarp skaitytojų turėjo V. Landsbergio *Literatūroje ir mene* spausdintos literatūrinės mintys. Toje literatūroje slypėjo ir visuomeniškai reikšminga prasmė.

Gerai prisimenu, kad buvo uždrausta tas profesoriaus eseistines pastabas spausdinti, taip pat ir mano straipsnius. Tapome tarsi likimo broliai. Atrodė juokingai: vis vien rašydavau tuos muzikinės kritikos straipsnius ir juos spausdindavo oficiozas Tiesa, tačiau kultūros ministro nurodymu nespausdino *Literatūra ir menas*.

Nepralengtas čiurlionijos tyrinėjimuose

Ką galite pasakyti apie V. Landsbergį kaip muzikos ir kultūros istoriką?

Išties tai labai kruopštus istorikas. Profesoriaus analizėmis galime pasikliauti. Tai, ką jis surinko apie M. K. Čiurlionį, apskritai ką davė šio kompozitoriaus ir dailininko tyrinėjimams, vargu ar kada nors bus pralengta. Kol buvo gyva Jadvyga Čiurlionytė, apie M. K. Čiurlionį buvo tarsi daug žinoma, bet tai nuotrupos. Siekdamas giliai pažinti M. K. Čiurlionį V. Landsbergis sukaupe nepaprastai daug medžiagos, studijavo visą to meto kultūrinį kontekstą. Atliktas fundamentinis istorinis tyrimas, kuriuo remiasi ir kiti tyrinėtojai.

M. K. Čiurlionio muzikinių kūrinių analizė, jų prasmė, stilistinės priemonės V. Landsbergio ištyrinėtos labai kruopščiai, jo išvalgos labai gilios ir šiandien jos sudaro M. K. Čiurlionio muzikos suvokimo bei interpretaciją pagrindą.

Labai gilūs profesoriaus atlikti

minga, dalyvaudavo diskusijose.

Štai kad ir kompozitoriaus Broniaus Kutavičiaus, šiemet rugsėjo mėn. taip pat paminėjusio savo 70-metį, įvertinimas. Ne paslaptis, kad daugeliui B. Kutavičius atrodė ne tik modernistinis, bet ir disidentinis kompozitorius. V. Landsbergis buvo tas muzikos kritikas, kuris vienas pirmųjų gynė naująją muziką. Su kompozitoriumi Osvaldu Balakausku V. Landsbergis daug polemizavo, bet vis viena juk visi mes buvome bendraminčių grupė: Julius Juzeliūnas, Eduardas Balsys, Vytautas Laurušas, Osvaldas Balakauskas, Bronius Kutavičius, Vytautas Landsbergis. Ir tik todėl modernioji lietuviška muzika buvo išsaugota.

Labai gerbiu kompozitorių Joną Švedą. Jis labai daug padarė lietuvių liaudies muzikai, bet prisimenu, kaip jis negalėjo priimti B. Kutavičiaus muzikos, girdi, kaip išvis tokią muziką galima leisti groti... V. Laurušas, kaip Kompozitorių sąjungos valdybos pirmininką, skalbdavo LKP CK, bet jis nebuvo plaktukas, kuris kitus plaktų. Gavęs eilinį kartą pylos sugrižęs sakydavo: *Vyrai, kaip nors čia neišsišokim, pasislėpkim...*

Kitų meno šakų vadovai persistengdavo norėdami padaryti karjerą, tačiau muzikų aplinka buvo daug laisvesnė. O V. Landsbergis ir buvo vienas tų laisvos aplinkos kūrėjų ir ramsčių.

Ar galėtume pasakyti, jog ir lietuviškoje muzikoje veikė savotiškas sąjūdis? Tegu ir neįgavęs plačių visuomeninio judėjimo formų, bet toje aplinkoje buvo

Prof. Vytautas Landsbergis ir K. Donelaičio draugijos pirmininkas, Lietuvos pillečių chartijos tarybos narys Napoleonas Kitkauskas

kompozitoriaus Česlovo Sasnausko tyrinėjimai. Apskritai lietuvių muzikinės kultūros iki Pirmojo pasaulinio karo tyrinėjimų niekas giliau už V. Landsbergį ir nėra atlikęs, tais tyrimais buvo padėti XX a. lietuvių muzikos istorijos pagrindai.

Vertino ir muzikos novatoriškumą

Pats būdamas didelio visuomeninio temperamento žmogus, ekspresyvi meninė natūra kokiomis kolegos V. Landsbergio savybėmis labiausiai žavėtės?

Išskirčiau V. Landsbergio gebėjimą generuoti idėjas, kuriomis vėliau rėmėsi visi kiti muzikologai. Mažų mažiausiai 25 metus (iki Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo) V. Landsbergis buvo viena svarbiausių lietuviškos muzikologijos atramų. Jo aktyvumas, visapusiškumas ir darbštumas mane visados stebino: jis lankydavosi visuose svarbiausiuose koncertuose, labai gerai orientavosi šiuolaikinėje muzikoje, rašydavo straipsnius, pastebėdavo viską, kas reikš-

brandinama kūrybinė mintis, brendo laisvos asmenybės.

Be abejonės. Galėčiau priminti, kad veikė ir savotiškas profesoriaus žmonos prof. Gražinos Ručytės-Landsbergienės vadovaujamas klubas, o gal salonas, į kurį rinkdavosi savas žmonių ratas – muzikai, dailininkai. Tėn vykdavo visiškai laisvos diskusijos, tyrojo iš tiesų nevaržoma atmosfera. Juk kodėl tokia laisvamanė asmenybė kaip V. Landsbergis ar kiti panašūs nesusovietėje mūsų tautiečiai tomis sąlygomis galėjo išlikti? Todėl, kad buvo tam tikras bendras kultūrinis klimatas. Juk gundymų buvo visokių, pvz., B. Kutavičiui geradariai sakydavo: *Na, parašyk kokią oratoriją ar dainą E. Mieželaičio žodžiais, gausi nusipelnusio meno veikėjo vardą ir būsi laisvos žmogus, kursį ką nori*. O B. Kutavičius: *Nerašysiu*.

Žinoma, buvo tam tikros žaidimo taisyklės, kurias priėmus galima buvo išsaugoti moderniąją lietuvišką muziką ir tarp muzikų tvyrojusią atmosferą. Mūsų aplinkos žmonės nesusovietėjo, išsaugojo

Nukelta į 12 p.

Dovydo kovoje prieš Galijotą (1)

Profesoriaus Vytauto Landsbergio 70-mečio išvakarėse Mokslo Lietuvos atstovas kalbina Lietuvos Nepriklausomos Valstybės Atstatymo Akto signatarą, Lietuvos teisės universiteto Valstybinio valdymo fakulteto Filosofijos katedros vedėją, pirmąjį Lietuvos mokslininkų sąjungos pirminką prof. BRONISLOVĄ JUOŽĄ KUZMICKĄ.

Lyderiu tapo veikdamas

Gerbiamasis Profesoriau, buvote vienas aktyviausių Lietuvos persitvarkymo sąjūdžio veikėjų. Esate Lietuvos Nepriklausomos Valstybės Atstatymo Akto signataras, 1990–1992 m. ir LR Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo pirmininko (juo tuo metu buvo prof. Vytautas Landsbergis) pavaduotojas. Tad kas geriau už tų įvykių dalyvį ir dar filosofą gali įvertinti visą tą nepaprastai svarbų mūsų valstybės atkūrimo ir pirmųjų gyvavimo metų laikotarpį. Tai visados mums svarbi tema. Tačiau kalbamės prof. Vytauto Landsbergio 70-ojo gimtadienio kone išvakarėse, todėl ir pats šis pokalbis įgauna platesnį kontekstą. Manau, ne vien jubiliejinį skambesį, nes tai puiki proga prisiminti, aptarti išties reikšmingos asmenybės vaidmenį mūsų tautos ir valstybės naujausių laikų istorijoje.

Taigi esate vienas iš tų žmonių, kuriam ilgai teko bendrauti ir bendradarbiauti su prof. Vytautu Landsbergiu, kartu patirti šilto ir šalto. Kokį Jūs matėte Vytautą Landsbergį varginančių darbų kasdienybėje ir kritiškiausiomis mūsų atkurtosios valstybės dienomis?

Kiek žinau, politinė Vytauto Landsbergio veikla prasidėjo su Sąjūdžiu. Jis buvo Sąjūdžio iniciatyvinės grupės narys, paskui jo įtaka Sąjūdyje didėjo. O didėjo dėl to, kad būdamas stebėtinai darbštus ir pareiingas neatsisakydavo jokio darbo. Tų darbų buvo begalės ir V. Landsbergis jų imdavosi. Noriai rašydavo dokumentų tekstus, susitikdavo su įvairiausiais žmonėmis. Juk daugeliui buvo visiškai neaišku, kas aplink vyks. V. Landsbergio lyderystė labai natūraliai išaugo iš veiklos. Paprasčia gyvenimo taisyklė: reikšmingu žmogumi tampa tas, kuris daug dirba ir kurio rankose natūraliai atsiranda visos veiklos gijos.

Be to, labai svarbu ir tai, jog visais esminiais klausimais V. Landsbergis visada turėdavo savo konstruktyvią nuomonę. Jis pasvarstydavo vieną, kitą variantą, pasitardavo ir paprastai rasdavo optimalų ėjimą. Be abejonės, kūrybingai ieškant išeities įtakos turėjo meninė profesoriaus prigimtis, bet pridėčiau ir dar vieną, man regis, labai svarbų dalyką: V. Landsbergis yra geras šachmatininkas ir jam būdinga numatyti bet kokio žingsnio pasekmes.

Labai mėgo tikslumą, rašydamas bet kokio veiksmo ar dokumento tekstą jis siekdavo itin tikslios preciziškos formuluotės, nes gerai suvokė, ką politikoje reiškia

Prof. Vytautas Landsbergis ir kiti dalyviai XI pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumo plenariniame posėdyje

XI pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumo Vilniuje atidarymo metu (2000 m. birželio 21 d.): prof. Kazimieras Pyragas, Simpoziumo tarybos pirmininkas prof. Vytautas Landsbergis, dr. Vytautas Narutis iš JAV ir Lietuvos mokslininkų sąjungos pirmininkas dr. Vyngintas Gontis

sąvokų daugiaprasmiškumas. Dvi-prasmiškus teiginius braukdavo be gailėsčio. Tai buvo labai akivaizdu, kai 1989 m. buvo įkurta Baltijos taryba, kurią sudarė Lietuvos Sąjūdis, Latvijos Tautos Fronte ir Estijos Rahvarine judėjimai. Baltijos taryba posėdžiaudavo įvairiuose mūsų šalių miestuose. Svarstydavome tolesnius veiksmus ir rengdavome dokumentų tekstus. Įstrigo į atmintį štai kas. Parašę kokią rezoliuciją ar deklaraciją visi sutardavome ir tada V. Landsbergis imdavosi galutinės redakcijos. Apversdavo kiekvieną sakinį ir žodį. Estų sąjūdžio Rahvarine vadovas Edgaras Saavirasar būdavo nepatenkintas: viską sutarėme, ką čia betaisyti. Tačiau bet kurio dokumento paskutinė redakcija išeidavo iš po V. Landsbergio plunksnos. Buvo didelis įvairių reikalų judintojas. Labai aštriai jautęs atsakomybę asmuo, sugebėdavęs įvertinti ir galimas pasekmes.

Rinkosi legalų teisinį kelią

Svarbu pažymėti, kad Sąjūdis nebuvo kokia nors ekstremistų grupė, bet inteligentiškai mąstančių, didžiulę atsakomybę už savo veiksmus jaučiančių asmenų veikla. Buvo preciziškai ieškoma įvairių dokumentų juridinių formuluočių ir teisinių būdų, kaip atvesti mūsų šalį, kartu ir visas tris Baltijos valstybes į nepriklausomų valstybių kelią. Tuo Sąjūdis iš esmės skyrėsi nuo kitų grupių, grupelių ir grupuočių.

Visai teisingai. Iš to irgi aiškėja, kad V. Landsbergis ir kiti Sąjūdžio vadovai bei veikėjai suvokė, jog galima eiti tik legaliu teisiniu keliu.

Tolesnė įvykių raida parodė, jog tai buvo teisingiausias, optimalus valstybės atkūrimo kelias.

Šitai suprato ir labai vertino Vakarų politikai. Truputėlį nesusigaudydavo Kremliuje. Įvykių raida ir rezultatas rodo, kad Kremliaus politikai buvo, šachmatininkų terminais kalbant, apžaišti ir būtent teisiškai. Kad ir nagrinėjant to meto sąjunginės konstitucijos, kuri buvo koreguojama, vieną ar kitą straipsnį. Mes sudarydavome vieną, kitą komisiją koreguoti tuos straipsnius. Viskas vyko legaliai, taip pat ir delegatų rinkimai į TSRS Aukščiausiąją Tarybą. Rinkimus Lietuvoje didžiule persvara laimėjo Sąjūdis. Geras pulkas Sąjūdžio deputatų atsidūrė Kremliuje, Suvažiamųjų rūmuose, ir ten mėgino kalbėti tomis pačiomis formuluotėmis, prie kurių jau buvo įpratę Lietuvoje. Ten daugeliui buvo neįprastas tonas.

Salė trypdavo kojomis, trukdydavo Baltijos šalių deputatams kalbėti, kildavo triukšmas.

Taip, būdavo sudėtinga. Laimė, visiškai sutarimas tvyrojo

Nukelta į 12 p.

Tarptautinė mokslinė konferencija

Pradžia Nr. 16

Visada jautė pareigas Tėvynei

Minint Ignoto Domeikos 200-ąsias gimimo metines pavasaris teko mokslui istorikams, surengusiems ganėtinai išpūdingą, turiningą ir išimenančią šiam mokslininkui skirtą konferenciją. Ruduo, o jei tiksliau, tai vasariškai šiltas rugsėjo vidurys, buvo tikra pačios gamtos dovana Lietuvos valstybės mąstui organizuotam ištisai išpūdingam žymaus mokslininko jubiliejaus minėjimui.

Taigi nuo pavasario iki rudens Ignoto Domeikos vardas nuolat buvo su mumis ir mumyse, persmelkė kaip šviesus mokslo ir kultūros spindulys, daugybę žmonių paska-

Perkopus Andus sugrįžta į Tėvynę (3)

tas Domeika 1802–1889. Gyvenimas, darbai ir indėlis į mokslą. Knyga parengta lietuvių ir anglų kalbomis, tad kiekvienas konferencijos dalyvis iš Vilniaus išsivežė ištis vertingą dovaną. Beje, kaip ir antrąją knygą *Ignotas Domeika Lietuvai, Prancūzijai, Čilei 1802–1889*, kurios tekstai išspausdinti lietuvių, anglų ir prancūzų kalbomis.

Turiningą sveikinimą konferencijos dalyviams ir organizatoriams atsiuntė Lietuvos Respublikos Prezidentas Valdas Adamkus, asmeniškai negalėjęs dalyvauti, kadangi tomis dienomis buvo išvykęs į užsienį. Šalies Prezidento sveikinimą perskaitė Ignoto Domeikos 200-ųjų gimimo metinių minėjimo organizacinio komiteto narys Vilniaus universiteto prof. Juozas Paškevičius.

Lietuvos Prezidentas pabrėžė, jog Ignoto Domeikos garbei skirtoji konferencija – tai ne tik proga apžvelgti šio mokslininko dar-

oriois laisvės dvasia, kuri tokia ryški Ignoto Domeikos darbuose ir visoje jo įvairiašakėje mokslinėje ir kultūrinėje veikloje.

Mokslo apaštalas

LR švietimo ir mokslo ministras Algirdas Monkevičius išskyrė svarbiausius I. Domeikos darbus: padėti Čilės kalnakasybos mokslo pagrindai ir parengti šios srities specialistai, kurie vėliau vadovavo šios pramonės šakos plėtrai, Čilės švietimo ir mokslo sistemos reforma, pagaliau ir vadovavimas Čilės universitetui Santjago – jo rektoriumi I. Domeika buvo renkamas net keturias kadencijas iš eilės nuo 1867 iki 1883 metų. Už nenuilstamą mokslinę, šviečiamąją, organizacinę ir visuomeninę veiklą I. Domeikai buvo suteiktas didžiojo švietėjo vardas, jis dažnai vadintas Čilės mokslo apaštalu. Pasaulinį pripažinimą ir šlovę pelnė kaip

Ignoto Domeikos ir Enriketos Sotomajor vestuvės, 1850 m. liepos 5 d. Iš knygos *Ignotas Domeika 1802–1889, Vilnius, 2002*

susiformavo dar jaunystėje gimtuosiuose namuose Naugarduko žemėje ir Vilniaus universitete, kurio Fizikos ir matematikos skyriuje jaunuolis studijavo 1816–1822 m. ir kur jam buvo suteiktas filosofijos magistro mokslo laipsnis.

Mūsų kraštiečiai buvo aukštųjų moralinių principų žmogus. Neatsitiktinai ir konferencijos svečias iš Čilės Chavjeras R. Chovrė (Javier Jofrė R.) Vilniaus konferencijoje skaitė pranešimą *Ignotas Domeika Ancuta – pavyzdingas žmogus*. Išleisdamas į gyvenimo kelią pirmuosius La Serenos (Kokimbo provincija) licėjaus absolventus, I. Domeika linkėjo ne ko kito, o sunkiai dirbti ir, svarbiausia, visą gyvenimą būti sąžiningiems. Šį faktą prisiminė savo kalboje ir ministras A. Monkevičius.

Galima priminti, jog kaip teisingas ir garbingas žmogus I. Domeika Čilėje, dar gyvendamas La Serenoje, buvo kviečiamas būti arbitru, kai tekdavo spręsti įvairius ginčus dėl kalnakasybos konfliktų. Materialių jo sprendimų pėdsakų galima rasti ir dabartinėje Čilėje – tai vadinamieji *Domeikos kapčiai*, tam tikri iš akmens pastatyti teritoriją ribojantys žymekliai, primenantys ir įtvirtinantys mūsų kraštiečio priimtus teisinius sprendimus. Ignoto Domeikos sprendimai buvo neapskundžiami, kaip galutinė teisingumo instancija.

Mūsų kraštiečio mokslinį ir moralinį autoritetą patvirtina daugybė liudijimų. Ne paslaptis, kad tuo metu, kai I. Domeika atvyko į Čilę (1838 m.), inžineriniai ir techniniai mokslai ten nebuvo labai vertinami. Šalies elito sūnūs noriai rinkosi teisę, karybą ir politiką – šios veiklos sritys buvo laikomos prestižinėmis. Rankų darbas apskritai atrodė žeminantis užsiėmimas. Tad ir į provincijoje buvusį La Serenos kalnakasybos licėjų stodavo ne patys gabiausi studentai. Ignotas Domeika pratinė savo studentus prie visiškai naujo požiūrio į studijas, skaitė svarbiausius profesinės veiklos kursus. 1846–1867 m. vadovaudamas Čilės universiteto Mineralogijos ir fizikos katedrai (beje, šiame universitete pirmasis pradėjo dėstyti fiziką) tapo vienu autoritetingiausių profesorų, kuris parengė ir į praktinės veiklos kelią palydėjo ne vieną šimtą absolventų. Jo buvę mokiniai Čilėje ilgainiui užėmė aukštus postus įvairiose veiklos srityse, taip pat ir šiai šaliai labai svarbioje kalnakasybos pramonėje.

Bet štai kas kelia nuostabą ir verčia lyginti I. Domeikos nuostatus su mūsų laikais įsikerojusiu požiūriu į mokslą, jo teikiama naudą, verslumą ir mokslininko priedermes. I. Domeika gaudavo ne vieną, šiandien pasakytume, pelningą pasiūlymą pereiti dirbti į kalnakasybos pramonę, kur, kaip tokios kvalifikacijos specialistas būtų padaręs didelę karjerą. Jis galėjo prekiauti mineralais, kaip kad ir darė kai kurie jo buvę studentai. Būtų susikrovęs dideliu turtu, pasistatęs didingus rūmus, bet nebūtų tapęs tuo, kuo šiandien yra mums ir visam pasauliui – didžiu mokslininku, Čilės garbės piliečiu, mokslo apaštalu.

Dar 1842 m. siekdamas pakelti Čilės švietimo sistemą į naują pakopą I. Domeika rašė: *meilė mokslui, pačioms studijoms, mokslo troškimas, noras padėti žmonijai turi vyravoti studentų, dėstytojų ir visos mokyklos bendruomenės narių galvose, o ne siekimas pinigų*. Įdomu, ar būtų supastas mūsų didysis tėvynainis šiais laikais, ar netektų jam brangia kaina sumokėti už tokį savo idealizmą? Svarbiausia, kad pagal savo skelbiamus principus tas žmogus ir gyveno, ko gero, tuo smarkiai skyrėsi nuo asmenų,

Ignotui Domeikai skirtosios parodos Lietuvos nacionaliniame muziejuje atidarymo akimirka

tino imtis giliau tyrinėti šios asmenybės darbus ir veiklą. Kai kurie tyrinėjimai virto moksliniais straipsniais, juos išgirdome iš pačių pranešėjų lūpų Vilniaus universiteto Mažojoje auloje, kur rugsėjo 10–11 d. ir vyko dalis Ignoto Domeikos 200-osioms gimimo metinėms skirtos tarptautinės mokslinės konferencijos renginių.

Neturėtų nusiminti ir negalėjusieji dalyvauti konferencijoje, kadangi tie straipsniai išspausdinti konferencijos darbų knygoje *Igno-*

bus, prisiminti jo sąsajas su Lietuva, jos istorija bei kultūra, bet ir puiki galimybė pamąstyti apie moralines pareigas savo kraštui, jo dabarčiai ir ateičiai. Ignoto Domeikos veikla kaip tik ir yra tos atsakomybės, tarnavimo savo gimtinei ir Tėvynei, kurios jis niekad nepamiršo, puikus pavyzdys. Pagaliau visas šio mokslininko gyvenimas – tai akivaizdus senosios Lietuvos etikos, tradicijų ir istorinės atminties įprasminimas. Mums šiandien visa tai siejasi su

mokslininkas – geologas, mineralogas, biologas, vulkanologas, geografas, taip pat ir kaip humanistas, didis idealistas, kuris mokslinius ir etinius principus visada kėlė aukščiau už materialinius interesus, asmeninės naudos siekį. Nesavanaudiškas tarnavimas mokslui, taurumas ir dvasingumas buvo plačiai ir pirmiausia Čilėje žinomos mūsų kraštiečio savybės. Šios I. Domeikos savybės, būdo bruožai ir gyvenimo nuostatos, pasak ministro A. Monkevičiaus,

Ignoto Domeikos 200-ųjų gimimo metinių organizacinio komiteto narė Egidija Kasperiūnienė ir Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos generalinis direktorius Valentinus Milaknis

Jubiliejiname Ignoto Domeikos renginyje geologas dr. Rimantas Gailius, Vilniaus universiteto Geologijos ir mineralogijos katedros vedėjas prof. Petras Musteikis ir rektorius akad. Benediktas Juodka

Vilniaus universiteto bibliotekos rankraštyno darbuotoja Aliucija Orentaitė, Geologijos ir geografijos instituto vyriausiasis mokslinis bendradarbis habil. dr. Valentinas Baltrušas ir Lietuvos istorijos instituto darbuotoja dr. Redita Griškaitė po konferencijos vakaronės metu

kurie aukštus reikalavimus kelia tik kitiems, bet ne sau. Kyla didelė abejonė, ar lengvai tokia asmenybė pritaaptų mūsų dabartiniame pasaulyje.

Pasaulio turtai jo nesuviliojo

Ignoto Domeikos laiške, rašytame 1872 m. iš Santjago draugui, yra žodžiai: *Jokie naujojo pasaulio turtai, kurių man niekada nereikėjo, jo nuostabus dangus ir kalnai, vietinių žmonių draugiškumas, nuopelnai, ramus gyvenimas, perteklius, netgi mano žmonos kapas nesustabdytų manęs, jei tik turėčiau galimybę ištrūkti per Atlantą ir pabūti šalia Jūsų, su Jumis ir nors dieną prieš mirtį pažvelgti į mūsų Gimtąją Žemę, kuri traukia mane su ta pačia meile...*

Šiuo vienu sakiniu, kuris tapo ir knygos *Ignotas Domeika 1802–1889* epigrafu, pasakyta tiek daug, kad jam išnagrinėti, ko gero, galėtų būti skirta ištisa studija. Šių eilučių autoriui tame laiško draugui sakinyje pasiekta toks moralinių principų ir gilaus jausmo koncentratas, tokia žodžio ir minties dermė, pasaulio suvokimo pilnatvė, su kuria susiduriame nebent skaitydami nerimuotos Rytų poezijos eilutes. Istorinės Lietuvos sūnų išvystame tarp idealaus ir materialaus pasaulio vertybių, kur jo pasirinkimas aiškus ir šviesus kaip Čilės dangus, netemdomas menkiausio abejonės debesėlio. Nuopelnai, atnešę jam sotų, materialiai užtikrintą gyvenimą, net perteklių, šios materialaus pasaulio grandinės mokslininko ir patrioto negali prižiūrėti jokie žemės lopo, net jeigu tai būtų ir rojus žemėje. Tėvynės trauka nepalyginamai stipresnė. Kad ir kokie dideli būtų tie naujojo pasaulio turtai, bet skirtingai nuo daugelio kitų, į šią oikumeną atsiboginusių, mūsų tėvynainis į tą pasaulio kraštą atvyko juk ne turtų su-

viliotas. Atvyko, kaip pats iš pradžių manė, 6 metams, nes Senajame žemyne neturėjo užtikrintos darbo vietos, buvo Tėvynės netekęs emigrantas, o Čilė jam galėjo pasiūlyti darbą, ten jautėsi reikalingas, savo žinias galėjo atiduoti tos šalies jaunimui, galėjo tyrinėti dar pakankamai neištirtas to krašto gamtos vertybes ir vietos gyventojus. Paties akademinio gyvenimo buvo įsuktas į Čilės švietimo ir mokslo sistemos reformos sukūrius, nes jam, Vilniaus universiteto ir Paryžiaus kalnakasybos mokyklos auklėtiniui, pernelg skaudu buvo matyti, kaip netikusiai ta švietimo ir aukštojo mokslo sistema šalyje funkcionuoja.

Visą gyvenimą ėjo Vilniaus filomatų keliu

Nebus perdėta pasakius, kad visą savo gyvenimą I. Domeika vadovavosi tais principais, kuriuos savyje ugdė bei puoselėjo ir kiti jo bičiuliai, Vilniaus filomatai – Adomas Mickevičius, Tomas Zanas, Jonas Čečiota, Juozapas Ježovskis, Pranciškus Jeronimas Malevskis, Janas Sobolevskis, Anupras Petraškevičius, Juozapas Kovalevskis ir kiti. Tai buvo talentingiausi Vilniaus universiteto studentai, kurie savo gyvenimo tikslu iškėlė tarnavimo visuomenei ir tėvynei idealus. Tautiškumo (suprasto istoriškai), patriotizmo, aukštos dorovės siekis, tėvynės laisvė ir jos gerovė – štai tie jaunų žmonių idealai, kurių siekti turėjo padėti mokslas. Taigi mokslas filomatams buvo neatsiejamas nuo išvardytų idealų. Lygiai taip pat ir Ignotui Domeikai, kuris jaunystės idealams ir filomatų vertybėms liko ištikimas visą gyvenimą ir šių jo nuostatų, virtusių savastimi, negalėjo pakeisti nei laikas, nei milžiniškas geografinis atstumas, skyręs jį nuo Tėvynės.

Kelių daug, tik reikia juos rasti

Su *Mokslo Lietuva* bendrauja ir į klausimus atsako Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo viceministras RIMANTAS VAITKUS, organizacinio komiteto Ignoto Domeikos 200-osioms gimimo metinėms paminėti pirmininko pavaduotojas.

Pasirengimo sunkumai neužtemdė šventės

Gerbiamasis Viceministre, tikriausiai sutiksite, kad UNESCO paskelbtieji Ignoto Domeikos metai yra išskirtinis įvykis Lietuvos mokslo ir kultūros gyvenime. Šį teiginį patvirtino ir Vilniuje surengtoji tarptautinė mokslinė konferencija Ignoto Domeikos gyvenimas, darbai ir indėlis į mokslą. Kokius didžiausius sunkumus rengiantis paminėti I. Domeikos sukaktį teko įveikti jubiliejinių renginių organizaciniam komitetui ir Jums, kaip šio komiteto pirmininko pavaduotojui?

Pirmausia noriu pasakyti, kad UNESCO nepervedė žadėtosios pinigų sumos numatytiems renginiams organizuoti. Mums teko skubiai surasti trūkstantus tūkstančius litų, kad pavyktų numatyta programą įgyvendinti. Tai mums pasisekė padaryti.

Antras sunkumas buvo tas, kad vėlokai ėmėmės šiems visiems renginiams rengtis. Buvo tikslinga surengti ir didelę tarptautinę geologų mokslinę konferenciją. Pasitaikė ir tam tikro institucijų nesusklausymo. Pvz., LR susisiekimo ministerijos pašto tarnyba nesutiko Ignoto Domeikos 200-mečiui išleisti pašto ženklą, nors geologai ir kreipėsi su tokiu pasiūlymu. Laimė, pavyko išleisti bent pirmąjį atvirlaiškį, skirtą šiai iškiliai asmenybei.

Tai, kad sugebėjome dalyvauti gegužės mėn. UNESCO parodoje Paryžiuje, kad pavyko surengti ekspediciją Ignoto Domeikos keliais Čilėje, pagaliau kad Lietuvos televizijai pavyko sukurti apie šią ekspediciją dokumentinį filmą *Ignoto Domeikos pė-*

jo prisiliečiame ir pažadiname savo istorines šaknis. Ar sugebame padaryti taip, jog visa tai įgytų ir tarptautinį skambesį?

Jau buvau užsiminęs ir tą patį kalbėjau organizacinio komiteto posėdyje, jog reikėjo pabandyti pritraukti kokį nors pasaulinį renginį, pvz., tarptautinę geologų konferenciją, kuri būtų skirta I. Domeikos jubiliejui. Nepavyko padaryti. Didelę konferenciją organizavo baltarusiai. Gausūs renginiai, kurie apėmė Lenkiją, Lietuvą, Baltarusiją, pasiekė Paryžių, pagaliau ir Čilėje šiais metais vykstantys renginiai vis dėlto įgyja tarptautinį skambesį, praturtina tarptautinius Ignoto Domeikos metus.

Štai kas mums ypač svarbu: žymaus mokslininko jubiliejus, jo vardas suvienijo daugelio šalių ir mokslininkų pastangas. Kad ir išleisti Lietuvoje knyga *Ignotas Domeika 1802–1889*: ji tampa aktuali, nes į ją sudėta įvairiapusė mokslininko gyvenimo bei veiklos įtaka įvairių šalių mokslui. Tai didžiulę išliekamąją vertę turintis veikalas. Kartu su Lenkijos ir Čilės tyrinėtojų padarytais darbais ši knyga užpildo labai reikšmingą nišą – atskleidžia pasauliui kiek mažiau žinomą Vilniaus laikotarpio, lietu-

Spaudos konferencijos metu apie I. Domeiką skirtuosius renginius pasakoja viešnia iš Australijos ponija Paz Domeiko, Vilniaus universiteto rektorius akad. Benediktas Juodka ir LR švietimo ir mokslo viceministras dr. Rimantas Vaitkus

niaus I. Domeikai skirtose konferencijose pranešimus skaitė daug Lietuvos geologų: Juozas Paškevičius, Gediminas Motuza, Algirdas Gaigalas, Valentinas Baltrušas ir kiti?

Iš esmės tai tarptautinė konferencija, skirta Ignoto Domeikos paveldui analizuoti, bet labiau mokslo istorijos renginys. Didelei tarptautinei geologų konferencijai organizuoti paprasčiausiai pristigo laiko, nes tokios konferencijos planuojamos keleri metai į priekį.

O I. Domeikos vardas pasaulyje skamba. Nors Lietuvoje ir buvo primirštas, tačiau Vilniaus universiteto istorijoje neapeitas. Nuo 1979 m., kai Universitetas minėjo savo 400 metų jubiliejų, I. Domeikai, kaip vienam žymiausių šio Universiteto auklėtinių, senuosiuose rūmuose buvo įmūryta atminimo lenta. Tiesa, toje lentoje neteisingai nurodyti I. Domeikos gimimo metai – 1801-ieji. Ši klaida atsirado dėl to, kad 1816 m. studijuoti į Vilniaus universitetą atvykęs keturioliktmetis Ignotas Domeika save vienais metais „pasendino“, antraip nebūtų turėjęs teisės pradėti studijų. Bet kuriuo atveju klaidinga gimimo datą reikėtų ištaisyti.

Artėja Vilniaus universiteto 425 metų sukaktis

Ko mus pamokė šie jubiliejiniai Ignoto Domeikos metai?

Pirmausia, jog nepelnytai pamiřtame savo didžias asmenybes, kurios gimė, augo, formavosi istorinės Lietuvos žemėje. Vilniaus universiteto vaidmuo tuo laikotarpiu, ypač nuo XVIII a. pabaigos iki uždarymo 1832 m., buvo didžiulis. Artėjanti Vilniaus universiteto 425 metų sukaktis, kurią minėsimė 2004 m., turėtų būti kitas labai reikšmingas mūsų mokslo įvertinimo etapas. Jau dabar pradėjome tartis su Vilniaus universiteto vadovais, kad šią jubiliejų reikėtų tikrai deramai paminėti. Mums duota istorinė galimybė tai padaryti. Turėtume šios progos nepraleisti, svarbu, kad jubiliejus atspindėtų monetose, pašto ženkluose, tarptautinėmis konferencijomis ir

Nukelta į 19 p.

Alpinistas ir keliautojas, ekspedicijos į Čilę Domeikos keliais sumanytojas ir organizatorius Vladas Vitkauskas parodos metu Lietuvos nacionaliniame muziejuje dalijasi ekspedicijos įspūdžiais

domis. Čilė – 2002, kad šiandien čia, Lietuvos nacionaliniame muziejuje, galime eksponuoti iš ekspedicijos Čilėje parvežtą uolienų kolekciją – visa tai, manau, yra labai reikšminga.

Sakyčiau, kad visi Ignoto Domeikos 200-ųjų gimimo metinių renginiai vyko sklandžiai, kaip ir buvome numatę. O organizacinio komiteto veiklos sunkumai – tai darbo virtuvė, kurios niekas, be pačių organizatorių, nematė ir nežino. Taip ir turi būti. Organizatoriai turi padaryti viską, kad žmogus, atėjęs į parodą, žiūrėdamas, kaip Bazilijonų vienuolyno vartuose atidengiamas Ignotui Domeikai skirta lenta, dalyvaudamas konferencijoje, viso to juodo darbo nejaustų, bet galėtų pasidžiaugti sklandžiais renginiais. Man atrodo, kad šią užduotį mūsų organizacinis komitetas įvykdė.

Juk taip formuojame ir savo įvaizdį

Pagerbdami Ignotą Domeiką, jo atminimą mes kartu formuojame ir savo mokslo bei kultūros įvaizdį, tarsi iš nau-

viškojo periodo I. Domeikos veiklą. Lietuvoje gyvendamas I. Domeika augo, brendo kaip asmenybė ir ne šią valią buvo priverstas savo šalį apleisti.

Kiti Vilniuje bei užsienyje vykę renginiai, kuriuose dalyvavo Lietuvos atstovai, taip pat tampa reikšmingais mūsų tarptautinio bendradarbiavimo faktais. Antai UNESCO paroda Paryžiuje, kur dalyvavo kelios valstybės, parodė, kad sugebame susikalbėti, rasti mūsų šalis vienijantį dalyką. Tai buvo bendras projektas, kurį kuravo LR nepaprastoji ir įgaliotoji ambasadorė, buvusi LR nuolatinė atstovė prie UNESCO amžiną atilsį Ugnė Karvelis. Tai, kad UNESCO būstinėje Paryžiuje, kur sunku prisipausti su savo šalies interesais, minint I. Domeikos 200-ųjų gimimo metinių sukaktį dalyvavo Lietuva, yra juk kartu ir mūsų valstybės vardo aktualinimas ir aukštinaimas tarptautiniu mastu.

Kai stinga laiko

Kokios priežastys vis dėlto sukliudė organizuoti tarptautinę mokslinę geologų skirtą konferenciją, jeigu ir šioje Vil-

LAISVAM ŽMOGUI NĖRA REIKALO KEISTIS

Atkelta iš 9 p.

lietuvišką dvasią – tai svarbiausia. Štai kodėl V. Landsbergiui, kai atėjo 1988-ieji metai ir buvo kuriamas Lietuvos persitvarkymo sąjūdis, nereikėjo atsiversti, mušti sau į krūtinę ir atgaillauti. Laisvam žmogui pasikeitusiomis aplinkybėmis nebuvo jokio reikalo keistis – jis galėjo išlikti pačiu savimi. Jeigu ir buvo kokie taktiniai žaidimai, tai veikiau žodiniai, kadangi intelektualinis pasipriešinimas egzistavo visą laiką ir jis subrandino į Sąjūdį vėliau atėjusias asmenybes.

Tikrasis Lietuvių kultūros reprezentantas

Apie prof. V. Landsbergį kalbėjote ir jį vertinote kaip vieną iš saviškių, t. y. bendramintį. Ir staiga 1988-ieji, profesorius tapo Lietuvos persitvarkymo sąjūdžio lyderiu. Vienas iš jūsų jau atsidūrė priekyje, o 1990 m. tapo ir Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo pirmininku, t. y. faktiškai valstybės vadovu. Ar žinant lietuviškojo charakterio ypatumus to jau nebuvo per daug, ar buvę bendramintiniai staiga netapo didžiausiais ir negailestingiausias kritikai?

Tuo metu visi jautėmės Lietuvos piliečiai, nors oficialiai ir turėjome tarybinius pasus. Tiesa, V. Landsbergis man dar 1988 m. iš Vašingtono, lankydamasis JAV, atvežė Stasio Lozoraičio pasirašytą Lietuvos Respublikos pasą.

Tapęs politiku, eidamas LR Seimo pirmininko pareigas kartais gal ir neišvengdavo tam tikrų klaidų. Pirmiausia gal susikūrė sau ne pačią geriausią aplinką, pasitikėjo ne tais žmonėmis.

reikalų jis tuoju pat sugeba pereiti prie meno, kultūros, tradicijų, istorijos, tautos mentaliteto dalykų. Šio žmogaus erudicija jam leidžia disponuoti labai plačia kultūrine medžiaga. Tuo pačiu profesorius reprezentuoja mūsų kultūrą.

Europietiškas

Europoje tai vertinama?

Europai jis yra labai europietiškas. Dar daugiau, aš net drįščiau pasakyti, kad Europoje jį supantiems politikams nėra paprasta V. Landsbergiui prilygti išsilavinimu, erudicija. Tad net ir būnant politiku tęsti kultūrininko misiją – tai, ko gero, vienas ryškiausių ir išskirtinių šios asmenybės bruožų. Tai kultūros žmogus giliausia tos sąvokos prasme.

Žinojimas yra ribotas, žmogus per savo gyvenimą gali perskaityti 5 tūkst. knygų. Tai riba. O kultūra yra atvira, be sienų ir ribų. Gyvendamas kultūroje žmogus gali išgyventi net amžinybės pojūtį. Arba pajusti tą amžinybės dvelksmą per tam tikrus simbolius, išgyvenimus, jausmus. Visa tai duoda kultūra: sakinė, girdimoji ir regimoji. Senovės indų IX a. traktate *Vedantoje* apie poezijos prigimtį pasakyta, kad žodis be garso poezijoje – niekas. Garsas, raiška yra svarbiau už žodį. Tą patį žodį, tą pačią struktūrą galima pasakyti ir išreikšti daugybe įvairių būdų. Tai ir yra kultūros galia. Jeigu profesorius ir pasitrauktų iš politikos, tai mūsų muzika ir kultūra tik laimėtų, nes profesorius baigs kitus tyrinėjimus, parašys naujų knygų.

Jeigu būtute politikas, o ne Muzikos akademijos profesorius, tai paklauskiau, kokią įtaką Jūsų kolegoms

Dovydo kovoje prieš Galijotą (1)

Atkelta iš 9 p.

tarp Lietuvos, Latvijos ir Estijos deputatų. Kai kurie Rusijos demokratų tuo metu palaikydavo Baltijos šalių deputatus, stengėsi rasti bendrą kalbą ir sprendimus, kad įvykiai ir politinė raida būtų pasukta visos plačiosios šalies demokratizavimo linkme. Su jais mums buvo daug kur pakeliui, bet iki tam tikros ribos. Rusijos demokratams, pajutę, kad norime išeiti iš Tarybų Sąjungos, šito nelabai norėjo suprasti.

Priekaištai, kiek pamenu iš spaudos, paprastai būdavo tokie: jūs turite galvoti apie bendrą reikalą, visą valstybę, o ne vien apie savo atskiros kiemo interesus. Rusijos demokratams suvokė, kad be Baltijos šalių deputatų ir demokratų paramos jų pačių kova ir visos Rusijos likimas bus labai neaiškus.

Būta tokios nuomonės, aiškinta, kad mes esame labai reikalingi bendram Rusijos demokratizavimo reikalui. Vis dėlto net ir demokratams įsivaiz-

Bet argi nebūta to gudraus žaidimo?

Juk Sąjūdžio komandoje buvo puikus šachmatininkas. Tikriausiai neneisite, jog ir Sąjūdis evoliucionavo nuo ūkiskaitos ir ekonominio savarankiškumo bei kiekvieno savaip tada suprasto suvereniteto Tarybų Sąjungos sudėtyje. To meto pati mūsų politikų retorika, programinės nuostatos labai keitėsi ir būtent radikalų permainų linkme. Kol visai neišėjo iš Tarybų Sąjungos. Nors iš pradžių Sąjūdžio politikai aiškiai vengdavo aiškiau pasisakyti dėl tolimesnių savo siekių, stengdavosi aptakiai kalbėti ir dėl siekių išėiti iš Tarybų Sąjungos.

Taip, ir visa tai buvo daroma sąmoningai. V. Landsbergis ir kiti Sąjūdžio lyderiai puikiausiai suvokė galutinį ir svarbiausią tikslą – nepriklausomos valstybės atkūrimą. Gal net aiškiau suvokė už radikalus, kurie manė, kad nereikia „teisinių žaidimų“, o tiesiog reikalauti nepriklausomybės. Be to, to meto retorikoje buvo daug painiausių: gal dalinis suverenitetas, gal eko-

Kaip kultūros istorikas, jis suvokė ne tik kultūros raiškos ar meno stilių raidą, bet buvo gerai susipažinęs ir su Lietuvos valstybingumo siekais bei jų įgyvendinimu.

Negalėčiau nuneigti. Kai buvo rengiami Kovo 11-osios dokumentai ir Nepriklausomybės paskelbimo scenarijus, taip pat buvo labai kruopščiai apgalvojama, ką koks sakiny, žodis ar veiksmas gali reikšti, kaip gali būti interpretuota ir kokias gali sukelti pasekmes. Buvo konsultuojamasi ir su gerais tarptautinės teisės žinovais, skambinta ir tartasi ir su amžiną atilį Lietuvos ambasados Vašingtone vadovu Stasiu Lozoraičiu. Buvo viskas daroma, kad bet koks neatsargus žingsnis neturėtų tragiškų pasekmių, kurios buvo Tbilisyje ir Baku.

Po Kovo 11-osios, kai prasidėjo itin „karštos“ dienos, svarstėme: jeigu išgyvensime pirmąsias dešimt dienų, tai ir toliau gyvensime. Buvo grėsmingas laikas, siautėjo omonia-

XI pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumo renginius spaudos konferencijoje pristato tuometinis Vilniaus arkivyskupas metropolitas dr. Audrys Juozas Bačkis, Lietuvos mokslininkų sąjungos pirmininkas dr. Vygintas Gontis, Simpoziumo tarybos pirmininkas prof. Vytautas Landsbergis ir Lietuvos mokslo tarybos pirmininkas prof. Kęstutis Makariūnas (2000 m. birželio 21 d.)

davo, kad Baltijos valstybės turi likti Tarybų Sąjungoje. Net kai kurie Rusijos disidentai, labai daug nuveikę, kad totalitarinėje valstybėje įsigalėtų demokratinės idėjos, ir kritikavę sovietinę santvarką, taip ir nesugebėjo to slenkščio peržengti. Pasąmonėje vis dėlto tvyrojo didžiosios valstybės atstovų nuostatos.

Įdomiausia, kad tą patį mes girdėdavome ir iš Vakarų politikų. Jūs galima suprasti: jie dėjo viltis į M. Gorbačiovą. Iš Vakarų atvykdavo daug žurnalistų, paskui ir parlamentarų, kurie mus vis perspėdavo pirmiausia rūpintis, kaip sudemokratinti Tarybų Sąjungą, o demokratinėje valstybėje, jų nuomone, savaime išsispręs ir visi kiti dalykai.

Sąjūdžio komandoje buvo puikus šachmatininkas

Vertinant iš mūsų laikų atrodytų, kad Vakarų politikų požiūris buvo ribotas. Gal net ribotesnis už Rusijos demokratų požiūrį?

Su visais jais reikėdavo ginčytis ir daug ką aiškinti. Vakarų politikai ir žurnalistai labai daug ko nežinojo, net Ribentropo-Molotovo pakto nežinojo. Kai viską nušviesdavome, jie grįžę į savo šalį dar pasidomėdavo, tada jau jų nuomonė keisdavosi. Jeigu ir būdavome suprasti, vėl pasigirdavo priekaištų dėl galimo nacionalizmo pavojaus. Todėl stengėmės labai vengti bet kokių radikalizmo apraiškų. Kai kurie radikalesni politikai Sąjūdžiui vis lipdavo ant kulnų. Jie kaltino Sąjūdį konformizmu, prisitaikėliškumu, gudriu žaidimu, kuris gali atvesti tik atgal į Tarybų Sąjungą.

nominis savarankiškumas... Siekis visiškai atkurti valstybės nepriklausomybę teisiniu, politiniu ir ekonominiu būdu aiškėjo vis labiau. Rizika taip pat buvo akivaizdi. V. Landsbergis suvokė ir pagrindinį siekį, ir būdus, kaip to siekti. Svarbiausia – vengti ekscesų, susidūrimų, tai galėjo būti provokuojama.

Vadovo laikysena reišė labai daug

Pauzės prityrusio politiko lūpose gali būti iškalbingesnės už kalbėjimą. Tačiau juk negalime teigti, kad tuo metu Lietuva turėjo prityrusių politikų. Tie politikai augo ir grūdinosi kartu su gyvenimo įvykiais. Matėte daug įvairių žmonių, ar visi tuo metu aiškiai suvokė Lietuvos ateitį, ar pakako supratimo, kaip tos ateities siekti?

Tė aiškumo buvo ne itin daug. Daugelis buvo linkę neskubėti, nevertinti Kremliaus ir reakcingų jėgų, būtų net pasitenkinę dalinėmis nuolaidomis. Antai kaimynai latviai ir estai pasirinko pusiau nepriklausomybės siekį. O Lietuvos Aukščiausioji Taryba – Atkuriamasis Seimas 1990 m. kovo 11-ąją paskelbė atkuriamą Lietuvos valstybingumą. Mums buvo viskas aišku.

Kur slėpi to aiškumo šakny?

Kalbant apie mūsų jubiliatą, aš manyčiau, svarbų vaidmenį suvaidino šeimos tradicija. Jubilianto senelis dramaturgas Gabrielis Landsbergis-Zemkalis, carizmo laikais atkakliai kovojęs dėl lietuviškos spaudos atgavimo, sprendžiant iš jo prisiminimų, jau tada mąstė kaip tikras valstybininkas. Manau, kad šeimos tradicijos neabejotinai formavo ir labai aiškias Vytauto Landsbergio nuostatas.

ninkai, kurie sumušdavo mūsų muitininkus, su niekuo nesiskaitydavo. Įtampa buvo nepaprastai didelė, ypač nuo tragiškųjų 1991-ųjų sausio įvykių iki rugpjūčio pabaigos, kai Maskvoje pralaimėjo kraštutinių komunistų pučas.

Tuo laikotarpiu V. Landsbergio, kaip Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos pirmininko, pirmojo asmens valstybėje, užsienyje vadinto ir vadinamo prezidentu, laikysena, vaidmuo, supratimas ir valingumas reišė nepaprastai daug.

Įvykių eiga patvirtindavo teisumą

Tam tikro pobūdžio lietuviškoje spaudoje profesoriumi buvo metami kaltinimai, esą jo pernelg kieta, nediplomatiška laikysena 1991 m. sausio dienomis nepriklausomybės reikalui tik pakenkusi, kadangi nepadėjo išvengti aukų. Jūs, tų įvykių ne tik liudininkas, bet ir tiesioginis dalyvis, buvote net tam tikra prasme profesoriaus dešinioji ranka. Ką galėtumėte į tuos priekaištus atsakyti?

Visiškai nepamatuoti kaltinimai. Visų tų įvykių režisūra ir potekstė nėra visiškai aiški iki šiol. Man akivaizdu, kad visą vėlesnę įvykių seką nulėmė Kovo 11-osios Aktas. Gal žodinėje polemikoje, diplomatijoje kai ką ir buvo galima pasakyti minkščiau, santūriau, bet šitai nieko nebūtų lėmę.

Galima prisiminti, kaip užsienio diplomatai, parlamentarai ir politikai kartais pasakydavo tokią pastabą: girdi, V. Landsbergis kartais galėtų būti ne toks aštrus, gal kartais praverstų ir diplomatiškiau pasisakyti. Tokių nuomonių man yra tekę girdėti ne

Gedimino Zemlicko nuotrauka

Dvi kadencijas buvęs Lietuvos mokslininkų sąjungos pirmininku prof. Kazimieras Pyragas glaudžiai bendradarbiavo su tuometiniu LR Seimo pirmininku prof. Vytautu Landsbergiu

Man V. Landsbergis yra tikras visuomenininko kultūrininko pavyzdys. Jis nepailsdavo dalyvauti įvairiausiose akcijose, buvo kupinas įvairių idėjų. Tai ryški asmenybė ir kai Nepriklausomybę paskelbusiai Lietuvai atėjo kritiškas laikotarpis V. Landsbergiui, manau, niekada nebuvo kilusios nė menkiausios abejonės.

Manau, kad toli gražu dar neįvertinti V. Landsbergio nuopelnai propaguojant lietuvių kultūrą. Profesorius niekada neslėpė, kad jis yra kultūrininkas. Net ir būdamas politikas ir užsienį jis vykdavo su lietuviškąja kultūra. Patinka kam ar nepatinka, bet jis skaitydavo paskaitas apie M. K. Čiurlionį ir grodavo jo kūrinis. Ne F. Šopeno ar kurio kito kompozitoriaus – tik M. K. Čiurlionio. Todėl V. Landsbergi vadinu tikru lietuvių kultūros reprezentantu.

Man ne kartą yra tekę užsienyje klausytis įvairių diskusijų: kai tik kalba V. Landsbergis, visus pagauna, išjudina jo nepaprastai platus akiratis. Nuo konkrečių politinių

kultūrininko ir meninė prigimtis padarė jam kaip politikui?

Man atrodo, kad blogą įtaką profesoriaus politinei veiklai padarė tai, kad jis visų pirma yra tyrinėtojas, mokslininkas. Jis viską daro pats, o politikas to neturi daryti. Jis turi stumti daryti kitus. Imdamasis per didelės atsakomybės tampa atviru ir labai pažeidžiamu. Pats save tokį padarė, nes visko imdavosi pats.

Kas vienoje veikloje buvo didelis privalus, tai kitoje...
...tai kitoje atsigręžė prieš patį profesorių.

Tai ir yra menininko lėmtis. Jūs sakote – mokslininko. Bet esmės tai nekeičia: kūrėjo lėmtis politikoje.

Jis yra tikras Lietuvos pilietis, kuris nėra abejingas savo šalies likimui. Jis pats yra Lietuva, nepaprastai aštriai ir giliai su ja susitapatinęs. Šis žmogus gali klysti, bet jis negali stovėti šalia, jis būtina turi būti įvykių sukuryje.

Kalbėjosi Gediminas Zemlickas

Gedimino Zemlicko nuotrauka

kartą. Vis dėlto tie V. Landsbergio pasakymai buvo labai tikslūs ir ilgainiai vis vien paaiškėdavo, kad jis nieko nereikalingo nebūdavo pasakęs. Visa įvykių eiga tik patvirtindavo jo teisingumą.

Tačiau tikriausiai sutiksime, kad yra ir tam tikras politesas, įprastos diplomatinio ir kitokio bendravimo formos. Įprastame to meto sovietų politiniame kalbėjime, kuriame nestigo demagogijos, tenka pripažinti, V. Landsbergio diplomacija buvo visiškai naujas, neįprastas, daug ką šokiruojantis reiškinys. Kremliaus nomenklatūra, gorbaciovinė aplinka taip sutrikdavo, kad mūsų profesoriaus teiginiams atremti nerasdavo argumentų. Jau nekalbu apie tuometinio TSRS gynybos ministro Jazovo ar Vilniaus Štairės miestelyje dislokuotos divizijos vado Uskopčiko apgaulėtinius retorinius pasaužus... Iš tiesų tai buvo visai kito politinio kalbėjimo pasiuntinys.

Tačiau šitie dalykai pasiteisino. Atsimenu keletą derybų su Tarybų Sąjungos vadovybe epizodų, jau po Kovo 11-osios. Tų derybų ilgai siekėme, bet ana pusė nesileido į kalbas. Galop vis dėlto derybos prasidėjo. Teko važinėti į Maskvą. Tarybų Sąjungos delegacijai vadovavo tuometinis TSRS Ministrų Tarybos pirmininkas Nikolajus Ryžkovas, sėdėjo ministrai ir visa plejada veikėjų. Būdavo sunku susitarti, kaip ką vadinti, vykdavo tikra kova dėl terminų, teiginių. Po dienos posėdžio paprastai būdavo surašomas protokolas, apibūdinantis tai, apie ką buvo kalbėta. Kita pusė siūlydavo savo variantus. Tada V. Landsbergis imdavo aiškintis, ką kuri sąvoka ar mintis reiškia ar galėtų reikšti, rasdavo iškraipymų ir dviprasmybių. Daug ką tekdavo taisyti ir reformuluoti. Iš pradžių mums norėta pirmesti požiūrį, kad derybos tėra tam tikras santykių aiškinimasis tarp „centro“ ir regiono dėl tam tikrų ūkiniu, administracinių ar kultūrinių dalykų, taigi Tarybų Sąjungos viduje, o ne tarp dviejų valstybių. Po V. Landsbergio analizės oponuojančioji pusė likdavo gerokai pasimetusi, turėdavo daryti nuolaidų.

Sunkios, bet profesoriaus Vytauto Landsbergio biografijoje, ko gero, jo veiklos apogėjus. Būtent šis laikotarpis.

Tai išties buvo lemiamas mūsų valstybingumui laikotarpis. Tuo metu V. Landsbergis ir tarptautiniu mastu įgijo reikšmingo politinio veikėjo, naujo tipo veikėjo reputaciją. Ir ta reputacija nepamiršta ligi šiol.

Susidaro išpūdis, kad Vakaruose prof. V. Landsbergio autoritetas net didesnis negu Tėvynėje.

Ne kartą man yra tekę Europos Tarybos Parlamentinėje Asamblėjoje ir kitur kalbėti su įvairių šalių politikais, diplomatais. Išsikalbėjus dažnai manęs klausdavo: *kaip gyvena Landsbergis?* Pastebėdavau, kad šio mūsų lyderio moralinis ir politinis autoritetas Vakarų šalyse yra nepaprastai aukštas. Vis dėlto jis vadovavo mažai šalies, kuri pakilo į laisvės kovą prieš milžinišką jėgą. Nesvyravo, nenusileido, o tie aštresni pasakymai, kurie kitus tuo metu gal stebino ar net šokiravo, jau seniai pamiršti arba pasirodė esą teisingi. Bendras V. Landsbergio asmenybės įvaizdis Vakaruose nekelia abejonių. Žiūrint iš laiko perspektyvos jo vaidmuo yra istorinis. Lietuva pirmoji žengė nepriklausomybės keliu, o paskui ją prasidėjo, M. Gorbaciovio žodžiais tariant, respublikų suverenitetų paradą, iš kurio netrukus išaugo nepriklausomos valstybės.

Profesoriaus Vytauto Landsbergio vaidmuo tuose procesuose yra nepaprastai reikšmingas visos Europos mastu.

Bus daugiau

Kalbėjosi Gediminas Zemlickas

Iš pirmtakų perėmėme visa, kas geriausia

Atkelta iš 1 p.

buvo išties sudėtinga: pereiti iš buvusios studijų sistemos į visiškai naują, be to, reikėjo reformuoti visas ideologizuotas visuomeninių mokslų katedras ir pan. Tas darbas buvo padarytas labai korektiškai.

Todėl galiu patvirtinti, kad per pastaruosius 40 metų rektorių postus užėmė labai aukšto lygio mokslininkai, tikri intelektualai ir mokslo organizatoriai.

Paveldas neprastas

Tad kokį paveldą, gerbiamasis Rektoriau, šiandien gaunate?

Visai neprastą paveldą. Tiesa, Vilniaus universitete beveik 3 metus nebuvo rektoriaus – tai labai negerai. Kai esi laikinas rektorius, tai juk nežinai, ar būsi laikinas mėnesį, du ar tris. Išėjo taip, kad mano laikinas rektoriaus darbas tęsėsi pastaruosius 1,5 metų. Suprantama, kad visą tą laiką bent kiek ryžtingesnių sprendimų nebuvė imtasi. Kita vertus, juk ir tuo metu Universitetui vadovavo ne iš dangaus nukritę žmonės.

Akad. Benediktas Juodka ir kiti Vilniaus universiteto Senato nariai posėdyje prieš balsavimą

Ar galima teigti, kad su naujai išrinktu rektoriumi į Vilniaus universitetą ateina ryžtingų permainų metas?

Matote, universitetas nėra

maža kontora, kur atėjus naujam direktoriui imamos perstatinėti kėdės ir kyla didelis sujudimas. Vilniaus universitetas yra per šimtmečius susiklosčiusi institucija su savo tradicijomis. Nemanau, kad vaikymai ir griežtas kalbėjimas vestų į gera. Manau, kad reikia viską peržiūrėti be didelės skubos kartu su naujuoju Universiteto Senato pirmininku, Filosofijos fakulteto Politologijos katedros vedėju prof. Vygintu Broniumi Pšibilskiu bei fakultetų dekanais. Bandysime aptarti, kokių priemonių pagerinti Universiteto veiklai reiktų imtis.

Kaip suderinti prieštaras

Ar įmanoma būtų suderinti dvi tokią sąvokas: senas, bet veržlus Universitetas?

Žinote, labai gerai veržtis, kai kišenės pilnos. Galime fantazuoti iki valiai, bet jeigu gausime kaip ligi šiol – tik algoms, tai visas veržlumas labai greitai išblėsta.

Kiek finansavimo dydis gali pri-

klausyti nuo rektoriaus pastangų ir sugebėjimų?

Jis pirmiausia priklausys nuo LR Seimo požiūrio į šalies aukštąjį mokslą. Aišku, reikės aktyviau dirbti su Seimo nariais, mėginti jiems įrodyti, kas yra Vilniaus universitetas.

Esu įsitikinęs, ne kartą tvirtinau ir dar kartą pasakysiu, kad Vilniaus universitetas yra šiek tiek kitoks negu likusios 14 šalies aukštųjų mokyklų. Ir ne tik savo istorija, bet ir mokslo lygiu. Todėl manau, kad skirstant pinigus, o juos dabar aukštosios mokykloms skirstys Seimas, į mūsų senosios *Alma mater* specifika vis dėlto reiktų atsižvelgti. O tas išskirtinumas siejasi su istorija, mokslo lygiu, studentų skaičiumi ir t. t. Seimas turėtų įvertinti kiekvienos aukštosios mokyklos mokslo lygį ir atsižvelgti skirstydamas biudžetą. Aišku, tam reikia užsiimti ir tam tikru lobizmu, kuris juk gyuoja visame pasaulyje. Dirbsime ir mes.

Sėkmės Jums, Rektoriau.

Kalbėjosi Gediminas Zemlickas

Kitas pretendentas į rektoriaus pareigas Matematikos ir informatikos fakulteto dekanas prof. Feliksas Ivanauskas prieš balsavimą sėdėjo šalia Fizikos fakulteto dekanu doc. Gintaro Dikčiaus

Aistros atlėgo – Vilniaus universiteto rektoriumi išrinktas akad. Benediktas Juodka

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS

praneša, kad 2002 m. lapkričio 25 d. 13 val. VDU CR Mažojoje salėje (Daukanto g. 28, Kaunas) bus ginama **VISVALDO LEGKAUSKO** daktaro disertacija tema „**SOCIALINĖS MOTYVACIJOS VEIKSNIAI FORMUOJANTIS TIKSLO SIEKIMO GRUPĖS NARIO SAVIMONEI**“ (socialiniai mokslai, psichologija, 06 S).

Doktorantūros komitetas:

pirmininkas – doc. dr. **Vaclovas MARTIŠIUS** (Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai, psichologija, 06 S).

Nariai:

prof. habil. dr. **Vytautas GUDONIS** (Šiaulių universitetas, socialiniai mokslai, psichologija, 06 S);

prof. habil. dr. **Romanas PLEČKAITIS** (Kultūros, filosofijos ir meno institutas, humanitariniai mokslai, filosofija, 01 H);

prof. Ph. D. **Justinas PIKŪNAS** (Detroito universiteto profesorius emeritas, Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai, psichologija, 06 S);

doc. dr. **Mindaugas RUGEVIČIUS** (Klaipėdos universitetas, socialiniai mokslai, psichologija, 06 S).

Oponentai:

prof. habil. dr. **Vytis VYLIŪNAS** (Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai, psichologija, 06 S);

doc. dr. **Laima RUIBYTĖ** (Kauno technologijos universitetas, socialiniai mokslai, psichologija, 06 S).

Su daktaro disertacija galima susipažinti Lietuvos nacionalinėje M. Mažvydo, Vytauto Didžiojo universiteto ir Klaipėdos universiteto bibliotekose.

Rektorius

Kas yra šiuolaikinis karas ir nuo ko priklauso jo sėkmė? Kam tenka svarbesnis vaidmuo – hollywoodiškajam herojui Rembo, o gal vis dėlto modernioms karinėms technologijoms? Lietuvos karo akademijos patarėjas, viešojo administravimo daktaras ALGIRDAS VINCAS KANAUKA, regis, šiuo klausimu turi labai aiškia nuomonę. Tiesą sakant, apie neįveikiamojo ir paauglių kraują kaitinančio Rembo nuotykius su A. V. Kanauka *Mokslo Lietuvos* redakcijoje išvis nekalbėjome, kadangi tuo metu nė į galvą nešovė. Tačiau vieną hollywoodiškojo meno šedevrą prisiminėme, kadangi jis tiesiogiai siejasi su pašnekosio tema. Tai garšus kino režisieriaus Džordžo Luko (George Lucas) kino filmas *Žvaigždžių karai*, pasaulį apdovanojęs skambia metafora, kuri tapo žinoma, ko gero, kiekvienam planetos gyventojui kaip dviejų to meto supervalstybių, dviejų skirtingų socialinių sistemų priešstata ir žmonijos balansavimo ant bedugnės krašto simbolis.

Iškart pasakysime, kad šią metaforą – žvaigždžių karas – mūsų gerbiamas pašnekovas pakencią gana sunkiai, su ištygomis, nepamiršta tuojau pat priminti, kad dr. Edvardui Telerui (Edward Teller), garsiajam amerikiečių vandenilinės bombos kūrėjui bei Strateginės gynybos iniciatyvos „tėvi“ pati ši sąvoka atrodė pemelyg primityvi. A. V. Kanauka buvo E. Telerį susitikęs, turėjo progos bendrauti ir ši garšenybė pati lietuviai pasakė, ką mano apie tokias sąvokas kaip *žvaigždžių karai*.

A. V. Kanauka 1955–1976 m. tarnavo JAV karo aviacijoje, dirbo elektroninio karo užduočių direktoriumi strateginių bombonešių daliniuose, karinių mokslų tyrimų institucijose bei tarptautinių ryšių karininku naujųjų technologijų iniciatyvoms Europoje. Karo Vietname dalyvis. Nuo 1977 m. dirbo JAV aviacijos ir kosminių sistemų pramonėje. Žinoma, mūsų tautiečio klausime ir apie jo dalyvavimą JAV strateginės gynybos iniciatyvos bei kosminių palydovų programose.

Prasidėjus Atgimimui ir Lietuvai paskelbus nepriklausomybę Algirdas V. Kanauka įsitraukė į Lietuvos nacionalinio saugumo pagrindų atkūrimo veiklą. Dirbo gynybos štabo patarėju, dėstė Lietuvos karo akademijoje, parengė pirmąjį mūsų šalyje NATO žodyną, Lietuvos gynybos ir strategijos klausimais paskelbė kelias dešimtis straipsnių.

Man teko dalyvauti pasaulyje vykusiame „elektronikos kare“ (1)

JAV strateginių oro pajėgų bombonešis B-52, kuriuo ir mūsų pašnekovui dr. Algirdui Vincui Kanaukai teko skraidyti vykdam mokomašias ir kovines užduotis

Kas paprastai domina mūsų tautiečio pašnekovus Lietuvoje

Manau, kad esu įsigilinęs į Lietuvos gyvenimą: dėstau Lietuvos karo akademijoje viešąją administraciją anglų kalba magistrantų klasei, esu Puslaidininkių fizikos instituto patarėjas, dalyvauju įvairiose visuomeninėse organizacijose, esu Baltijos instituto direktorius. Bet kai tik aš žurnalistams pradedu pasakoti apie savo gyvenimo ir mokslinės veiklos odisėją, apimančią kosminius reikalus arba oreivystę, jie kažkodėl nesusidomi, nes iš manęs šito gal ir nelaukia. Su manimi norima kalbėti apie politiką, karybą, muziką (mat esu „vagneristas“, labai įsigilinęs į kompozitoriaus Richardo Vagnerio kūrybą, tad esu laikomas šios srities net savotišku ekspertu mėgėju). Tačiau didelė mano gyvenimo dalis praėjo dirbant su kosmoso tyrimais susijusių ir oreivystės darbą. Deja, ši labai svarbi mano gyvenimo ir veiklos sritis kažkodėl praslysta, žmonių nesudomina ir man tikrai sunku būtų pasakyti kodėl. Gal dėl to, kad daug kas tose srityse dar ir dabar išlaptinta.

Matyt, žmonės paprastai linkę klausytis to, ką nori girdėti, kitame gir-

dėdami save patį. Vadinasi, nepasirengę išgirsti naujienų. „Vagneristams“ nekalbėkite apie politiką, politikams – apie muziką, o vieniems ir kitiems neįdomu oreivystė ir kosmosas.

Jiems nekalbėkite apie technologiją, o juk dabartiniame pasaulyje vyksta technologinė revoliucija – ne tik karyboje, bet ir kone visose gyvenimo srityse. Technologijų pažanga vyksta nepaprastai greitai ir tiesiog verčia kurti naujas strategijas, o šios savo ruožtu skatina naujų technologijų atsiradimą ir plėtrą. Taigi įvairiapusė sąveika.

Iš kur trauka prie muzikos

Vis dėlto prieš kalbėdami apie karybos dalykus neapeikime ir Richardo Vagnerio. Iš kur šis potraukis prie muzikos?

Gal kad tėvelis mane dar jauna bernioką nuvedė į Kauno operą pasigrožėti R. Vagnerio opera *Lohengrin*, kuri buvo žavingai pastatyta. Joje dainavo Kipras Petrauskas ir Antanina Dambrauskaitė. Atsimenu lig šiolei. Taip pat J. Jablonskio mokykloje, jau okupacijos laikais, IV skyriaus mokytoja Valeikienė mus labai skatino lankyti operą, apskritai teatrą ir klausytis muzikos. Sakydavo, kad geriau vietoj pietų nueisi į teatrą ar koncertą.

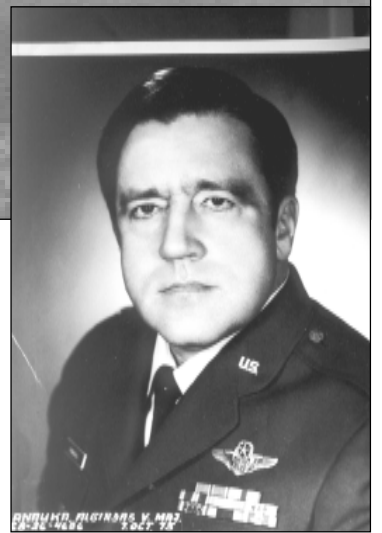

JAV oro asas kapitonas Edward Rickenbacker Pirmojo pasaulinio karo metu. Jis A. V. Kanaukai, 1954 m. baigusiam JAV karinį *The Citadel* koledžą, įteikė diplomą

Iki 1944 m. buvau paprastas Kauno vaikas, kuriam teko mokytis *Saulės* gimnazijoje bei Kauno konservatorijoje, beje, pas prof. Stasį Vainiūną. Konservatorijos studentai gaudavo kontramarkes, tad nemo-kamai galėdavo žiūrėti teatre operos spektaklius, tiesa, tai buvo stovimos vietos. Atsimenu Kipro Petrausko, Vincės Jonuškaitės, Antaninos Dambrauskaitės, Vladislavos Grigaitienės, Alekso Kutkaus geriausias partijas ir spektaklius. Manau, aišku, iš kur mano potraukis prie muzikos.

Kuo Jums artima Richardo Vagnerio muzika? Deja, bręstant mano amžiaus kartai šio kompozitoriaus muzikos mūsų mokytojai negalėjo laisvai propaguoti, nes tai galėjo būti supras-ta kaip tarybiniam žmogui svetimo meno ir ideologijos skleidimas. Šiandien juokingai skamba ir kas to nepergyveno vargu ar supras. Užtat visam gyvenimui ištrigo, kaip mus, *Trakų mokyklos internato moksleivius, auklėtoja Apolonija Paurienė, jau amžiną atilsį, mokė klausytis Liudviko van Bethoveno Penktosios simfonijos ar Piotro Čaikovskio Antrojo koncerto fortepijonui su orkestru arba kaip su vokiečių kalbos mokytoju ir klasės auklėtoju Vytautu Januškevičiumi klausėmės P. Čaikovskio Itališkojo kapričo. Tie dalykai neblėsta ir metams bėgant, todėl gerai Jus suprantu, žinau, ką reiškia vaikystės ir jaunystės išpūdziai.*

R. Vagneris, trumpai tariant, man patinka dėl jo muzikinių dramų (operų) turinio, kur muzika glaudžiai susijusi su dainuojamu žodžiu kiekvienoje libreto eilutėje ir su veiksmu scenoje. Klausant R. Vagnerio neužtenka žinoti tik bendrą turinį – reikia suprasti kiekvieną smulkmeną, kiekvieną eilutę, tik tada galima suprasti šį kompozitorių. Jo operos labai prasmingos, jose puikiai pavaizduotas „pasaulio modelis“: gerai subalansuota gėrio ir blogio kova, heroizmas ir niekšiškumas, meilė ir neapykanta, kerštas ir atleidimas. Paprastos žmogiškos emocijos įgauna kosminę dimensiją, kažkokį sunkiai nusakomą ryšį su žvaigždynais, tai tiesiog magiškas, giliai pasąmonę veikiantis ryšys tarp proto, intucijos, emocijų ir fizinės

Algirdas Vincas Kanauka – JAV karo aviacijos pajėgų majoras (1975)

jėgos išraiškos. *Tai stiprus vynas ir tirštas dūmas.* Tarp kitko, moterys R. Vagnerio operose yra labai gabios, sumanios ir drąsios, tiesiog herojiškos, gal net už vyrus smarkesnės. Gal todėl net ir feministės R. Vagnerio nepuola. Jo operos tiesiog reflektuoja paties kompozitoriaus dvasinį progresą: antai *Nybelungo žiedo* operose (tetralogijoje) žodis *kerštas* figūruoja apie 100 kartų. O *Parsifalyje*, jo paskutinėje operoje (misterijoje), *keršto* jau nebėra. Jau vyrų jauja *Mitleid*, kitaip tariant *atjauta, užuojauta, simpatija, o kerštas dingsta.*

Iš kur potraukis į karybos dalykus

Tada kitas labai panašus klausimas: kaip išsiugdėte potraukį į karybos dalykus?

Vasarodavome Palangoje ir Pamerių dvare prie Vievio. Tėtis pažinojo daug kariškių, nes buvo savanoris kūrėjas, Vyčio kryžiaus kavalerius, chirurgas, profesorius, atsargos karininkas. Beje, Pirmojo pasaulinio karo metu jam teko kariauti Karpatuose, kur Rusijos 8-ajai armijai vadovavo vienas gambiausių generolų Aleksejus Brusilovas. Taigi nuo mažumės man teko pažinti daug žymių Lietuvos karininkų, tarp kurių buvo ir generolai Vladas Nagius-Nagevičius, Motiejus Pečiulionis, Povilas Plechavičius, Jonas Galvydis-Bykauskas (nešdavau jam lašinius, įduotus mano tėčio sunkiais karo metais), Kazys Tallat Kelpša, Jonas Jurgis Bulota, Jonas Černius, Mieželis, pulkininkas inžinierius Stasys Jurgutis, Juozas Gražulis, Vladas Ingelevičius, Šimoliūnas, plk. ltn. Narcizas Tautvilas, mjr. V. Sembergas, kapitonas M. Leonaitis

ir daugelis kitų. Mano du dėdės – Kostas ir Petras Kanaukos buvo Lietuvos aviacijos ir husarų karininkai. Gyvenome arti Karo muziejaus, ten kone kasdien buvoda, tad tarpukario Lietuvos istorija labai giliai glūdi mano atmintyje.

Europai degant karo ugnyje

Deja, tas gyvenimo etapas nutrūko 1944 m. liepos mėnesį. Mano pasutiniai atsiminimai iš Lietuvos – tai Gramadzkio (mano tėčio draugo ir paciento) dvaras prie Kybartų. Vis garsiau gaudžiant artilerijai artėjo frontas, reikėjo skubėti trauktis. Keliajom per bombarduojamą Vokietiją, kurioje ką tik buvo įvykdytas atentatas prieš Hitlerį. Patyrėme daug nepriteklių, praradome visą savo mantą, galop prisiglaudėme vienuolyne. Žinau ne iš pasakojimų, kas yra bado šmėkla. Subombarduoti vokiečių maisto sandėliai buvo vienintelis mūsų išsigelbėjimas. Vėliau netoli Kempeno miesto, pietų Vokietijoje, stebėdavau oro mūšius, kur vokiečių reaktyviniai naikintuvai puldavo amerikiečių bombonešius. Praėjus maždaug 30 metų per lakūnų suvažiavimą Los Andžele man teko susitikti su vokiečių karo lakūnais asais, kurie kovojo oro mūšiuose būtent tame regione ir kaip tik tuo metu, kai mes traukėmės per Vokietiją – tai generolai Adolf Galland, Walter Krupinski, Steinhof ir kiti. Teko su jais pasikalbėti. Tai buvo tikras moment historique.

Karo pabaigos sulaukėme pietų Vokietijoje. „Dipukų“ lageriai. Skautai, gimnazija, Paryžius. 1947 metais grupė skautų iš D. P. (*Displaced Persons*) lagerio gavo progą dalyvauti Pirmajame pasauliniame pokario skautų tarptautiniame sąskrydyje prie Muaison, netoli Paryžiaus. Suvažiavo 40 000 skautų iš viso pasaulio, pažinčių liko visam gyvenimui. Paskui buvo Amerika. Išvardijau savo gyvenimo epopėjos kone svarbiausius jaunystės metų etapus.

Karo mokslai

O kada ir kaip prasidėjo Jūsų sąlytis su karo technologijomis?

Daugiau kaip 20 metų praleidau JAV karo aviacijoje. Bet tai buvo gerokai vėliau. 1949 metais Niujorke vėl susitikau ankstyvos jaunystės draugą, būsimąjį flukstistą Jurgį Mačiūną – mūsų draugystė tęsiasi. Man

buvo 18 metų, pradėjau mokslus Missisipės valstijos koledže (*Mississippi State College*). Studijavau aeronautikos inžineriją. Dirbau pas garsųjį dr. August Rasket, aeronautikos ekspertą, verčiau jam iš vokiečių kalbos įvairius techninius duomenis ir dokumentus. Vargonavau bažnyčioje. Tarnavau artilerijos rezervistų kursuose. Tėn prasidėjo mano karinė karjera. Nuo to laiko visi mano darbai vienaip ar kitaip susieti su karyste, nors karinę uniformą ir ne visada tekdavo vilkėti. Taigi manau, kad mano karinė patirtis yra 50 metų.

1951 m. atsidūriau kariniame koledže – *The Citadel*, Pietų Karolinos valstijoje. Kadetų korpuse buvau sužavėtas apmokymu. Mokyklos *credo* –

Toks pat – B-29 lėktuvas ant Japonijos numetė atominę bombą. Karininkas A. V. Kanauka buvo atsakingas už šių lėktuvų techninę priežiūrą (tai buvo pirmas jo tarnybinis postas)

siekti tobulumo lavinant principingus vadus (*to achieve excellence in the education of principled leaders*). Koledžo prezidentas – 4 žvaigždžių generolas Charles Pelot Summerall, XX a. pradžioje kariavęs Boksinių sukilime Kinijoje. Dar būdamas leitenantu, eidamas nakties žvalgybon, prislinko prie Pekino mūrų ir baltais dažais pažymėjo vietas, į kurias jo artileristai taikėsi šaudydami. Jis Citadelės kariūnams pasakodavo daug nuotykių. Tai buvo tikras didvyris, o ypač mums, karo mokslus studijuojančiam jaunimui.

Pirmojo pasaulinio karo metu generolas Charles Pelot Summerall buvo JAV generolo J. J. Pershing pavadootojas, vėliau JAV kariuomenės vadas (*Army Chief of Staff*). Tai tikras senųjų riterių tradicijos atstovas, jo pavyzdys jauniems žmonėms

buvo užkrečiantis, ji sutikti ar turėti progą pasikalbėti buvo nepaprasta laimė. Po generolo Ch. P. Summerall mirties laikinai vadovavimą *The Citadel* koledžiui perėmė pulkininkas Louis Shepherd Le Tellier, puikus inžinierius ir pedagogas, o tuoj pat po jo – generolas Mark Clark, Antrojo pasaulinio karo didvyris ir JAV karo gubernatorius pokario Austrijoje.

Niekad nepamiršiu absolventų šventės 1954 metais. Joje dalyvavo Eddy Rickenbecker – Pirmojo pasaulinio karo JAV oreivių asas ir JAV užsienio reikalų ministras (*Secretary of State*) James Byrnes. Jų prakalbas ir šandieną prisimenu. Jie kalbėjo mums visiems labai aktualia tema, nes kaip tik prieš porą metų JAV prezidentas H.

Trumanas iš vyriausiojo kariuomenės vado pareigų Korėjoje buvo atleidęs generolą Douglas MacArthur. Generolo įsitikinimai skyrėsi nuo Vašingtono politikų reikalavimų, nors niekam nekilo abejonių dėl jų sąžiningumo. Tie įvykiai sukėlė didžiulį rezonansą tarp Amerikos civilių ir kariškių, dėl jų buvo labai aštriai diskutuojama, padarė didelę įtaką vėlesnių Amerikos civilinės ir karinės valdžios santykių formavimui ir nuostatoms.

Jau karo aviacijos tarnyboje

Tai vis aplinka, fonas, kuriame Jūs bendrote kaip karys ir asmenybė. O kada prasidėjo Jūsų tikroji tarnyba karo aviacijoje?

Mano tarnyba JAV karo aviacijoje prasidėjo 1955 m. Po įvairių papildomų apmokymų jauniems karininkams aš atsidūriau Havajuose, Hickam oro bazėje, prie Honolulu miesto, meteorologijos žvalgybos lėktuvų eskadrilėje kaip lėktuvų bei įrangos techninės priežiūros inžinierius. Tos eskadrilės (susidedančios iš B-29 ir B-50 lėktuvų) misija buvo susekti besiformuojančias audras, uraganus bei taifūnus Ramiajame vandenyne ir sekti jų raidą. Ta eskadrilė vėliau tyrė ir žvalgė orą per atominis testus Kalėdų (Christmas) salose 1958 m. Teko daug ir įtemptai dirbti, kai prasidėdavo audrų sezonai Ramiajame vandenyne. Mūsų eskadrilės darbuotojai ištisas paras dirbdavo be poilsio, bet paskui išsėdavosi ir atsipalaiduodavo garsiajame Honolulu miesto Waikiki paplūdimyje, kur galėdavome ligi valiai nardyti Ramiajame vandenyne ir gėrėtis fantastiška gamta. Gyvenau Waikiki pliažo rajone – mažoje trobelėje, kurią nuomojau. Vieną kartą vos netapau lengvu barkūdų užkandžiu: maždaug pusę mylios nuo kranto barkūdės mėtė savo ikrus, o mes su draugu tiesiai į jų tūkstantinę kaimenę įnėrėme.

Bus daugiau

Kalbėjosi Gediminas Zemlickas

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS

praneša, kad 2002 m. gruodžio 13 d. 14 val. VDU CR posėdžių salėje (Daukanto g. 28, Kaunas) bus ginama ALGIRDO ŠABŪNO daktaro disertacija tema „**IMONIŲ KAPITALO STRUKTŪROS FORMAVIMAS PEREINAMOJO LAIKOTARPIO EKONOMIKOS ŠALYSE**“ (socialiniai mokslai, vadyba ir administravimas, 03 S).

Doktorantūros komitetas:

pirmininkas – prof. habil. dr. **Antanas BURAS** (Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai, vadyba ir administravimas, 03 S).

Nariai:

prof. habil. dr. **Eduardas VILKAS** (Ekonomikos institutas, socialiniai mokslai, ekonomika, 04 S);

prof. habil. dr. **Aleksandras VASILIAUSKAS** (Ekonomikos institutas, socialiniai mokslai, vadyba ir administravimas, 03 S);

ph. D. **Joseph P. KAIRYS** (Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai, vadyba ir administravimas, 03 S);

doc. dr. **Valdonė DARŠKUVIENĖ** (Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai, ekonomika, 04 S).

Oponentai:

prof. habil. dr. **Aleksandras RUTKAUSKAS** (Vilniaus Gedimino technikos universitetas, socialiniai mokslai, vadyba ir administravimas, 03 S);

doc. dr. **Asta VASILIAUSKAITĖ** (Kauno technologijos universitetas, socialiniai mokslai, ekonomika, 04 S).

Su daktaro disertacija galima susipažinti Lietuvos nacionalinėje M. Mažvydo ir Vytauto Didžiojo universiteto bibliotekose.

Rektorius

VILNIAUS DAILĖS AKADEMIJA IR KULTŪROS, FILOSOFIJOS IR MENO INSTITUTAS

praneša, kad 2002 m. spalio 29 d. 15 val. VDA posėdžių salėje (Vilnius, Maironio g. 6) menotyros mokslo krypties doktorantas **STANISLAVAS MOSTAUSKIS** viešame doktorantūros komiteto posėdyje gins daktaro disertaciją „**MENO IR BEPROTYBĖS SANTYKIŲ PROBLEMA (KOMPLEKSIŠNĖ ANALIZĖ)**“ (humanitariniai mokslai, menotyra, 03 H).

Doktorantūros komitetas:

doktorantūros studijų komiteto pirmininkas – prof. habil. dr. **Antanas ANDRIJAUSKAS** (Kultūros, filosofijos ir meno institutas, humanitariniai mokslai, filosofija, 01 H);

Doktorantūros studijų komiteto nariai:

prof. habil. dr. **Algirdas GAIŽUTIS** (Lietuvos mokslų akademija, humanitariniai mokslai, filosofija, 01 H);

prof. habil. dr. **Viktorija DAUJOTYTĖ** (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai, filologija, 04 H);

doc. dr. **Alfonsas ANDRIUSKEVIČIUS** (Vilniaus dailės akademija, humanitariniai mokslai, menotyra, 03 H);

doc. dr. **Laima PETRUSEVIČIŪTĖ** (Asker menų koledžas, humanitariniai mokslai, menotyra, 03 H).

Oficialūs oponentai:

doc. dr. **Helmutas ŠABASEVIČIUS** (Kultūros, filosofijos ir meno institutas, humanitariniai mokslai, menotyra, 03 H);

prof. habil. dr. **Bronislavas KUZMICKAS** (Lietuvos teisės akademija, humanitariniai mokslai, filosofija, 01 H).

Su S. Mostauskio moksliniu darbu galima susipažinti Vilniaus dailės akademijos ir Kultūros, filosofijos ir meno instituto bibliotekose.

ARCHITEKTŪROS IR STATYBOS INSTITUTAS

skelbia viešą konkursą reorganizuotos Statybinių medžiagų ir konstrukcijų laboratorijos mokslo darbuotojų etatinėms vietoms užimti: vyresniojo mokslo darbuotojo, laboratorijos vedėjo – 1; vyresniojo mokslo darbuotojo (statybinių medžiagų specialisto) – 1; vyresniojo mokslo darbuotojo (statybinių konstrukcijų specialisto) – 0,5; jaunesniojo mokslo darbuotojo (statybinių medžiagų specialisto) – 1; jaunesniojo mokslo darbuotojo (statybinių konstrukcijų specialisto) – 1.

Dokumentai (prašymas Direktorius vardu, mokslo laipsnių diplomų ir pedagoginių mokslo vardų atestatų nuorašai, mokslinė autobiografija, mokslo darbų sąrašas) priimami mėnesį nuo paskelbimo datos adresu: Tunelio g. 60, LT-3035 Kaunas, tel. 35 31 49.

Direktorius

GEOLOGIJOS IR GEOGRAFIJOS INSTITUTAS

skelbia priėmimo į geologijos krypties (05 P) doktorantūrą konkursą. Prašymai stoti į doktorantūrą pateikiami laikinojo direktoriaus vardu mėnesį nuo konkurso paskelbimo dienos, pridėdant gyvenimo aprašymą, magistro kvalifikacinio laipsnio (aukštojo mokslo) diplomo ir jo priedų kopijas, dviejų mokslininkų rekomendacijas, savo mokslo darbų sąrašą ir jų kopijas, o jeigu tokių nėra – mokslinį referatą numatomos disertacijos tema.

Geologijos ir geografijos instituto adresas: T. Ševčenkos g. 13, 2600, Vilnius, tel. 210 46 90.

Laikinis direktorius

KAUNO MEDICINOS UNIVERSITETAS

skelbia papildomą priėmimą į biomedicinos srities šių krypčių dienes doktorantūras:

STOMATOLOGIJOS KRYPTIS

Stomatologijos fakultete

- Ortopedinės stomatologijos klinikoje – 1 vieta
- Terapinės stomatologijos klinikoje – 1 vieta

SLAUGOS KRYPTIS

Kardiologijos institute

- Kardiologinės reabilitacijos laboratorijoje – 1 vieta

Psichofiziologijos ir reabilitacijos institute

- Kardiovaskulinės reabilitacijos ir profilaktikos departamente – 1 vieta

Norintys stoti į doktorantūrą per 1 mėn. nuo konkurso paskelbimo dienos KMU Mokslo skyriui (Kaunas, A. Mickevičiaus g. 9, tel. 32 72 76) pateikia šiuos dokumentus:

- prašymą rektorius vardu dalyvauti konkurse;
- gyvenimo aprašymą;
- magistro kvalifikacinio laipsnio (aukštojo mokslo) diplomo ir jo priedų kopijas;
- dviejų mokslininkų rekomendacijas;
- savo darbų sąrašą bei jų kopijas, o jeigu tokių nėra, mokslinį referatą;
- specialybės rezidentūros arba specialybės kvalifikacijos pažymą (stojantiems į klinikinę doktorantūrą).

Mokslo reikalų prorektorė prof. I. Misevičienė

Šiaulių universitetui – 5-eri

Kelias į universitetą

Universiteto Šiauliuose idėja viešai paskelbta 1990 m. Dėl to konferencijos *Šiaulių universitetas – Žemaitijos kultūros centras* dalyviai kreipėsi į valdžios atstovus, tačiau sulaukta neigiamo atsakymo.

1992 m. dar kartą keliamas universiteto steigimo klausimas: *Mokslas Lietuvoje* išspausdintas Šiaulių pedagoginio instituto rektoriaus A. Gudavičiaus ir Kauno technologijos universiteto Šiaulių fakulteto dekanas V. Lauručio straipsnis *Universitetas Šiauliuose?*

1996 m. vyko Lietuvos mokslininkų sąjungos ekspertų grupės, nagrinėjusios ŠPI ir KTU Šiaulių fakulteto reorganizavimo klausimus, posėdžiai, parengtas reorganizavimo projektas, kurį ekspertų grupė patvirtino. Klausimas svarstytas Lietuvos rektorių konferencijose, Mokslo taryboje.

1997 m. balandžio 8 d. LR Seimas priėmė nutarimą *Nuo 1997 m. rugsėjo 1 d. įsteigti Šiaulių universitetą Šiaulių pedagoginio instituto ir Kauno technologijos universiteto Šiaulių politechnikos fakulteto pagrindu.*

Ėjimas į Universitetą truko beveik dešimtmetį. ŠPI profesorius A. Gudavičius, kalbėdamas apie šį laikotarpį knygoje *Nuo mokytojų insti-*

tuto iki Šiaulių universiteto (1948–1998), išskyrė tris etapus:

1) 1990 metai, kai prasidėjo reformos visose srityse, aukštosios mokyklos ėmė vadintis universitetais. Šiauliuose taip pat kilo idėja reorganizuoti Institutą į Universitetą. Aktyvių žygių ėmėsi prof. V. Bendikas. Buvo organizuota konferencija, rengiami projektai, važiuojama į Vilnių. Tačiau universiteto įsteigti nepavyko. Pasak prof. A. Gudavičiaus, gal nebuvo aiškaus plano, dokumentai nebuvo parengti pagal aiškius reikalavimus, net viduje nesutarėta, kaip naujasis universitetas turėtų vadintis (universitetas ar akademija);

2) 1992 m. vėl sugrįžta prie šitos idėjos. Prof. A. Gudavičius: *Tada mus sustabdė formalus dalykas: nebuvo patvirtintas Instituto statusas. Vadinasi, jei nepatvirtintas statusas, juridikai nėra tokio instituto, jis neegzistuoja. Statuto tvirtinimas buvo susijęs su kitomis aukštosiomis mokyklomis ir labai lėtai tas reikalas judėjo;*

3) trečią kartą prie idėjos įkurti Universitetą buvo sugrįžta po ketverių metų – 1996-aisiais. Tuometinis rektorius A. Gudavičius teigė, *jog tada jau buvo, taip sakant, va banque, vis tiek paskutinis bandymas, ir jis pavyko.* Pirmą kartą reorganiza-

cijos idėja atskirai suformuluota 1996 m. vasario mėn. Lietuvos mokslininkų sąjungos *Salduvės* skyriaus posėdyje. Po to visus metus tęsėsi svarstymai, ekspertizės.

Universitetu tapti sekėsi sunkiai. Prof. A. Gudavičius tai aiškina keliais argumentais: *Visų pirma mes nebuvome galingi. Jeigu mes būtume turėję tiek profesūros, kiek, sakykim, Vilniaus pedagoginis universitetas 1992 m., gal būtų pavykę ir anksčiau, bet nebuvo tos universitetinės jėgos. Kiekvienas, žinoma, prie to prikibdavo, būdavo visokių pasakymų, pvz., ir tokių: „Jeigu ant daržinės parašysi Universitetas, tai dar nebus universitetas“.* *Ginant universiteto idėją reikėjo pateikti perspektyvą, galimybes, bet vis tiek klausimas apie mokslinį pajėgumą, einant į universitetą, buvo labai svarbus.*

Mokslinis pajėgumas buvo silpnoji vieta, kuriai kaip atsvara buvo iškeltas regioniško kriterijus. ŠU vizija buvo regiono universitetas, tam tikras to regiono plėtros garantas. Regioniško idėja buvo svarbi. Universitetą steigiant padėjo ir miestai, ir apskrities valdžia, kuri, pasak A. Gudavičiaus, per daug krauju neliejo. Reorganizuoti galima buvo tik savivaldybės ir Vyriausybės iniciatyva.

Kitas svarbus argumentas, kėlęs komisijų abejones, buvo materialinė padėtis. Finansinis kriterijus taip pat buvo svarbus. Kad aukštoji mokykla pakiltų į naują lygmenį, reikia pinigų naujoms laboratorijoms, programoms, naujiems dėstytojams, profesūrai pritraukti. Tuo me-

Šiaulių universitetas atšventė 5 metų sukaktį

tu nebuvo finansinių garantijų, kad universitetas galės normaliai dirbti ir augti. A. Gudavičius: *Iš tikrųjų mes nelabai prašėme Vyriausybės tų garantijų. Tuo metu reikėjo diplomatijos, kad per aštriai nepasakytum, nes pasakui iš viso užtrenks duris. Tų garantijų pavyko gauti, buvo susitarta, kad apskrities savivaldybės remt universitetą ir išsipareigo iš savo biudžeto skirti po vieną dešimtąją procento. Tas nutarimas mums padėjo, nes tai buvo argumentas, kad miesto valdžia padės universitetui atsistoti ant kojų. Tačiau tais pažadais viskas ir baigėsi: nė viena savivaldybė, išskyrus Šiaulių miesto, neskyrė jokių pinigų.*

Priekaištų susilaukė ir nepakanamai argumentuota ir pamatuota Universiteto vizija bei mokslinės prognozės. Tačiau buvo rengiamas klasikinis universitetas ir, A. Guda-

vičiaus teigimu, greičiausiai įtikinamo regioniško argumentas.

Tam, kad Vyriausybė ir Seimas priimtų nutarimą, turėjo būti atliktos ekspertizės, vyko Rektorių konferencijos, Mokslų akademijos ir Mokslo tarybos posėdžiai. Buvo sudaromos komisijos, kurių nariai turėjo savo nuomonę, dažnai gana prieštarą. Pasak prof. A. Gudavičiaus, Rektorių konferencijose taip pat nebuvo sulaukta didelio pritarimo, nes ŠU ruošėsi būti naujas konkurentas.

Universiteto kūrimui pritarė dr. J. R. Puodžius, Švietimo ir mokslo ministerijos sekretorius, Mokslo ir studijų departamento direktorius, prof. A. Mickis, Kauno medicinos akademijos profesorius, dr. A. Žalys, Vyriausybės patarėjas. Tačiau gana kritiškai buvo KTU rektorius prof. K. Kriščiūnas, prof. S. Vaitiekūnas.

Instituto kelias į Universitetą, palyginti su kitomis aukštosiomis mokyklomis, skiriasi tuo, kad eita buvo griežtai pagal valstybės nustatytą tvarką. Prof. A. Gudavičius: *Tai tikrai nebuvo tik iškabos pakeitimas, nes mes turėjome padaryti viską, kas priklausau steigiant arba reorganizuojant universitetą: perėjome ekspertizę, sudarėme plėtros planą.*

Tikrąją ŠU „gimimo dieną“ reikėtų laikyti 1997 m. balandžio 8 d., nes tą dieną LR Seimas, pirmininkaujamas Seimo pirmininko pavaduotojo A. Vidžiūno, priėmė nutarimą įsteigti Šiaulių universitetą. Už šį nutarimą balsavo 65 Seimo nariai, balsavusių prieš ir susilaikiusių nebuvo.

Parengė Šiaulių universiteto Visuomenės informavimo tarnyba

LIETUVOS KŪNO KULTŪROS AKADEMIJA

skelbia papildomą priėmimą į Biologijos krypties (Fiziologijos šakos) neakivaizdinės doktorantūros studijas (viena vieta).

Norintieji dalyvauti konkurse iki 2002 m. spalio 31 d. Akademijos mokslo skyriui (210 kabinetas, Sporto g. 6, Kaunas) pateikia šiuos dokumentus:

- prašymą rektoriaus vardu;
 - gyvenimo aprašymą (CV);
 - magistro (aukštojo mokslo) diplomo ir jo priedų kopijas;
 - dviejų mokslininkų rekomendaciją;
 - skelbtų mokslo darbų sąrašą ir jų atspaudus, o jeigu tokių darbų nėra – pasirinktos doktorantūros krypties mokslinį referatą.
- Stojantieji į doktorantūrą laikys užsienio kalbos egzaminą. Stojantysis gali pateikti ir papildomų dokumentų, kurie, jo manymu, gali turėti įtakos konkurso rezultatams.

Pateikiant dokumentus reikia turėti pasą.

Rektorius

ARTEJA PASAULINĖ MOKSLO DIENA TAIKAI IR VYSTYMUISI

31-oje UNESCO Generalinėje konferencijoje buvo nuspręsta lapkričio 10-ąją dieną paskelbti Pasauline mokslo diena taikai ir vystymuisi. Minėdama šią dieną UNESCO siekia atkreipti visuomenės dėmesį į mokslo svarbą šiuolaikiniame pasaulyje ir kartu mažinti spragą tarp mokslo ir plačiosios visuomenės. Ypač akcentuojamas siekis skatinti jaunų žmonių domėjimąsi mokslu: tyrimais, pasiekimais, naujomis galimybėmis.

Švietimo ir mokslo ministerija, Lietuvos mokslų akademija ir Lietuvos nacionalinė UNESCO komisija, atsiliepdama į UNESCO kvietimą, organizuoja renginių ciklą Pasaulinei mokslo dienai taikai ir vystymuisi paminėti. Lietuvos mokslų akademijoje planuojama surengti mokslininkų, valdžios atstovų, politikų, visuomenės veikėjų, žiniasklaidos atstovų susitikimą – apskritąjį stalą, kurio metu bus siekiama plačiai aptarti nacionalinius mokslo plėtros prioritetus, perspektyvas ir tikslus, išsiaiškinti pagrindines jų įgyvendinimo kliūtis, užmegzti glaudžius mokslininkų, politikų ir visuomenės ryšius.

Vienas svarbiausių renginių – atvirų durų dienos moksleiviams ir visuomenei Lietuvos aukštosiose mokyklose bei mokslo institutuose. Organizatorių manymu, šie renginiai puikiai atspindės Pasaulinės mokslo dienos minėjimo siekius bei taps puikia proga Lietuvos mokslo institucijoms prisistatyti jaunajai kartai ir plačiajai visuomenei. Projekte dalyvauja daugelis Lietuvos mokslų institutų ir aukštųjų mokyklų.

Mokslų institutų ir aukštųjų mokyklų lankytojams rengiami veiklos, istorijos, vykdomų tyrimų pristatymai. Bus skaitomos paskaitos aktualiomis temomis, organizuojamos ekskursijos. Kadangi š. m. lapkričio 10 d. yra sekmadienis, Pasaulinės mokslo dienos taikai ir vystymuisi paminėjimą planuojama perkelti į lapkričio 8 d. (penktadienį).

Europos Komisijos duomenimis, užtikrinamos mokslo prestižą geriausių rezultatų pasiekia tos šalys, kurios tikslingai naudoja spauda, televizija, internetu per kompleksines programas, nevengdamos net Nacionalinės mokslo kultūros dienos idėjos,

kuriose būtų plačiau pristatomi mokslo prioritetai. Visuomenės informuotumas mokslo, technologijų ir inovacijų srityje turi būti didinamas visais lygiais ir visose srityse.

Dažnai mokslo populiarinimo problema kyla ne tik dėl mokslininkų, bet ir dėl žurnalistų mentaliteto, kadangi pastarieji (vadinamieji mokslo žurnalistai) yra lyg tarpininkai tarp tyrėjų ir visuomenės. Juk mokslininkai nepasitiki žurnalistais ir politikais (neretai patys politikai, pramonės atstovai nepasitiki žurnalistais bei mokslininkais). Mokslas ir technologijos visuomenės akyse negali būti dar vienas mokesčių mokėtojų paramos prašytojas. Giliau žvelgiant mokslo ir technologijų plėtra pati yra paramos kitiems šaltinis, ekonomikos ir visuomenės gerovės varomoji jėga.

Pasaulinei mokslo dienai taikai ir vystymuisi jau išleistas plakatų, kuris bus išplatintas Lietuvos vidurinėse mokyklose ir didžiuosiuose miestuose.

*Lilijana Bugailiškytė
Aurimas Pautienius*

Apie meilę – kultūriniu aspektu

Mūsų laikais apie meilę kalbama labai daug ir įvairiais aspektais. Keturių knygų autorius ir sudarytojas prof. Victor C. De Munck iš Niujorko valstybinio universiteto (*State University of New York*) į ją žiūri kaip į kultūrinį reiškinį. Spalio 17 d. VU Istorijos fakultete jis skaitė paskaitą *Romantinė meilė ir kultūrinis identitetas. Tyrinėjimų Šri Lankoje*

ir JAV pavyzdžiai. Profesorius remdamasis kultūrinių modelių teorija, kurios pradžia laikomi 1992 metai, išskėlė sau užduotį suformuluoti kultūrinius modelius, atspindinčius žmonių požiūrį į meilę. JAV žmogus yra unikalūs, o meilė – didžiausias gėris. Šeima kuriama iš meilės, pastaroji teikia pilnatvės, laimės pojūtį. Šri Lankoje tuokiamasi su gim-

naičiais siekiant išlaikyti turtą, akcentuojama žmogaus sociologinė priklausomybė, o ne psichologinis savitumas. Prof. Victor de Munck teigia, kad kultūriniai modeliai leidžia aptikti įvairių kultūrų atstovų požiūrio panašumus ir skirtumus tos pačios kultūros viduje.

Kristina Bučionytė

Kompiuterinių technologijų diegimas artilerijos ugnies valdymo procese

Taikomųjų mokslų katedros doc. dr. Albertas Pincevičius rodo, kokios yra minosvaizdžio valdymo kompiuteriu galimybės

Rugsėjo 20 d. Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijoje įvyko Taikomųjų mokslų ir Taktikos katedrų bendrai surengtas mokslinis seminaras *Kompiuterinių technologijų diegimas artilerijos ugnies valdymo procese*.

Lietuvos kariuomenės S-3 (karinių operacijų planavimo) skyrių viršininkai, sunkiosios ginkluotės kuopų vadai ir minosvaizdžių būrių vadai drauge su Karo akademijos mokslininkais apsvaistė teorinius ir praktinius artilerijos karininko kompiuterizuotos darbo vietos kūrimo, ugnies sistemos valdymo ir kitus klausimus.

L. e. Artilerijos bataliono vado pareigas kpt. Aleksejus Gaiževskis supažindino su Lietuvos kariuomenės artilerija bei jos plėtros perspektyvomis.

Nuo 2004 m. Artilerijos batalionas pradės rengti pradinės privalomosios karo tarnybos karius. Iki to laiko batalioną planuojama prijungti prie Greitojo reagavimo brigados. Prelegentas pasidalijo planais įkurti artilerijos kursus, kurie ateityje turėtų peraugti į artilerijos mokyklą.

KA Taikomųjų mokslų katedros doc. dr. Albertas Pincevičius skaitė pranešimą *Kompiuterizuotas artilerijos*

jos ugnies valdymo realiu laiku centras. Iš šio pranešimo susirinkusieji sužinojo, kaip artilerijoje gali būti kompiuterizuojamas ugnies valdymas ir šaudymo duomenų perdavimas naudojant modernias technologijas (skaitmeninį ryšį).

Tos pačios katedros dėstytoja Liuda Burinskienė savo pranešime seminario dalyvius supažindino su pasaulinėmis minosvaizdžio automatizavimo technologijomis ir jų pritaikymo galimybėmis Lietuvos kariuomenės artilerijos batalionuose ir minosvaizdžių padaliniuose.

Antroji seminario dalis buvo praktinė. Taikomųjų mokslų katedros doc. dr. Albertas Pincevičius susirinkusiems karininkams vaizdžiai parodė, kaip valdomas automatizuoto minosvaizdžio maketas.

Taipogi buvo parodytas skaitmeninis šaudymo duomenų perdavimas iš vadavietės į artilerijos ugnies valdymo centrą.

Apibendrinamas seminario dalyvių darbą, žodį tarė KA Mokslo centro viršininkas plk. lt. dr. Gintautas Sargailis. Linkėdamas karininkams ir mokslininkams dažniau susitikti, jis teigė, kad neretai mūsų mokslininkų sukurtos programos ir idėjos yra pranašesnės netgi už kai kurių užsienio valstybių.

Alina Žebrauskaitė

Nuoširdžiai užjaučiame profesorių habilituotą mokslų daktarą Instituto Komparatyvistinių kultūros studijų skyriaus vadovą ANTANĄ ANDRIJAUSKĄ mirus jo Motinai.

Kultūros, filosofijos ir meno instituto darbuotojai

Gyvenimą šachmatams paaukojęs gamtos mokslų daktaras

Kai Ričardas Fichmanas analizuoja sužaistas partijas, jaunieji šachmatininkai nuo lentos nesitraukia nė per žingsnį

Retas vilnietis nežino pačiame miesto centre, visai greta Konstitucinio Teismo, įsikūrusios šaškių ir šachmatų sporto mokyklos. Vėlai vakare ten visada pamatysi prie lentų palinkusius ne tik jaunus vaikinukus bei merginas, bet ir žilagalvius. Čia savo kelią pradėjo beveik visi mūsų šalies didmeistrai. Kai treniruojasi būsimieji mūsų meistrai ir didmeistrai, visada pamatysi tarp stalų vaikščiojantį judrų, gerai išdirbtą akių vyriškį, jų trenerį Ričardą Fichmaną. 1976 m. apsigynęs gamtos mokslų daktaro vardą, nuo 1981-ųjų Ričardas šachmatų meno ėmė mokytį jaunosius vilniečius. Gali kilti klausimas, kodėl mokslininkas dar anais laikais keitė savo darbo kryptį ir jos neatsisakė net nepriklausomybę atgavus, nors jo laipsnis ir buvo nostrifikuotas. Viena svarbiausių priežasčių – Ričardas pats nuo vaikystės žaidžia šachmatais, ne kartą kartu su komanda gynė sostinės garbę, turi vardą, atitinkantį FIDE meistro reitingą. Jam nuo seno patiko dirbti su vaikais. Nė pastebimai prabėgo du dešimtmečiai, bet, kaip sako pats Ričardas, niekada nesigailėjo to savo žingsnio.

Su Ričardu susipažinau ypatingomis aplinkybėmis. Klaipėda šventė savo 750-ąjį gimtadienį. Kalavijuočiams priklausantis Rygos vyskupo įsakymu įkurtas miestas šiuo metu dėl įtakos pradėjo varžytis net su mūsų pamėgtu Kaunu. Šventė buvo organizuota taip, kad galima teigti – tokios Lietuvoje dar nebuvo. Vyskupas dorai net nežinojo, kur įsakė pastatyti pilį ir miestą, nes nurodė Nemuno ir Danės santaką, kurios, kaip žinome, iš viso nėra, nes Danė įteka į Kuršmares. Dabar šį miestą žino visas pasaulis, o ne tik renginyje dalyvavę artimesni svečiai (iš Latvijos, Lenkijos, Estijos, Švedijos), bet ir tolimesni draugai (svečiai iš Ukrainos, Moldovos, Suomijos). Net keturių valstybių prezidentai apsilankydami pagerbė jubiliejinį renginį. Beje, ir tų renginių buvo per 130. Paslaugūs klaipėdiečiai buvo korektiški – per penkias dienas teko pastebėti vos tris girtus, kurių, beje, du buvo mūsų svečiai. Ričardo vadovaujami jaunieji Vilniaus šachmatininkai va-

žiavo dalyvauti viename iš renginių – tarptautiniame turnyre. Su malonumu priėmiau kvietimą vykti kartu. Vilniečiai, nors daugelis jų buvo visai jauni, gerai kovėsi su suaugusiais: iš 78 dalyvių keli pateko į pirmą dešimtuką. Nė vieno nebuvo tarp paskutiniųjų. Ypač gerai pasirodė tarptautinis sporto meistras Gediminas Sarakauskas, kuris surinko tiek pat taškų kaip ir turnyro nugalėtojas, žinomas mūsų šachmatininkas, didmeistris Darius Ruzelė. Vos tašku atsilikto Martynas Limontas (beje, šiam aštuoniolikmečiui Vilniaus universiteto studentui teko žaisti 6 partijas su tarptautiniais meistrais ir pelnyti iš jų net 3,5 taško). Gerai sužaidė Valdas Bučinskas, Dmitrijus Chocenko, Jūras Mickevičius. Ypač paminėtinas ir dvylikmetis Salvijus Berčys, kuris „žaibo“ turnyre buvo pirmas tarp jaunųjų šachmatininkų. Beje, jis yra Lietuvos čempionas savo amžiaus grupėje ir važiuos į Europos ir pasaulio čempionatus. Atidžiai stebėjau ir patį jauniausią turnyro dalyvį Mantą Laukaitį. Jam iš pradžių taip pat teko sėsti prie lentos su tituluotais varžovais ir, reikia pasakyti, partijas pradėdavo gana įdomiai (vienam prieš jį net teko panaudoti šachmatų naujovę), tik partijų viduryje jaunajam šachmatininkui pritrūkdavo atidumo. Vis dėlto jis sugebėjo aplenkėti kelis turnyro dalyvius.

Pasibaigus tarptautiniam turnyru vilniečiai prie 8 lentų sužaidė draugišką mačą su klaipėdiečiais. Vilniečiai laimėjo 6,5 : 1,5. Jaunimas yra jaunimas – pralaimėti nenori niekas, kai kuriems ir ašaros akyse pasirodė, kad net azartas ir noras žaisti dingdavo. Reikėjo tik matyti, kaip treneris, tokiu atveju neparodomas, mokėdavo juos vėl uždegti kovai, mokė susikaupti. Su jaunimu jis buvo kartu visur, net žaidžiant futbolą. Ričardas – dar vienas įrodymas, kad mokslas niekada nenuveina veltui. Kiek teko sukurti mokslininkų, kurie nebedirba institutuose, visi surado savo vietą gyvenime, o kai kuriems kaip Ričardui pragyvenimo šaltinis tapo maloniū hobiū.

Juozas Elekšis

LETUVOS ENERGETIKĄ KRYŽKELĖJE

Esminis Nacionalinės energetikos strategijos projekto klausimas – ar 2009 m. uždarius Ignalinos atominę elektrinę (IAE) Lietuva išliks branduolinię valstybę? Vienos nuomonės šiuo klausimu nėra.

Manau, kad projekte pagrįstai teigiama, jog Lietuva *svarstys galimybę ateityje išlikti branduolinię valstybę ir gaminti elektros energiją šiuolaikinius saugomus reikalavimus atitinkančioje AE*.

Uždarius IAE yra labai rimtų motyvų įrengti naują, modernią ir saugią tikriausiai mažesnės galios AE.

Pirma, Lietuva, neturėdama savo organinio kuro išteklių, turi didelius jų kiekius atsivežti, o branduolinio kuro mažo kiekio transportas nesukelia sunkumų.

Antra, aplinkosaugos požiūriu saugi AE neišskiria „šiltnamio efekto“ sukeliančių dujų ir neteršia aplinkos kenksmingomis medžiagomis. Pastaruoju metu ypač svarbu deginti kuo mažiau organinio kuro, nes išsiskiriančios dujos skatina Že-

mės klimato atšilimą bei su tuo susijusius ir jau pridariusius neregėtų nuostolių gamtos kataklizmus.

Trečia, suprantamas noras panaudoti jau sukurtą Ignalinos AE infrastruktūros bazę.

Pagrindinis neigiamas motyvas – naujos AE brangumas ir nepalanki visuomenės nuomonė. Akivaizdu, kad valstybė neišgalės pati pastatyti brangios šiuolaikinės atominės elektrinės. Taip pat sunkiai atsiras privačių investuotojų, nes jie tik žiūri pelno ir nelinkę vertinti teigiamo aplinkosauginio AE veiksmo.

Kadangi Lietuva neturi kuro atsargų, reikia maksimaliai panaudoti vietinius atsinaujinančius energijos šaltinius (AEŠ). Tai malkos, miško ir medžio atliekos, biokuras, hidroenergija, vėjo energija, saulės energija, atliekų energija. Tačiau reikia pripažinti, kad nors energijos gamybos tradiciniais būdais išlaidos didesnės, AEŠ ekonominis efektyvumas dažnai mažesnis. Dėl to Europos šalyse skatinama naudoti

AEŠ: teikiamos investicijos, naikinama mokesčiai ir kt.

Lietuvai sunkiausia bus vykdyti naują ES direktyvą didinti elektros gamybą iš AEŠ vidaus elektros rinkoje. Pagal ją šalis narė 2010 m. turi padengti 22,1% proc. savo bendrą elektros energijos poreikį iš AEŠ. Deja, Lietuvoje kol kas šis rodiklis tik 3 proc.

Nerimą kelia būsimos aplinkos problemos Lietuvoje. Uždarius IAE 2010 m. bus išskiriama 1,5 karto daugiau negu dabar „šiltnamio efekto“ sukeliančių dujų (apie 20 mln. t/metų) ir 1,3 karto bus viršijamas 1993 m. lygis, kurį išlaikyti reikalauja JT Klimato kaitos konvencija. Numatomų skirti 540 mln. Lt lėšų iš IAE uždarymo fondo aplinkosaugos problemoms spręsti vargu ar užteks. Tarkime, dulkių, SO₂, NO_x ir kitų teršalų valymo filtri bus įrengti modernizuojamos elektrinėse, tačiau liks neišspręsta pastaruoju metu pati didžiausia aplinkos grėsmė – CO₂ emisijos.

Taiigi uždarius IAE nei naujos didelės elektrinės, nei AE, nei hidroelektrinės ant Nemuno greičiausiai nebus statomos, o bus modernizuojamos, rekonstruojamos senos šiluminės elektrinės, katilinės, tinklai. Juo labiau kad uždarius IAE turimi elektros gamybos pajėgumai turėtų patenkinti Lietuvos poreikius net iki 2020 metų.

Apskritai uždarančią IAE šalies energetikos klausimas nebus išspręstas. Ar nereiktų Lietuvai tvirčiau apsispręsti statyti naują saugią AE?

Prof. Juozas Burneikis
Lietuvos mokslų akademijos narys
korespondentas

* Kaip redakcijai pranešė su atsinaujinančiais energijos šaltiniais dirbantis habil. dr. Stepas Janušonis, 2010 m. ES narė turi pasiekti, kad AEŠ sudarytų 12 proc. bendros naudojamos energijos, o iš AEŠ gaunamos energijos prieaugis turės sudaryti 22,1 proc. – Red. past.

DRAUGIA PILIS SKELBIA KONKURSA „LIETUVOS ISTORIJA TAPYBOJE“.

Konkurso sąlygos:

- konkursas skelbiamas tapybos darbų eskizams istorinėmis temomis (istorinių temų sąrašas pateikiamas nuostatų priede);
- atrenkami ir premijuojami trys eskiziniai darbai; skiriamos trys premijos po 2000 litų;
- konkurse gali dalyvauti visi norintieji dailininkai bei šios profesijos studentai;
- vienas konkurso dalyvis gali pateikti kelis darbus, bet ne daugiau kaip tris;
- tapybos eskizinius darbus atlikti ant popieriaus, kartono ar drobės formate ne didesniame kaip 0,5 m ploto;
- su eskiziniais darbais pateikti projektinius pasiūlymus apie paveiklo dydį (jeigu eskizas atliktas ne tokio mastelio), įvykdymo terminą, skaičiuojamą kainą.

Konkurso sąlygos išduodamos *Pilies* draugijos būstinėje S. Daukanto a. 2-13 (tel. 61 40 63) Vilniuje nuo 2002 m. spalio mėn. 1 d.

Ekonomistų klubo 15 metų sukakties renginyje: klubo koordinatore Nijolė Šereikienė, Vilniaus prekybos, pramonės ir amatų rūmų direktorius dr. Vytautas Navickas, prof. Kazimiera Prunskienė ir ekonomistas prof. Juozas Bagdanavičius

Šį rudenį Žinijos ekonomistų klubui sukanka 15 metų. Per tą laikotarpį klubo susitikimuose nagrinėta daug įvairiausių temų, ieškota atsakymų į šalies visuomenei rūpimus klausimus, svarstyta, kaip reikėtų spręsti vienus ar kitus ekonominio gyvenimo klausimus.

Apie klubo veiklą bei šalies ekonominio gyvenimo aktualijas kalbamės su šio klubo prezidentė prof. KAZIMIERA PRUNSKIENE.

Santūrumas nėra trukdis profesionalumui

Ekonomistų klubui, kuris susibūręs prie Žinijos draugijos, – 15 metų. Paauglio amžius?

Paauglio, tačiau į klubą renkami ne paaugliai, o brandūs ekonomikos mokslo profesionalai. Per tuos 15 metų mums pavyko sutelkti nuolatinius klubo narius, kuriems visai neprastai sekasi diskutuoti, gilintis į svarbias ir aktualias Lietuvos ekonomines ir socialines problemas.

Kai ko ir nepavyko padaryti. Nepaisėkė klubo veiklą padaryti plačiai žinoma, skelbiama. Gal todėl, kad per pastaruosius 15 metų mūsų valstybė buvo labai politizuota ir labai daug yra aktyvių subjektų, kurie su didele valdžios ir kapitalo galia veržiasi į visuomenę per žiniasklaidą. Klubas dirba profesionaliai, tačiau santūriai.

Išties santūriai. Tiek daug ryškių asmenybių matome ir seniau matėme klubo veikloje (deja, kai kurių jau nebėra tarp gyvųjų), tačiau įdomiausia, kad tos asmenybės nesusipriešino. Visai priešingą vaizdą matydavome šalies politinėse batalijose, o juk jose ekonomistai politikai visada vaidindavo svarbų vaidmenį.

Atsakymas paprastas: daugelis klubo narių, kaip sakiau, profesionalai. Išskyrus kai kuriuos svečius, kurie ateina pasiklausti ir kartais įsiterpia į diskusijas. Profesionalų diskusija orientuota į siekį gauti atsakymą į visiems rūpimus klausimus, ir tai yra nuoširdus siekis. Tai visai kas kita, negu valdžios siekimas, noras dominuoti, nugalėti oponentą ar konkurentą – juk politikoje taip esti. Tada dažnai kyla klausimas: kas ką? Kas nugalės? Kas garsiau perrėks kitus?

Štai kodėl Ekonomistų klube mes sugebame diskutuoti ir nesusipykti, aiškintis nuomo-

nes, bet nesusipriešinti. Ne itin aktyviai verždavomės į žiniasklaidą daugiau siekdami profesinio intereso – gauti daugiau žinių lavinimuisi, patirties tobulinimui.

Jeigu taip, tai ar kai kuriems skaitytoms nesusidarys išpūdis, jog Ekonomistų klubas truputį ignoruoja žiniasklaidą?

Visuomenė apie klubo veiklą neblogoi informuota. Klubas atviras visiems norintiems dalyvauti jo renginiuose (bent taip buvo ligi šiol), taip pat ir žiniasklaidos atstovams durys neužtrenktos. Jūs pats esate puikiausias pavyzdys to, kas pasakytar: atėjote, nes jaučiate, jog tai nėra tuščias renginys.

Ką gali ekonomistas

Kiek įtakos ekonomistas turi šiuolaikinėje Lietuvoje?

Šiandien ekonomisto profesija, net ir pati ši sąvoka – ekonomistas lyg antrame plane. Valstybėje sprendimus priimančią vyrauja politikai. Formuojant ekonomikos strategiją politikams, pasirodo, jokio profesionalumo nėra, nes jo ir nepasigendama, ypač kai kalbame apie aukštus postus ir svarbiausias valstybės ekonominės strategijos nuostatas. Šiuo atveju ekonomisto profesija sutapatinama su žmogumi, kuris priima ekonominius sprendimus verslo ar valstybės mastu. Versle šiuolaikinė svarbiausias žmogus, žinoma, yra savininkas, akcininkas. Jeigu jis išmintingas, tai pasitelkia ekonomistą profesionalą, taip pat ir finansininką. Plačiau prasme ekonomistu vadinamas ir finansininkas.

Valstybės mastu dominuoja, kaip įprasta sakyti, politinė valia. Jeigu politinis sprendimas prisodrintas profesinio ekonominio išmanymo, tai nesu prieš tą politinę valią. Tačiau jeigu tas sprendimas populistinis, voliuntaristinis, išspauštas iš siaurai suvokto politinio intereso dominuoti, valdyti lėšų srautus, kad tam tikra grupuotė pasinaudotų, atleiskite, tokia politinė valia ir politika yra žalinga ir valstybei labai rizikinga.

Kaip čia išeidavo, kad net ir labai gerbiami ekonomikos mokslo atstovai, kurie atsidurdavo valdžioje, užimdavo aukščiausius postus, sugebėdavo taip smarkiai susipriešinti tarpusavyje ir supriešinti žmones? Iš objektyvių mokslininkų labai greitai virsdavo, atsiprašau, populistais. Dažnas sveiku protu besivadovaujantis tautietis tik už galvos susiimdavo dėl sunkiai paaiškinamų kai kurių ekonomistų siūlymų bei sprendimų.

Kai pristinga profesionalumo, kai kas pradeda naudoti politinio ir psichologinio smurto priemones. Tada jau kildavo ne tam tikrą sritį išmanančių dviejų specialistų ar grupių debatai, o norinčių laimėti ir užsiimti tam tikras pozicijas susikirtimas. Žinoma, ir tarp profesionalų ekonomistų kildavo populistinių ginčų – tada susitarti be galo sunku. Laimi paprastai turintis didesnę politinį svorį, balsavimo galią, kuris gali mygtuko paspaudimu sudaryti didesnę balsų skaičių ir pasinaudoti persvara.

Turėtų priklausyti pusė karalystės

Esame girdėję daug gražių žodžių apie meilę Lietuvai. Iš tos didelės meilės priimami kartais kardinaliai priešingi sprendimai. Karštame meilės glėby dūsta Lietuva.

Kartais šita „meile“ grįstas kelias net į aklavietę. Meilės nepakanka, kad būtum išmintingas, turėtum argumentų. Viskam reikia žinių ir patirties. Jeigu šiuolaikinė mėgintume pamatuoti, kas labiau myli Tėvynę, tai būtų nepaprastai sunku. Ko gero, laimėtų tie, kurie turi daugiau demagoginių gebėjimų. Todėl daugiau reikia pasikliauti profesionalais. Jie susitikę vienas kitą supranta iš pusės žodžio. Net iš skirtingų situacijų galima rasti bendrą išeitį. Profesionalas visada vertina veiksmų visumą, išvelgia sprendimų pasekmes, numato kiekvieno žingsnio reikšmę.

Gal nekuklu priminti, bet Verslo žinios prieš kelerius metus pradėjo skelbti prognozes metų pradžioje. Per pirmuosius dvejus metus man pavyko laimėti „Metų Prometėjo“ statusą, nes mano prognozės geriausiai išsipildė. Tada juokavau: jeigu trečią kartą laimėsiu, tai man turėtų priklausyti pusė karalystės...

Tamsiais reformų labirintais

Esame prisiklausę mūsų ekonomistų prognozių, kurios dažnai skambėdavo kaip viliojančios sirenų dainos Odisejui. Tik skirtingai negu antikos herojus, mūsų niekas nepamokė laiku vašku užsikimšti ausis.

1990 m. rudenį man labai stipriai pradėjus oponuoti Gediminas Vagnorius skelbė fantastiškus dalykus. Jis tvirtino, jog per 1,5 metų Lietuvos ekonomika bus privatizuota ir per tą laikotarpį metinio bendrojo vidaus produkto augimas sudarys

Ekonomistų klubui – 15 metų

20 proc. Atsigręžę atgal matome, kad BVP ne fantastiškai augo, kaip buvo pranašauta, bet po 20 proc. kasmet, kai premjeru buvo G. Vagnorius, krito. O ekonomikos reformą dar ir dabar tęsiame gerokai paklaidžiodami tamsiais labirintais. Patraukli prognozė nebūtinai atneša gerus vaisius. Daug geriau tautai ir valstybei, kai ekonomistas objektyvus, o prognozuoja tik pažinęs procesus. Rimtai prognozuoti gali tik pažinęs reiškinį.

Neprofesionali prognozė – tai būrimas?

Taip, tai burtai. Gerai dar būtų tokiam ekonomistui turėti ir burtininko savybių, tai gal ką ir pavyktų išburti.

Prie norinčių girdėti iliuzijas nemoku prisitaikyti

Gerbiamoji Profesore, esate ne tik mokslininkė ekonomistė, bet ir patyrusi politikė. Puikiai suvokiate, kad norint žmones paveikti, paskui save vesti, reikia jiems sakyti malonius dalykus. Geriausia sakyti tai, ką klausytojai labiausiai trokšta išgirsti. Bet tai juk ir yra populizmas.

Nuolat patenku į tokią situaciją, kai tiesos sakymas atsigręžia prieš mane pačią – prarandu rinkėjų balsus. Dabar vėl artėja momentas, kai tenka rinktis tarp sąžiningo tiesos sakymo ir populizmo. Profesinis sąžiningumas man visada buvo svarbiau už bet kokius postus. Visada stengiausi kalbėti tik apie realius dalykus nepamiršdama pasiūlyti, kaip padaryti geriau. Ar tai būtų Mažeikių naftos pardavinimas, ar ankstesni privatizavimo laikotarpiai, kaimo socialiniai ir agrariniai dalykai – juk ta Prunskienė, pripažinkite, kalbėjo ne pačius patraukliausius dalykus. Kalbėjau apie grėsmes, kurios galop išsipildė. Tiems, kurie propagavo vėliau įgyvendintus variantus, buvau pirmasis politinis priešininkas. Maža to, buvo iš piršto laužiami kaltinimai, kad tik kuo daugiau mane sumenkintus.

Tačiau paanalizuokime, kas vėliau vyko, ir įsitikinsime, jog visa tai buvo realistiška prognozė. Ir ne būrimas, o pagrįsta profesionalia analize. Jeigu imčiausi manipuluoti savo rinkėjais ir pūščiau miglas, kokius ekonominius stebuklus padaryčiau prezidento poste, tai pati savęs turėčiau negerbti. Profesinė ir patyrusios politikės savigarba man to neleidžia daryti.

Mano gyvenimo patirtis ganėtinai marga, tad galiu teigti, jog išma-

nau ir praktinį gyvenimą – verslą, pramoninę ir agrarinę veiklą, mokslo ir švietimo sistemą. Manau, jog turiu profesinę ir moralinę teisę kalbėti apie daugelį dalykų ir juos susieti į strateginį lygmenį, nes tik tai yra mano siūlomas visraktis, galintis padėti tų sričių problemas spręsti. Prie norinčių girdėti tik iliuzijas tikrai negalėsiu ir nesistengsiu prisitaikyti.

Dėl antrojo bloko perspektyvų

Žinau, kad du klausimai Jums ypač svarbūs ir jaudina: tai atominės energetikos Lietuvoje likimas ir žemės ūkio padėtis. Gal trumpai išdėstykite savo nuostatas.

Ignalinos AE reikalai buvo įklampinti dėl to meto mūsų vyriausybės nestrategiškumo ir neprincipingumo. Didelis noras tapti ES nare užgožė palankių sąlygų Lietuvai siekį. Buvo galima apginti savo poziciją neprarandant argystės galimybių.

Tai jau vakarykštė diena ir jos nesuigrąžinsime. Ką šiandien reikėtų daryti?

Matau galimybę, kaip pratęsti Ignalinos AE antrojo bloko eksplo-

Apie Žinijos ekonomistų klubo ateities gaires pasakoja klubo prezidentė prof. Kazimiera Prunskienė

atavimą. Man pavyko į nacionalinę energetikos strategiją įterpti teiginį, jog antrasis blokas 2009 m. bus sustabdytas esant finansavimo šaltiniams, reikalingiems to proceso mastui, patvirtintiems susitarimais su ES. Tai labai reikšminga, kadangi tik paaiškėjus finansavimo aplinkybėms, greičiausiai dėl nepakankamų lėšų mes galėsime iš naujo kelti klausimą dėl antrojo bloko perspektyvų.

Kodėl tai svarbu Lietuvos žmonėms?

Dabartinė AE gamina pačią pigiausią elektros energiją, nuo 1,5 iki 2,5 karto pigesnę už gaminamą kitose jėgainėse. Jeigu Ignalinos AE būtų sustabdyta šiandien, tai vartotojai prarastų per metus 0,5 mlrd. Lt vien dėl padidėjusio elektros energijos tarifo. Verslas taptų

MOKSLO NAUJIENOS

Parengė Lietuvos mokslininkų sąjunga
Daugiau naujienų rasite www.lms.lt

SKRUZDĖLIŲ

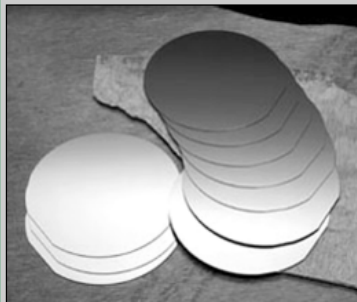
„EUROPOS SAJUNGA“

Mokslininkai seniai rado didžiausią skruzdžių superkoloniją: Argentinos skruzdžių kolonija Europoje driekiasi mažiausiai 6000 kilometrų. Tai specialistus labai stebina, nes paprastai skruzdžių kolonijos kariauja (prisiminkite vaikystėje matytus animacinius filmukus apie rudųjų ir juodųjų skruzdžių karus). Dar nuostabiau yra tai, kad toje pačioje Argentinoje tos pačios rūšies skruzdės visiškai nebendruoja. Kolonijos ten mažos ir aršiai kariauja tarpusavyje. O „Europos sąjungos“ skruzdę perkėlus iš vienos kolonijos į kitą, esančią už šimtų kilometrų nuo gimtojo skruzdėlyno, ji naujoje vietoje jaučiasi kaip namuose. Kol kas mokslininkams nepavyksta suprasti, kaip atsiranda tokios didelės kolonijos. Gal taip gyventi geriau? (*Science News*, April 20, 2002)

PAUKŠČIŲ GIESMĖS

Anglijos mokslininkai paskelbė, kad jiems pavyko nustatyti neabejotiną koreliaciją tarp paukščių giesmininkų akies dydžio ir ryto valandos, kai paukštis pragysta. Paukščiai, kurių akys didesnės, pragysta anksčiau. Nieko nuostabaus: jam tiesiog atrodo šviesiau nei tam, kurio akys mažesnės. (*Science News*, April 20, 2002)

KRISTALAI ĮSIMENA GARSĄ

Ličio niobato kristalai turi savybę „įsiminti“ garsą

Feroelektriniai kristalai gali įsiminti garsą. Šitaip sako tyrėjai, nukreipę akustines garso bangas į ličio niobato kristalą. Akimirka vėliau jie pastebėjo, kad garso tonas atsikartojo. Efektas gali būti panaudotas nedestruktyviai tikrinti medžiagoms, dažnai naudojamoms elektronikoje. Nuorodos: <http://focus.aps.org/v10/st11.html>

INTERNET 2 PROJEKTAS

Internetas gimė bendradarbiaujant kariškiams ir mokslininkams. Dabar jis jau seniai virtęs komerciniu-reklaminiu sąvartynu, kuriame reikalingą informaciją surasti nėra paprasta. Jungtinių Amerikos Valstijų mokslininkai nori sugrąžinti ankstesnį interneto, visų pirma kaip mokslo tinklo, statusą. Tuo tikslu jie sukūrė naują, uždara

internet-2 projektą <http://www.internet2.edu>, kuriame šiuo metu dalyvauja 191 JAV universitetas. Tinklą šiuo metu sudaro 28 GigaPoPs mazginiai taškai, leidžiantys duomenis perduoti 10 Gbaitų/sekundę greičiu. Šio projekto nereikėtų painioti su kitu NGI (Next-Generation Internet) projektu, kuris yra atviras ir skirtas daugiau federaliniams tikslams. Galimas dalykas ateityje abu projektai bus sujungti. Europoje interneto plėtra taip pat daugiausia domina mokslininkus. Taip CERN'e plėtojamas projektas GRID (gardelė), leisiantis vartotojams naudotis paskirstytai skaičiavimo ištekliams (*Frontiers*, 2000, Nr. 7, 8, 9). Be abejo, naujieji interneto projektai orientuojami į visiškai kitokius duomenų pralaidumo greičius, todėl ir jis naudojamas kam kitam: kuriamos virtualios vizualinės laboratorijos, virtualios terpės, interaktyvios televizijos sistemos, taip pat jau žinomos virtualios konferencijos ir pan. Daugiau informacijos – lietuviškame *Hakeri*, 2002, Nr. 28 (rugsėjis). Beje, jei išmoksite nekreipti dėmesio į paauglišką šio žurnalo stilių, jame rasite išsilavinusiam kompiuterių vartotojui skirtos informacijos daugiau nei *Naujojoje komunikacijoje* ir *Kompiuterijoje* kartu sudėjus.

RUGSĖJO 11-OSIOS MOKSLAS

Teroristams atakavus Amerikos dangoraižius ir Pentagoną trims dienoms buvo nutraukti visi komerciniai lėktuvų skrydžiai. Tai suteikė mokslininkams unikalią galimybę tirti lėktuvų išmetamų teršalų poveikį klimatui. Aukštai skrendančių lėktuvų varikliai į atmosferą išmeta daug vandens garų, kurie čia pat sušąla ir palieka danguje gerai pažįstamus baltus pėdsakus. Greitą garų kondensaciją lemia mažos dulkelės, kurios tampa kondensacijos centrais. Šie balti pėdsakai veikia labai panašiai kaip aukštuminiai plunksniniai debesys: iš vienos pusės jie atspindi Saulės šviesą (todėl į Žemę patenka mažiau šilumos), iš kitos pusės jie sulauko nuo planetos paviršiaus sklindančią šilumą. Taigi kuris procesas vyrauja? Trijų dienų neskraidymo pertrauka (nepaisant kelių karinių lėktuvų) parodė, kad vidutinis 4000 meteorologijos stočių pateiktų duomenų tarp aukščiausios ir žemiausios dienos temperatūrų skirtumas šiomis dienomis buvo net 1 celsijaus laipsniu platesnis nei dienomis, kai lėktuvai skraidė. Dar daugiau, šis vidurkis trys dienos prieš įvykį ir vėl lėktuvams pradėjus skraidyti buvo net mažesnis nei įprastas. Šiuos rezultatus užginčyti labai sunku, sako Patrikas Minnis iš NASA. Smulkesnė informacija *Science News*, 2002 m., gegužės 11 d.

Gyvenimas greitesnis už enciklopediją, bet vytišis reikia

Atkelta iš 3 p.

teisinga, jeigu enciklopedijų rengėjai mėgintų lenktyniauti su gyvenimo įvykiais, kiekviename naujame tome pateiktų naujų struktūrinių ypatumų. Stuburas reikalingas ne tik enciklopedininkams, bet ir enciklopedijai. Tačiau interneto ir greitų informacijos šaltų laikais, matyt, visiems mums reikia nuolat ieškoti būdų, kaip tą sparčiai besikeičiančią informaciją valdyti, kaip panaudoti naujausius duomenis.

Vis dėlto lyginant su 1 tomu antrasis turi ir ypatumų. Jame daugiau lituanizmo, bet tai ne tiek rengėjų nuopelnas, kiek lotyniškos abėcėlės ypatumas: 2 tome tarp žodžių *Arktis* ir *Beketas* lituanizmo tilpo 2 tūkst. daugiau (20,6 lanko) negu tarp *a* ir *Arktinio oro* 1 tome (15,1 lanko). Kiekviename tome litua-

Mokslų ir enciklopedijų leidybos instituto direktorius Rimantas Kareckas įsitikinęs, kad Visuotinė lietuvių enciklopedija yra nevienadienė kiekvieno Lietuvos inteligento knyga

Instituto direktoriaus pavaduotojas redakciniams darbams Antanas Račis

nistikai numatoma skirti vidutiniškai 20–25 proc. visų tekstų. Išimtį sudarys vienas tomas, kuriame bus *L* raidė, – tomo didžiąją dalį sudarys lituanistika.

2 tomas turi du priedus (vienas jų skirtas 1 tomui) patogumui tų skaitytojų, kuriems iškyla sunkumų skaitant *VLE* pateiktus vardažodžius originalo kalba lotynų rašmenimis. Tai *VLE* rengėjų reakcija į 1 t. svarstymus ir kai kurių skaitytojų reikštą nepasitenkinimą, kad *VLE* pateikti svetimi vardažodžiai nesulietuvinti. Prie 2 tomo pridėtas ir 1 tomui skirtas priedas. Šie priedai neabejotinai pravers ir tiems skaitytojams, kurie naudojami internetu ar rašytine informacija kitomis kalbomis. Taigi prieduose skaitytojais ras autentiškas ir adaptuotas svetimvardžių formas ir galės taisyklingai juos perskaityti. Radijo, televizijos žurnalistams, dėstytojams, mokytojams, studentams ir moksleiviams tai puiki parankinė priemonė.

Žinoma, atsiras ir teigiančių, kad patogiau būtų adaptuoti svetimvardžių formą rasti *VLE* tekste, bet tada – enciklopedininkai paskaičiavo – tekstų išleisti papildomą 21-ąją *VLE* tomą. Skliausteliuose dedama ir taip gana daug papildomos informacijos, ypač apžvalginio pobūdžio straipsniuose, kur šalia kokio nors romano autoriaus pavardės nurodomi gyvenimo metai ir pan.

Statistikos mėgėjams tikriausiai bus įdomu sužinoti, kad *VLE* 2 t. yra 5002 straipsniai, 1324 iliustracijos (iš jų 309 portretai), 46 žemėlapiai. Aprašomi 678 geografiniai objektai, iš jų 181

vietovardis – lituanistinis, t. y. lietuvių gyvenamosios bei tremties vietos. Aprašomos 9 valstybės, iš kurių trys sovietinės, įskaitant ir mums artimą kaimynę Baltarusiją (Armėnija, Austrija, Azerbaidžanas, Baha-

mos, Bahreinas, Baltarusija, Bangladešas, Barbadosas). Iš 1256 biografinių straipsnių net 446 lituanistiniai.

Filosofijai, teologijai ir filologijai skirta 572 straipsniai, menotyrai – 754, visuotinei istorijai – 481, socialiniams mokslams – 396, biologijai ir medicinai – 515, geografijai ir geologijai – 708, fizikai ir technologijos mokslams – 421 straipsnis. Nebus nuskriausti Lietuvos istorijos mėgėjai, nes jai skirti 228 straipsniai ar jų dalys (iš jų 100 biografinių), užsienio lituanistikai – 93, etnologijai – 39 lietuvių ir 85 kitų tautų archeologijai (Lietuvos ir kitų šalių), karybai – 94 straipsniai.

VLE 3 t. sulauksime kitų metų vasarį, tad skaitytojai galės įsigyti tradicinėje Vilniaus knygų mugėje. Žinoma, pigiau būtų užsiprenumeruoti iš anksto, tuo labiau kad šią paslaugą teikia ne tik visi *Vagos* knygynai, bet ir internetas adresu www.patogupirkti.lt.

Gražvydas Kantvydas

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS

praneša, kad 2002 m. gruodžio 06 d. 16 val. VDU CR Mažojoje salėje (Daukanto g. 28, Kaunas) bus ginama ASTOS PUNZIENĖS daktaro disertacija tema „KAITOS PSICHOLOGINIŲ VEIKSNIŲ MODELIAVIMAS ORGANIZACIJOSE“ (socialiniai mokslai, psichologija, 06 S).

Doktorantūros komitetas:

pirmininė – doc. dr. Violeta BARVYDIENĖ (Tarptautinė aukštoji vadybos mokykla (ISM), socialiniai mokslai, psichologija, 06 S).

Nariai:

prof. habil. dr. Antanas GOŠTAUTAS (Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai, psichologija, 06 S);

prof. habil. dr. Rimantas LAUŽACKAS (Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai, edukologija, 07 S);

prof. habil. dr. Danutė GAILIENĖ (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, psichologija, 06 S);

prof. habil. dr. Vytolis KUČINSKAS (Klaipėdos universitetas, socialiniai mokslai, edukologija, 07 S).

Oponentai:

prof. habil. dr. Vytautas GUDONIS (Šiaulių universitetas, socialiniai mokslai, psichologija, 06 S);

doc. dr. Dalia GAGDŽIŪNIENĖ (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, psichologija, 06 S).

Su daktaro disertacija galima susipažinti Lietuvos nacionalinėje M. Mažvydo, Vytauto Didžiojo universiteto ir Klaipėdos universiteto bibliotekose.

Rektorius

Mokslas Lietuva

Vyriausiasis redaktorius Gediminas Zemlickas

Sekretorė Kristina Bučionytė

Stilistė Angelė Pletkuvienė

Dizaineris Valdas Balciukevičius

„Mokslas Lietuva“ remia Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas

Patarėjai: V. Būda, R. Goštautienė, J. Puodžius, A. Ramonas,

D. Stančienė, A. Targamadzė, E. K. Zavadskas.

Redakcijos adresas: J. Basanavičiaus g. 6, 2001 Vilnius

El. paštas: mokslolietuva@takas.lt, tel. (8-5) 2 12 12 35, 62 74 58, faks. 61 47 29

Laikraštis internete: <http://ml.lms.lt>

Redakcija, pritardama nevisoms autorių mintims, jas toleruoja

ISSN 1392-7191

Leidžia

UAB „Mokslininkų laikraštis“

SL Nr. 169

Spausdino

AB Spaustuvė „Puntukas“

Saltoniškių g. 29/3, 2677 Vilnius